

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

UNIVERSITY OF PIRAEUS

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ MANAGEMENT ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Διπλωματική Εργασία

**Η ΠΟΛΩΝΙΑ ΩΣ ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
– ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΑΦΙΞΕΩΝ**

Σκεπαθιανός Εμμανουήλ

Πειραιάς, 2022

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, στη «Διοίκηση Επιχειρήσεων – Μάνατζμεντ Τουρισμού» με τίτλο:

Η ΠΟΛΩΝΙΑ ΩΣ ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ -
«ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΑΦΙΞΕΩΝ.....»

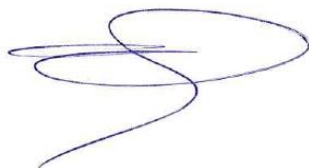
έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου»

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή Ονοματεπώνυμο

ΣΥΛΛΑΒΙΑΝΟΣ ΣΤΑΜΑΝΟΥΧΑ

07/02/2022

Αφιερώνεται στους γονείς μου

Η ΠΟΛΩΝΙΑ ΩΣ ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΑΦΙΞΕΩΝ

Σκεπαθιανός Εμμανουήλ

Σημαντικοί όροι: Πολωνία, τουρισμός, προβλέψεις, αφίξεις

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Την τελευταία δεκαετία παρατηρούμε εκθετική άνοδο του πολωνικού εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα. Η Ελλάδα με την ύπαρξη ευνοϊκών φυσικών και κλιματικών συνθηκών και με τα πλούσια πολιτιστικά στοιχεία της, αποτελεί έναν ιδανικό προορισμό. Σύμφωνα με στοιχεία του 2018, η Ελλάδα είναι ο 7ος δημοφιλέστερος προορισμός που επιλέγουν οι ταξιδιώτες από την Πολωνία για τις διακοπές τους. Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να μελετήσει την Πολωνία και τις σχέσεις της με την Ελλάδα, να προσδιορίσει τις τάσεις και τη συμπεριφορά των Πολωνών τουριστών και μέσω της επεξεργασίας δεδομένων, να προβλέψει τις αναμενόμενες αφίξεις Πολωνών τουριστών στη χώρα μας για το διάστημα Ιανουάριος 2016 - Δεκέμβριος 2016.

Η διείσδυση στον πληθυσμό της χώρας προέλευσης, δηλαδή οι αφίξεις Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα προς τον πληθυσμό της Πολωνίας, φαίνεται να έχει αυξητική τάση. Ανά 1.000 Πολωνούς 6 ήρθαν στην Ελλάδα το 2007, 10 ήταν το 2010 που παρατηρήθηκε αύξηση αφίξεων από την Πολωνία στην Ελλάδα, ενώ σχεδόν 27 στους 1000 Πολωνούς ήρθαν στην Ελλάδα το 2018. Την ίδια συμπεριφορά παρουσιάζει και το μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στον εξερχόμενο τουρισμό της Πολωνίας, όπου το 2018 παρατηρείται το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς με το ποσοστό να φτάνει περίπου στο 8,23%.

Για το διάστημα πρόβλεψης (Ιανουάριος 2016 - Δεκέμβριος 2016), οι αφίξεις των Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα αναμένεται να εμφανίσουν πολύ μικρή μείωση σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Ευχαριστίες

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένειά μου που με στήριξε και με παρακινούσε καθ' όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού.

Επιπλέον ιδιαίτερες ευχαριστίες στον καθηγητή μου κ. Μ. Σφακιανάκη για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε.

Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στη γραμματεία του τμήματος Οργάνωσης & Διοίκησης Επιχειρήσεων για την ενθάρρυνση και την γενικότερη βοήθεια που μου παρείχαν.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Top 15 Επισκέψεων και Επισκεπτών 2017 – 2018.....	19
Πίνακας 2: Διανυκτερεύσεις 2016 – 2018 (ανά περιφέρεια)	19
Πίνακας 3: Ταξιδιωτικές Εισπράξεις 2016-2018 (ανά περιφέρεια)	20
Πίνακας 4: Χαρακτηριστικά εξεταζόμενου δείγματος	40
Πίνακας 5: Τουριστικά ταξίδια (2018).....	41
Πίνακας 6: Εποχικότητα τουριστικών ταξιδιών Πολωνών ηλικίας 15 ετών και άνω (2018).	44
Πίνακας 7: Λόγοι ταξιδιού Πολωνών τουριστών ηλικίας 15 ετών και άνω (2018)	45
Πίνακας 8: Είδη διαμονής Πολωνών τουριστών 15 ετών και άνω (2018)	46
Πίνακας 9: Μέσο μεταφοράς Πολωνών τουριστών 15 ετών και άνω (2018).....	47
Πίνακας 10: Δαπάνες Πολωνών τουριστών για τουριστικά ταξίδια στο εξωτερικό (2018)..	49
Πίνακας 11: Ετήσιες αφίξεις Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα (2007-2018).....	52
Πίνακας 12: Μερίδιο αφίξεων Πολωνών στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα (2016 – 2018)	53
Πίνακας 13: Μηνιαίες αφίξεις Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα (2014 - 2015)	57
Πίνακας 14: Ταξιδιωτικό προφίλ Πολωνών τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα το έτος 2017	59
Πίνακας 15: Διείσδυση Ελληνικού τουριστικού προϊόντος στον Πολωνικό Πληθυσμό (2007-2018).....	60
Πίνακας 16: Μερίδιο Αγοράς Ελλάδας στον Εξερχόμενο Πολωνικό Τουρισμό (2008-2018)	61
Πίνακας 17: Σύγκριση προτεινόμενων μοντέλων	80
Πίνακας 18: Έλεγχοι καταλοίπων	81
Πίνακας 19: Έλεγχος παραμέτρων του μοντέλου $ARIMA(3,1,1) \times (1,1,3)_{12}$ με σταθερά και προσαρμογή μαθηματικών σε τετραγωνική ρίζα	81
Πίνακας 20: Πρόβλεψη αφίξεων Πολωνών εξερχόμενων τουριστών με τη χρήση του $ARIMA(3,1,1) \times (1,1,3)_{12}$ με σταθερά και προσαρμογή μαθηματικών σε τετραγωνική ρίζα.	83

Πίνακας 21: Συγκριτικός πίνακας προβλέψεων με τις αφίξεις της προηγούμενης χρονιάς	84
---	----

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΙΚΩΝΩΝ

Εικόνα 1: Χάρτης Διεθνών τουριστικών αφίξεων (σε εκατομμύρια) και τουριστικών εισπράξεων (σε \$ δισεκατομμύρια)	9
Εικόνα 2: Μεταβολές στις τουριστικές αφίξεις και εισπράξεις στην Ευρώπη (2018)	15

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1: Διεθνείς τουριστικές εισπράξεις και παγκόσμιο Α.Ε.Π. (% μεταβολή).....	7
Γράφημα 2: Διεθνείς τουριστικές αφίξεις και τουριστικές εισπράξεις (% μεταβολή)	8
Γράφημα 3: Διεθνείς τουριστικές αφίξεις (σε εκατομμύρια) και τουριστικές εισπράξεις (σε \$ δισεκατομμύρια)	8
Γράφημα 4: Ποσοστό παγκόσμιου πληθυσμού που χρειάζονται visa (1980 - 2018).....	10
Γράφημα 5: Σκοπός ταξιδιού (2018)	12
Γράφημα 6: Μέσο μεταφοράς (2018)	13
Γράφημα 7: Δημοφιλέστεροι προορισμοί ως προς τις αφίξεις τουριστών (2018).....	14
Γράφημα 8: Κορυφαίοι προορισμοί ως προς τις τουριστικές εισπράξεις (2018)	14
Γράφημα 9: Τουριστικές αφίξεις στην Ευρώπη (σε εκατομμύρια).....	16
Γράφημα 10: Τουριστικές εισπράξεις στην Ευρώπη (σε \$ δισεκατομμύρια).....	17
Γράφημα 11: Αφίξεις, Διανυκτερεύσεις, Εισπράξεις ανά τρίμηνο (2018).....	21
Γράφημα 12: Εθνικές ομάδες Πολωνίας (2011).....	29
Γράφημα 13: Θρησκείες Πολωνία (2012)	30
Γράφημα 14: Ηλικίες Πολωνών κατοίκων (2016)	31
Γράφημα 15: Κυριότερες χώρες για εισαγωγές (2016).....	35
Γράφημα 16: Κυριότερες χώρες για εξαγωγές (2016)	36
Γράφημα 17: Τουριστικά ταξίδια Πολωνών ηλικίας 15 ετών και άνω (2018).....	42
Γράφημα 18: Κύριοι προορισμοί στο εξωτερικό των Πολωνών τουριστών (2018).....	50
Γράφημα 19: Κύριοι προορισμοί στο εξωτερικό των Πολωνών τουριστών με σκοπό αναψυχή, διακοπές ή ανάπαυση (2018).....	51
Γράφημα 20: Διανυκτερεύσεις ανά τρίμηνο (σε χιλιάδες) 2016 – 2018	53
Γράφημα 21: Έσοδα ανά τρίμηνο (σε εκατομμύρια €) 2016 – 2018	54
Γράφημα 22: Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη και % μεταβολή ανά τρίμηνο 2016 – 2018...54	
Γράφημα 23: Μέση Ημερήσια Δαπάνη και % μεταβολή ανά τρίμηνο 2016 - 2018.....	55
Γράφημα 24: Μέση Διάρκεια Παραμονής και % μεταβολή ανά τρίμηνο 2016 - 2018	55
Γράφημα 25: Εξέλιξη αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα (2007 – 2018).....	56
Γράφημα 26: Αφίξεις Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα (2015).....	57
Γράφημα 27: Αφίξεις ανά τρίμηνο (σε χιλιάδες), 2016 - 2018	58

Γράφημα 28: Penetration - Διείσδυση Ελληνικού τουριστικού προϊόντος στον Πολωνικό Πληθυσμό	60
Γράφημα 29: Γράφημα Χρονοσειράς αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα	76
Γράφημα 30: Αυτοσυσχετίσεις της χρονοσειράς αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα	77
Γράφημα 31: Μερικές Αυτοσυσχετίσεις της χρονοσειράς αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα.....	77
Γράφημα 32: Περιοδόγραμμα της χρονοσειράς αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα	78
Γράφημα 33: Αυτοσυσχετίσεις της χρονοσειράς αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα μετά τη δήλωση εποχικότητας.....	79
Γράφημα 34: Μερικές Αυτοσυσχετίσεις της χρονοσειράς αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα μετά τη δήλωση εποχικότητας	79
Γράφημα 35: Διάγραμμα αυτοσυσχέτισης και μερικής αυτοσυσχέτισης χρονοσειράς αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα μέσω του μοντέλου $ARIMA(3,1,1) \times (1,1,3)_{12}$ με σταθερά και προσαρμογή μαθηματικών σε τετραγωνική ρίζα	82

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	I
Ευχαριστίες.....	II
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	III
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΙΚΩΝΩΝ.....	IV
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ.....	V
Εισαγωγή.....	1
Κεφάλαιο 1ο: Διεθνής και Ελληνικός τουρισμός.....	3
1.1 Εννοιολογική προσέγγιση τουρισμού.....	3
1.1.1 Ορισμός τουρισμού.....	3
1.1.2 Διακρίσεις τουρισμού.....	4
1.1.3 Είδη τουρισμού.....	5
1.1.4 Μορφές τουρισμού.....	6
1.1.5 Χαρακτηριστικά τουρισμού.....	6
1.2 Διεθνής τουρισμός.....	7
1.2.1 Βασικά μεγέθη για διεθνή τουρισμό.....	7
1.2.2 Παράγοντες τουριστικής ανάπτυξης.....	10
1.2.3 Οι τάσεις των ταξιδιωτών.....	11
1.2.4 Σκοπός ταξιδιού και μέσα μεταφοράς.....	12
1.2.5 Δημοφιλέστεροι προορισμοί.....	13
1.2.6 Τουρισμός στην Ευρώπη.....	15
1.3 Ο τουρισμός στην Ελλάδα.....	17
1.3.1 Βασικά μεγέθη.....	18
Κεφάλαιο 2ο: Γνωριμία με την Πολωνία.....	22
2.1 Ιστορία της Πολωνίας.....	23

2.2	Ετυμολογία	28
2.3	Οι άνθρωποι	28
2.3.1	Εθνικές ομάδες	28
2.3.2	Γλώσσες.....	29
2.3.2	Θρησκεία.....	30
2.3.3	Δημογραφικές τάσεις	31
2.4	Διακυβέρνηση – Σύνταγμα	32
2.4.1	Δικαστική εξουσία	32
2.5	Εκπαίδευση	32
2.6	Πολιτισμός	33
2.7	Οικονομία	35
2.7.1	Εμπορικές συναλλαγές	35
2.7.2	Μεταφορές	37
2.8	Διμερείς σχέσεις Ελλάδας – Πολωνίας.....	38
Κεφάλαιο 3ο: Προφίλ Πολωνών τουριστών		40
3.1	Συμμετοχή Πολωνών σε τουριστικά ταξίδια	41
3.2	Εποχικότητα των ταξιδιών	43
3.3	Σκοπός των ταξιδιών.....	44
3.4	Είδος διαμονής Πολωνών τουριστών.....	46
3.5	Μέσο μεταφοράς Πολωνών τουριστών	47
3.6	Μονοήμερα ταξίδια Πολωνών τουριστών	47
3.7	Τουριστική δαπάνη Πολωνών τουριστών	48
3.8	Κύριοι προορισμοί των Πολωνών τουριστών	50
Κεφάλαιο 4ο: Οι Πολωνοί Τουρίστες στην Ελλάδα.....		52
4.1	Βασικά τουριστικά μεγέθη Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα.....	52
4.2	Διαχρονική Εξέλιξη αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα	56

4.3 Εποχικότητα αφίξεων Πολωνών Τουριστών στην Ελλάδα	57
4.4 Ταξιδιωτικό προφίλ Πολωνών τουριστών.....	59
4.5 Διείσδυση Ελληνικού τουριστικού προϊόντος στον Πολωνικό Πληθυσμό (Penetration).....	60
4.6 Μερίδιο Αγοράς της Ελλάδας ως Τουριστικός Προορισμός στον Πολωνικό Εξερχόμενο Τουρισμό.....	61
Κεφάλαιο 5ο: Προβλέψεις με τη χρήση χρονολογικών σειρών.....	64
5.1 Χρονολογικές Σειρές	64
5.2 Συνιστώσες Χρονολογικών Σειρών	65
5.3 Επιδράσεις άλλων παραγόντων στη συμπεριφορά των χρονοσειρών.....	66
5.4 Χρονικό πλαίσιο πρόβλεψης	67
5.5 Ανάλυση Χρονολογικών Σειρών	67
5.6 Συναρτήσεις αυτοσυσχέτισης και μερικών αυτοσυσχετίσεων	68
5.7 Η προσέγγιση Box – Jenkins	68
5.7.1 Το Υπόδειγμα ARIMA(p,d,q)	69
5.7.2 Εποχικό υπόδειγμα ARIMA (SARIMA)	70
5.8 Τα στάδια της μεθόδου Box-Jenkins	70
5.8.1 Μειονεκτήματα της μεθόδου	72
5.8.2 Αξιολόγηση υποδείγματος.....	73
5.8.3 Επιλογή κατάλληλου υποδείγματος.....	73
5.8.4 Διάστημα εμπιστοσύνης της πρόβλεψης.....	74
5.8.5 Έλεγχος καταλοίπων	74
5.8.6 Έλεγχος τάξης του υποδείγματος	74
5.8.7 Εγκυρότητα πρόβλεψης.....	74
Κεφάλαιο 6ο: Πρόβλεψη αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα	76
6.1 Εισαγωγή.....	76
6.2 Διαγνωστικά και Επιλογή μοντέλου πρόβλεψης	76

6.3 Πρόβλεψη αφίξεων Πολωνών και Ούγγρων τουριστών στην Ελλάδα	83
Κεφάλαιο 7ο: Συμπεράσματα	86
7.1 Ελληνικός τουρισμός	86
7.2 Οι Πολωνοί Τουρίστες στην Ελλάδα	86
Βιβλιογραφία	89

Εισαγωγή

Η Ελλάδα με την ύπαρξη ευνοϊκών φυσικών και κλιματικών συνθηκών και με τα πλούσια πολιτιστικά στοιχεία της, αποτελεί έναν ιδανικό προορισμό. Η ύπαρξη, επίσης, ικανοποιητικών παροχών τουριστικών υπηρεσιών, όπως η κατάλληλη υποδομή και, το σημαντικότερο, λογικό κόστος τουριστικού προϊόντος, καθιστούν την Ελλάδα δημοφιλή τουριστικό προορισμό για τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Σύμφωνα με στοιχεία του 2018, η Ελλάδα είναι ο 7^{ος} δημοφιλέστερος προορισμός που επιλέγουν οι ταξιδιώτες από την Πολωνία για τις διακοπές τους.

Στόχος της διπλωματικής εργασίας αυτής είναι να μελετήσει την Πολωνία και τις σχέσεις της με την Ελλάδα, να προσδιορίσει τις τάσεις και τη συμπεριφορά των Πολωνών τουριστών και μέσω της επεξεργασίας δεδομένων, να προβλέψει τις αναμενόμενες αφίξεις Πολωνών τουριστών στη χώρα μας για το διάστημα Ιανουάριος 2016 - Δεκέμβριος 2016.

Η παρούσα μελέτη αποτελείται από επτά κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στον τουρισμό σαν έννοια, παρατίθενται τα βασικά μεγέθη του ελληνικού τουρισμού αλλά και παγκοσμίως και αναλύεται συνοπτικά η σημασία του τουρισμού για την Ελλάδα.

Η ιστορία της Πολωνίας έως σήμερα, η οικονομία, η εκπαίδευση, ο πολιτισμός, η διακυβέρνηση της χώρας, παρουσιάζονται στο δεύτερο κεφάλαιο. Επίσης, ειδική μνεία γίνεται για τις ελληνο – πολωνικές σχέσεις, με δεσμούς μακροχρόνιους από την αρχαιότητα, οι οποίοι συνεχίζονται έως σήμερα, με συνεργασία των δύο χωρών στον τομέα του πολιτισμού, στο πλαίσιο προγραμμάτων επιστημονικών ανταλλαγών και εκατέρωθεν χορηγουμένων υποτροφιών και σε εμπορικές συναλλαγές.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το προφίλ των Πολωνών τουριστών. Ειδικότερα, αναφέρονται οι προορισμοί που προτιμούν για τις διακοπές τους, η εποχικότητα και ο σκοπός των ταξιδιών τους, οι προτιμήσεις τους ως προς μέσο μεταφοράς και το είδος διαμονής, οι τουριστικές τους δαπάνες, εντός και εκτός χώρας.

Στο κεφάλαιο τέσσερα θα προσεγγίσουμε τον πολωνικό εισερχόμενο τουρισμό στην Ελλάδα. Μελετάται το ταξιδιωτικό τους προφίλ, η διαχρονική εξέλιξη των αφίξεων των Πολωνών τουριστών, ύπαρξη εποχικότητας και τα βασικά τουριστικά τους μεγέθη. Επίσης υπολογίζεται η διείσδυση (penetration) του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στον πληθυσμό της Πολωνίας και το μερίδιο αγοράς της Ελλάδας ως τουριστικός προορισμός στον πολωνικό εξερχόμενο τουρισμό.

Το κεφάλαιο πέντε περιλαμβάνει τη θεωρητική προσέγγιση των χρονοσειρών, τις συνιστώσες τους, την ανάλυσή τους και περιγράφεται η μέθοδος της διαδικασίας που θα χρησιμοποιηθεί για την πρόβλεψη.

Στο έκτο κεφάλαιο γίνεται η πρόβλεψη αφίξεων Πολωνών τουριστών, μέσω του στατιστικού προγράμματος Statgraphics για την εύρεση κατάλληλου μοντέλου και τέλος στο έβδομο κεφάλαιο διατυπώνονται τα συμπεράσματα σχετικά με τις προοπτικές προσέλκυσης Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα.

Κεφάλαιο 1ο: Διεθνής και Ελληνικός τουρισμός

1.1 Εννοιολογική προσέγγιση τουρισμού

Ο τουρισμός είναι μία από τις πιο αξιοθαύμαστες ιστορίες επιτυχίας της σύγχρονης εποχής. Η έννοια του ταξιδιού χρονολογείται από τα πρώιμα χρόνια της ανθρώπινης ύπαρξης, όταν οι πρωτόγονες φυλές ταξίδευαν συνεχώς και άλλαζαν μέρη κατοικίας, με σκοπό την αναζήτηση φαγητού και άλλα είδη πρώτης ανάγκης που ήταν απαραίτητα για την επιβίωσή τους. Καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας, οι άνθρωποι έχουν ταξιδέψει για λόγους εμπορικούς, θρησκευτικούς, οικονομικούς, πολεμικούς, μεταναστευτικούς και πολλούς άλλους. Τη Ρωμαϊκή εποχή, ευκατάστατοι ευγενείς και αριστοκράτες ταξίδευαν για λόγους αναψυχής. Στην Πομπηία (Pompeii) και το Ερκολάνο (Herculaneum) υπήρχαν ξενοδοχεία resort, που λειτουργούσαν ως θέρετρα για τις καλοκαιρινές διακοπές. (Theobald 2005)

Ο τουρισμός ως έννοια όπως τον γνωρίζουμε σήμερα είναι φαινόμενο του 20^{ου} αιώνα. Κατά τη διάρκεια της βιομηχανικής επανάστασης στην Αγγλία, η άνοδος της μεσαίας τάξης και οι σχετικά φθηνές μεταφορές, οδήγησαν στο ξεκίνημα του μαζικού τουρισμού. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η αεροπορική βιομηχανία έγινε προσιτή στο ευρύ κοινό και η εξέλιξη των αεροσκαφών τζετ μετά το 1950, σηματοδότησε την ταχεία ανάπτυξη και επέκταση των διεθνών ταξιδιών. Έτσι γεννήθηκε μια νέα βιομηχανία, ο τουρισμός, τον οποίο πολλές κυβερνήσεις προσπάθησαν να εκμεταλλευτούν, αφού έφερνε και πολλά έσοδα και δημιουργούσε νέες θέσεις εργασίας. (Theobald 2005)

1.1.1 Ορισμός τουρισμού

Ο Smith (1988) αναφέρει πως τουρισμός είναι «το σύνολο όλων των εμπορικών δραστηριοτήτων που παρέχουν προϊόντα και υπηρεσίες για την διευκόλυνση των

εμπορικών δραστηριοτήτων, της αναψυχής και των χόμπι, μακριά από το σύνηθες περιβάλλον».

Ο Kaspar (1995) ορίζει τον τουρισμό ως «το σύνολο των σχέσεων και των φαινομένων που προκύπτουν μέσω του ταξιδιού (σε διεθνές και εγχώριο επίπεδο) και της παραμονής των ατόμων σε κάποιο συγκεκριμένο τόπο παραμονής. Ο τόπος παραμονής για αυτά τα άτομα δεν είναι ούτε ο κύριος και μόνιμος τόπος κατοικίας ούτε και ο τόπος εργασίας τους».

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, ο τουρισμός είναι το ταξίδι για αναψυχή ή δουλειά. Είναι η δραστηριότητα της περιήγησης, της προσέλκυσης, της φιλοξενίας και ψυχαγωγίας των τουριστών. Περιλαμβάνει τις δραστηριότητες των ανθρώπων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε προορισμούς και περιοχές άλλες εκτός από αυτές που αποτελούν το συνηθισμένο περιβάλλον τους και για χρονικό διάστημα που δεν ξεπερνά τον έναν χρόνο, με σκοπό την αναψυχή, την ικανοποίηση των επαγγελματικών τους αναγκών κ.ά. Οριοθετείται από την πλευρά της ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών και επιδρά σε πολλούς κλάδους της οικονομίας, όπως οι μεταφορές (αεροπλάνα, λεωφορεία), διαμονής (ξενοδοχεία), εστίασης (εστιατόρια, ταβέρνες, μπαρ), διασκέδασης και κατανάλωσης.

1.1.2 Διακρίσεις τουρισμού

Σύμφωνα με Λαγό (2005), ο τουρισμός διακρίνεται στις εξής κατηγορίες:

- Εγχώριος τουρισμός (domestic tourism): ο τουρισμός μιας χώρας όταν οι κάτοικοί της ταξιδεύουν εντός αυτής (πχ. Ένας Κρητικός ταξιδεύει στην Θεσσαλονίκη)
- Εξερχόμενος τουρισμός (outbound tourism): ο τουρισμός μιας χώρας όταν οι κάτοικοί της ταξιδεύουν εκτός αυτής, στο εξωτερικό (πχ. Ένας Έλληνας ταξιδεύει στην Πολωνία)
- Εισερχόμενος τουρισμός (inbound tourism): ο τουρισμός μιας χώρας όταν οι κάτοικοί μιας τρίτης χώρας ταξιδεύουν σε αυτήν (πχ. Ένας Πολωνός ταξιδεύει στην Ελλάδα)

- Διεθνής τουρισμός (international tourism): το σύνολο του εξερχόμενου και εισερχόμενου μαζί
- Εσωτερικός τουρισμός (internal tourism): το σύνολο του εισερχόμενου και εγχώριου τουρισμού
- Εθνικός τουρισμός: (national tourism): το σύνολο του εξερχόμενου και εγχώριου τουρισμού

1.1.3 Είδη τουρισμού

Τα είδη του τουρισμού είναι τρία (Λαγός 2005):

1) Μαζικός τουρισμός

Το ομαδικό ταξίδι που είναι προγραμματισμένο από πριν, συνήθως υπό την οργάνωση ταξιδιωτικού γραφείου. Στο Ηνωμένο Βασίλειο αναπτύχθηκε η μορφή αυτή του τουρισμού, κατά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, με πρωτοπόρο του είδους τον Thomas Cook. Κεντρικό στοιχείο του μαζικού τουρισμού είναι η σχέση μεταξύ των ξενοδοχείων, των μεταφορικών επιχειρήσεων και των ταξιδιωτικών γραφείων. Στις μέρες μας είναι το πιο συνηθισμένο είδος τουρισμού.

2) Τουρισμός ειδικών ενδιαφερόντων

Σύμφωνα με τα ειδικά ενδιαφέροντα που έχουν τα άτομα, επιλέγουν πιο συγκεκριμένες μορφές τουρισμού. Για παράδειγμα, Επαγγελματικός τουρισμός, Κοινωνικός τουρισμός και Αστικός τουρισμός.

3) Εναλλακτικός τουρισμός

Το είδος αυτό του τουρισμού σχετίζεται με την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη. Η διαφύλαξη της τοπικής κουλτούρας, του φυσικού περιβάλλοντος, η έρευνα για νέο τρόπο ζωής και αξίες είναι τα κύρια γνωρίσματα του εναλλακτικού τουρισμού. Είναι ένας διαφορετικός τρόπος διακοπών.

1.1.4 Μορφές τουρισμού

Η Ευθυμιάτου-Πουλάκου (2009) αναφέρει πως οι κυριότερες μορφές τουρισμού είναι :

- Συνεχής και Εποχιακός τουρισμός
- Τουρισμός υγείας ή Ιαματικός τουρισμός
- Φυσιολατρικός ή Μορφωτικός τουρισμός
- Ανάλογα με το μεταφορικό μέσο, Σιδηροδρομικός κ.λπ. τουρισμός
- Θρησκευτικός, Συνεδριακός, Αθλητικός, Ορεινός κ.λπ. τουρισμός
- Κοινωνικός τουρισμός
- Αγροτικός τουρισμός ή Αγροτουρισμός
- Πολιτιστικός τουρισμός
- Θαλάσσιος τουρισμός

1.1.5 Χαρακτηριστικά τουρισμού

Ο τουρισμός, σαν υπηρεσία που είναι, έχει ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (Χυτήρης 2015):

- **Αϋλότητα (intangibility):** Ο τουρισμός δεν έχει φυσική διάσταση και υλική υπόσταση.
- **Αναλωσιμότητα (perishability):** Ο τουρισμός δεν μπορεί να αποθηκευτεί.
- **Ετερογένεια (heterogeneity):** Αδυναμία ύπαρξης ενιαίου τρόπου εξυπηρέτησης στον τουρισμό.
- **Μη ιδιοκτησία (non transferable ownership):** Ο καταναλωτής – πελάτης δεν γίνεται ιδιοκτήτης του δωματίου του ξενοδοχείου για παράδειγμα. Αγοράζει μόνο το δικαίωμα χρήσης.

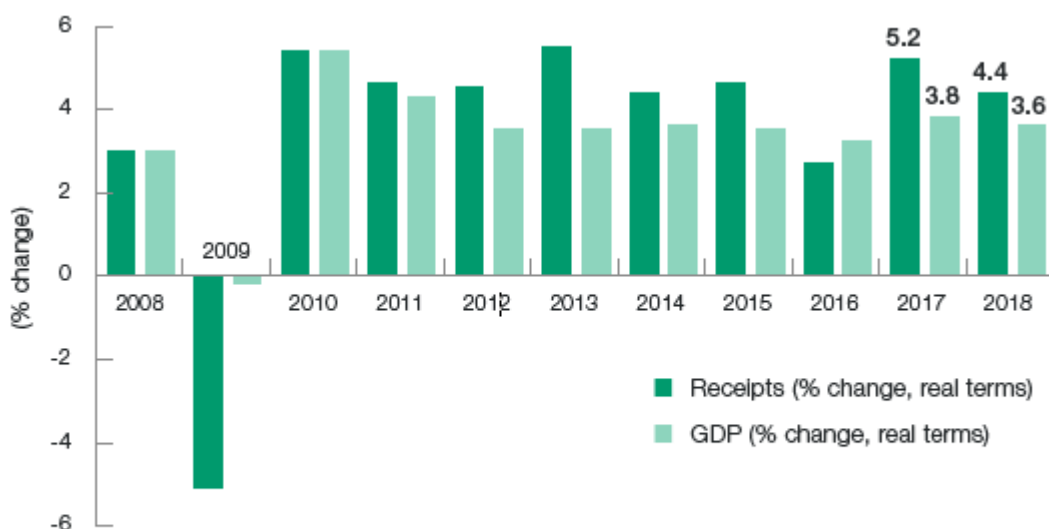
1.2 Διεθνής τουρισμός

1.2.1 Βασικά μεγέθη για διεθνή τουρισμό

Σύμφωνα με έρευνα του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (UNWTO) για το 2019, ο διεθνής τουρισμός ξεπερνάει σε ανάπτυξη την παγκόσμια οικονομία για 7^η συνεχή χρονιά. Οι διεθνείς αφίξεις τουριστών αυξήθηκαν κατά 5,4% μέσα στο 2018 και έφθασαν τα 1,4 δισεκατομμύρια. Σε αυτό βοήθησαν η καλή παγκόσμια οικονομία, η άνοδος της μεσαίας τάξης σε αναπτυσσόμενες οικονομίες, οι τεχνολογικές καινοτομίες, τα οικονομικά ταξίδια και διευκόλυνση χορήγησης visa.

Την ίδια χρονιά, το σύνολο των κερδών από τουριστικές δραστηριότητες ανήλθαν σε \$ 1,7 τρισεκατομμύρια, αύξηση 4% σε σχέση με το 2017. Λέγοντας τουριστικές δραστηριότητες εννοούμε το σύνολο των τουριστικών εισπράξεων και της μεταφοράς επιβατών. Τα έσοδα από τις δαπάνες των επισκεπτών αυξήθηκαν πιο γρήγορα από την παγκόσμια οικονομία.

Γράφημα 1: Διεθνείς τουριστικές εισπράξεις και παγκόσμιο Α.Ε.Π. (% μεταβολή)

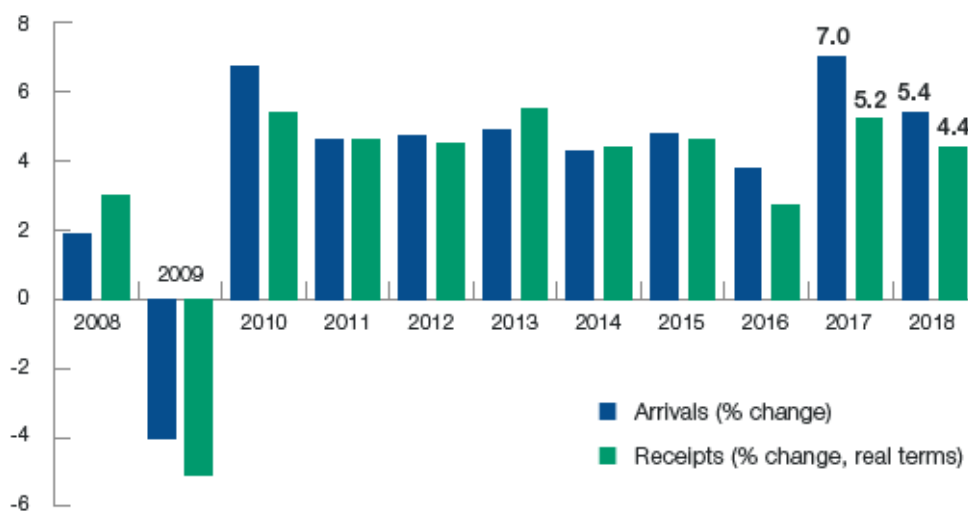

International tourism receipts and world GDP (% change)

Source: World Tourism Organization (UNWTO) and International Monetary Fund (IMF), July 2019.

Ο τουρισμός σημειώνει συνεχή άνοδο με την πάροδο του χρόνου, παρά τις περιστασιακές κρίσεις, επιδεικνύοντας την ανθεκτικότητά του. Μετά την πτώση του 2009, το έτος 2018 είναι η 9^η συνεχής χρονιά ανάπτυξης.

Γράφημα 2: Διεθνείς τουριστικές αφίξεις και τουριστικές εισπράξεις (% μεταβολή)

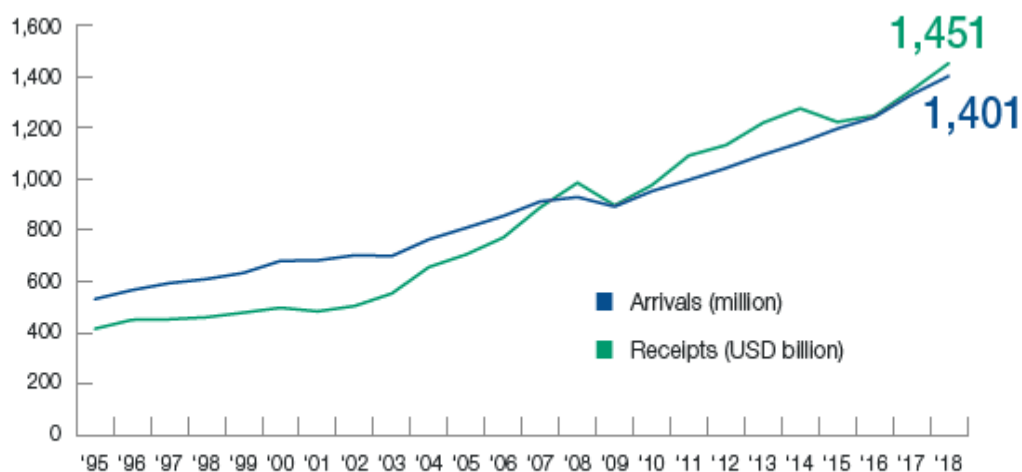

International tourist arrivals and tourism receipts (% change)

Source: World Tourism Organization (UNWTO), July 2019.

Σε 1,45 τρισεκατομμύρια δολάρια έφτασαν οι τουριστικές εισπράξεις το 2018.

Γράφημα 3: Διεθνείς τουριστικές αφίξεις (σε εκατομμύρια) και τουριστικές εισπράξεις (σε \$ δισεκατομμύρια)

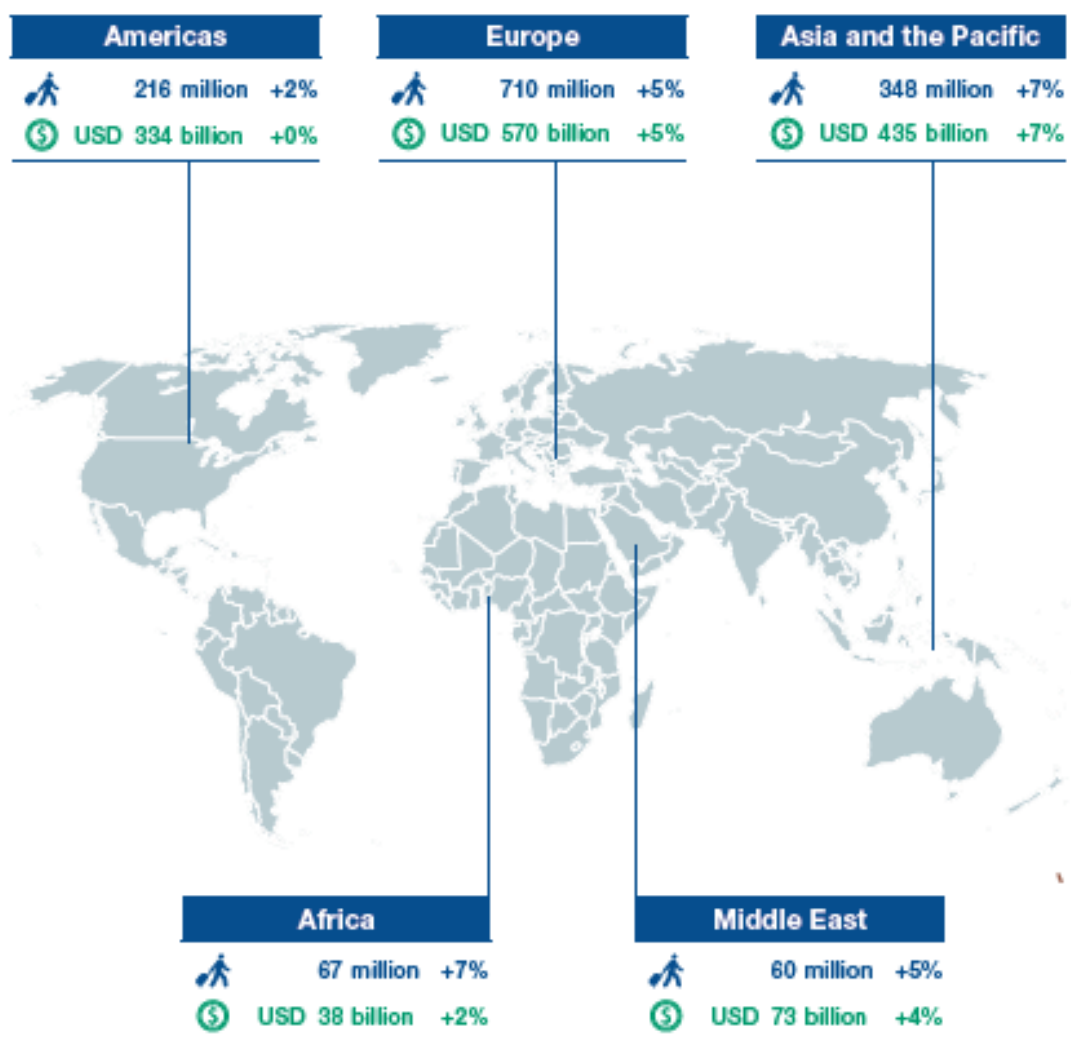

International tourist arrivals (million) and tourism receipts (USD billion)

Source: World Tourism Organization (UNWTO), July 2019.

Τις περισσότερες τουριστικές αφίξεις έχει η Ευρώπη με 710 εκατομμύρια και άνοδο 5%. Αμέσως μετά, με άνοδο 7% και 348 εκατομμύρια αφίξεις, είναι η Ασία και η Ωκεανία. Τις λιγότερες αφίξεις είχε η Μέση Ανατολή με 60 εκατομμύρια. Το ίδιο περίπου βλέπουμε και στις τουριστικές εισπράξεις, με την Ευρώπη να είναι πρωτοπόρος έχοντας \$ 570 δισεκατομμύρια και άνοδος 5%. Η Ασία και η Ωκεανία είχαν \$ 425 δισεκατομμύρια με αύξηση 7% και τις χαμηλότερες εισπράξεις βλέπουμε στην Αφρική με \$ 38 δισεκατομμύρια και αύξηση 2%.

Εικόνα 1: Χάρτης Διεθνών τουριστικών αφίξεων (σε εκατομμύρια) και τουριστικών εισπράξεων (σε \$ δισεκατομμύρια)

Map of international tourist arrivals (million) and tourism receipts (USD billion)
Source: World Tourism Organization (UNWTO), July 2019.

1.2.2 Παράγοντες τουριστικής ανάπτυξης

Η παγκόσμια οικονομία οδηγεί στην ανάπτυξη του τουρισμού. Σε αυτό συντελούν οι εξής παράγοντες (UNWTO 2019):

1) Ευνοϊκό οικονομικό περιβάλλον

- Άνοδος παγκόσμιου Α.Ε.Π. για το 2018 κατά 3,6%
- Σχετικά σταθερές οι μετακινήσεις στις παγκόσμιες ισοτιμίες
- Χαμηλά επιτόκια

2) Μεγάλη ζήτηση για αεροπορικά ταξίδια

- Αύξηση 6% στις διεθνείς μεταφορές επιβατών, σύμφωνα με τη Διεθνή Ένωση Αερομεταφορών (IATA)
- Σταθερές τιμές καυσίμων και χαμηλότεροι ναύλοι

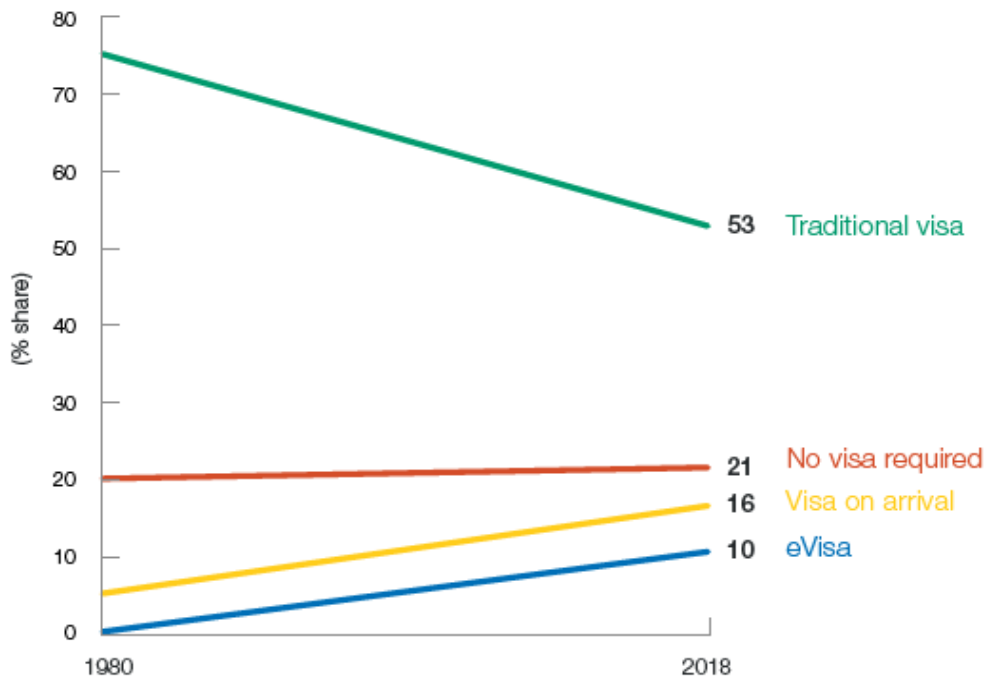
3) Οι ψηφιακές τεχνολογίες βελτιώνουν την εμπειρία του ταξιδιώτη

- Η Τεχνητή Νοημοσύνη μεταμορφώνει τον τουρισμό. Εικονικοί, ψηφιακοί βοηθοί και υπερ – εξατομίκευση στην εμπειρία των πελατών από τις εταιρείες
- Όλο και περισσότερες χώρες μετράνε σε πραγματικό χρόνο τα τουριστικά μεγέθη για καλύτερη διαχείριση στη ροή των επισκεπτών

4) Διευκόλυνση χορήγησης visa

- Η ηλεκτρονική visa και η visa κατά την άφιξη βρίσκονται σε άνοδο
- Το ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού που χρειάζεται την παραδοσιακή visa έχει μειωθεί σε 53% το 2018

Γράφημα 4: Ποσοστό παγκόσμιου πληθυσμού που χρειάζονται visa (1980 - 2018)

World population affected by visas, 1980 versus 2018 (% share)

Source: UNWTO Visa Facilitation Report, 2018.

1.2.3 Οι τάσεις των ταξιδιωτών

Οι οικονομικές αλλαγές, αλλά και οι ευρύτερες κοινωνικές, τεχνολογικές και πολιτισμικές αλλαγές, επηρεάζουν συνεχώς τον τουρισμό και τον αλλάζουν. Οι τάσεις για το 2018 όπως τις αναφέρει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού είναι:

- **Ταξίδι «για αλλαγή»**

Ζωή σαν ντόπιος, αναζήτηση αυθεντικότητας.

- **Ταξίδι «για επίδειξη»**

Προορισμοί, εμπειρίες και στιγμές με σκοπό το διαμοιρασμό στα κοινωνικά δίκτυα.

- **Επιδίωξη υγιεινής ζωής**

Αθλητικός τουρισμός, πεζοπορία και ευεξία.

- **Άνοδος της «προσβάσιμης» οικονομίας**

- **Ταξίδια όλων των ηλικιών και ατομικός τουρισμός**

Αποτέλεσμα του γερασμένου πληθυσμού και των μονοπρόσωπων νοικοκυριών

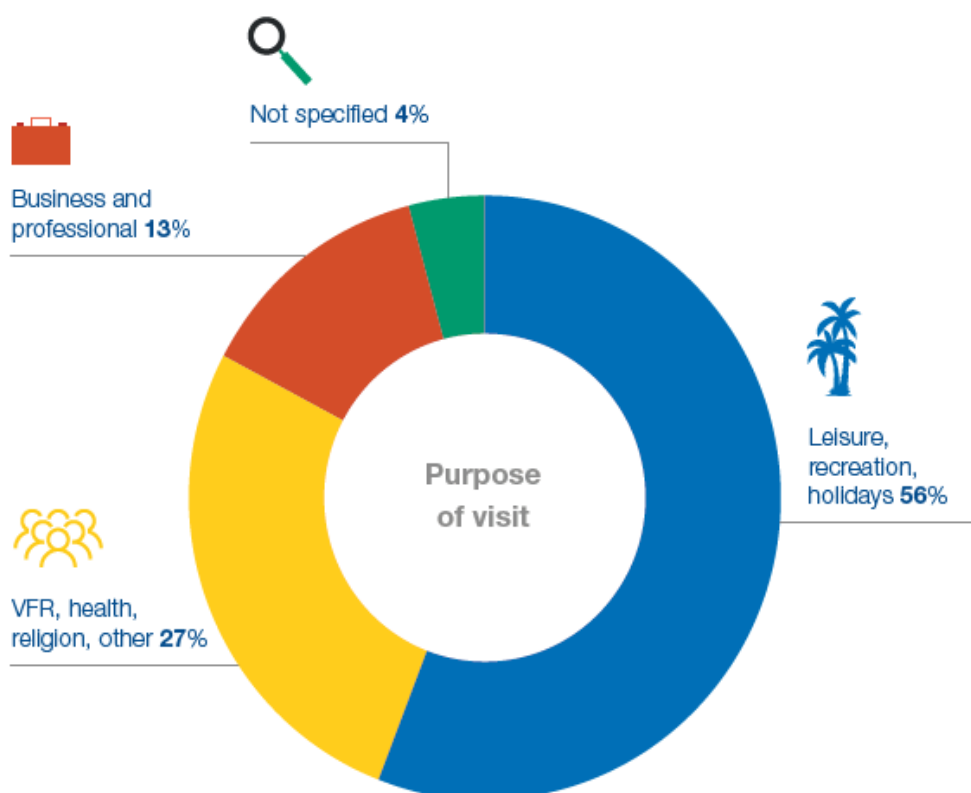
- **Ευαισθητοποίηση ως προς τη βιωσιμότητα**

Κλιματική αλλαγή και μηδενική χρήση πλαστικού

1.2.4 Σκοπός ταξιδιού και μέσα μεταφοράς

Η ψυχαγωγία, η αναψυχή και οι διακοπές ήταν ο κύριος σκοπός ταξιδιού για το 2018 (56%), με το ποσοστό αυτό να αυξάνεται από το 2000 κατά 6%. Τα ταξίδια αναψυχής ήταν ο βασικότερος λόγος ταξιδιού σε όλες τις περιοχές του κόσμου, εκτός από τη Μέση Ανατολή, που ήταν η επίσκεψη σε συγγενείς ή φίλους (VFR) ή για θρησκευτικούς ή για λόγους υγείας. (UNWTO 2019)

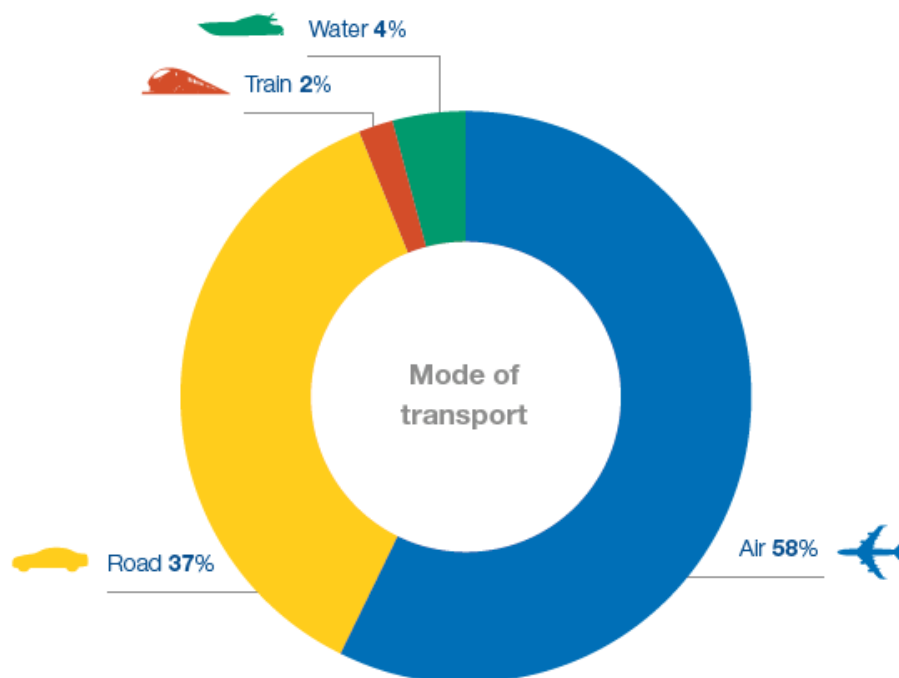
Γράφημα 5: Σκοπός ταξιδιού (2018)

Purpose of visit, 2018 (% share)
Source: World Tourism Organization (UNWTO).

Οι αεροπορικές μεταφορές κυριαρχούν (58%) ως προς το προτιμώμενο μέσο μεταφοράς. Το ποσοστό αυτό έχει αυξηθεί σε σχέση με το 2000 κατά 12%, ενώ το ποσοστό της μεταφοράς μέσω ξηράς για το αντίστοιχο διάστημα, μειώθηκε κατά 10%. (UNWTO 2019)

Γράφημα 6: Μέσο μεταφοράς (2018)

Mode of transport, 2018 (% share)
Source: World Tourism Organization (UNWTO).

1.2.5 Δημοφιλέστεροι προορισμοί

Οι 10 πιο δημοφιλείς προορισμοί για το 2018 έχουν 40% συνολικό ποσοστό αφίξεων σε σχέση με το σύνολο των συνολικών αφίξεων. Ο κορυφαίος προορισμός είναι η Γαλλία, με 80 εκατομμύρια αφίξεις τουριστών, αύξηση 3% σε σχέση με το προηγούμενο έτος και ακολουθεί η Ισπανία με 83 εκατομμύρια αφίξεις, αύξηση 1%. Αξίζει να σημειωθεί πως στους 5 πρώτους πιο δημοφιλείς προορισμούς βρίσκονται 3 ευρωπαϊκές χώρες και συνολικά στη δεκάδα βρίσκονται 5. Μεγαλύτερη ποσοστιαία άνοδο σε σχέση με το προηγούμενο έτος είχε η Τουρκία, που είδε τις αφίξεις στη χώρα να αυξάνονται κατά 22% και να φθάνουν τις 46 εκατομμύρια. (UNWTO 2019)

Γράφημα 7: Δημοφιλέστεροι προορισμοί ως προς τις αφίξεις τουριστών (2018)

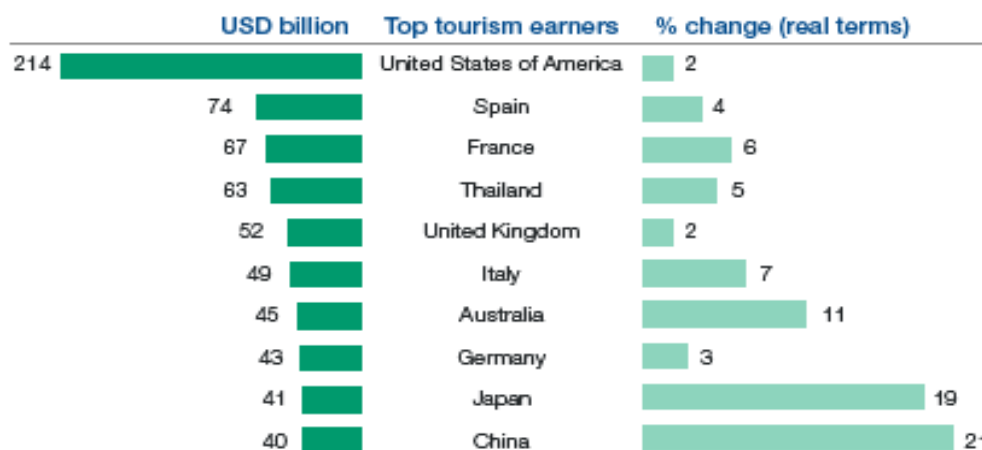

Top ten destinations by international tourist arrivals, 2018

Source: World Tourism Organization (UNWTO).

Από τη μεριά των τουριστικών εισπράξεων για το 2018, οι 10 κορυφαίοι προορισμοί αναλογούν για το περίπου 50% των συνολικών εισπράξεων. Οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (ΗΠΑ) είναι με μεγάλη διαφορά ο προορισμός με τις περισσότερες τουριστικές εισπράξεις, 214 δισεκατομμύρια δολάρια, αύξηση 2% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Μεγάλη άνοδο σημείωσαν δύο ασιατικές χώρες, η Κίνα έφτασε τα 40 εκατομμύρια σε εισπράξεις, μια αύξηση κατά 21% και η Ιαπωνία, που έφτασε τα 41 εκατομμύρια εισπράξεις, με αύξηση 19%. (UNWTO 2019)

Γράφημα 8: Κορυφαίοι προορισμοί ως προς τις τουριστικές εισπράξεις (2018)

Top 10 destinations by international tourism receipts, 2018

Source: World Tourism Organization (UNWTO).

Οι οκτώ από τις δέκα χώρες είναι κοινές στα δύο γραφήματα.

1.2.6 Τουρισμός στην Ευρώπη

Η Ευρώπη είναι η ήπειρος με τις περισσότερες τουριστικές αφίξεις παγκοσμίως για το 2018, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, και το έτος αυτό σηματοδοτεί την 9^η συνεχή χρονιά σταθερής τουριστικής ανάπτυξης. Οι τουριστικές αφίξεις ανήλθαν σε 710 εκατομμύρια, άνοδος 5% από το προηγούμενο έτος και με 51% μερίδιο σε σχέση με τις συνολικές αφίξεις σε όλο τον κόσμο. Οι τουριστικές εισπράξεις έφτασαν τα \$ 570 δισεκατομμύρια, άνοδος 5% και με μερίδιο στον παγκόσμιο χάρτη 39%.

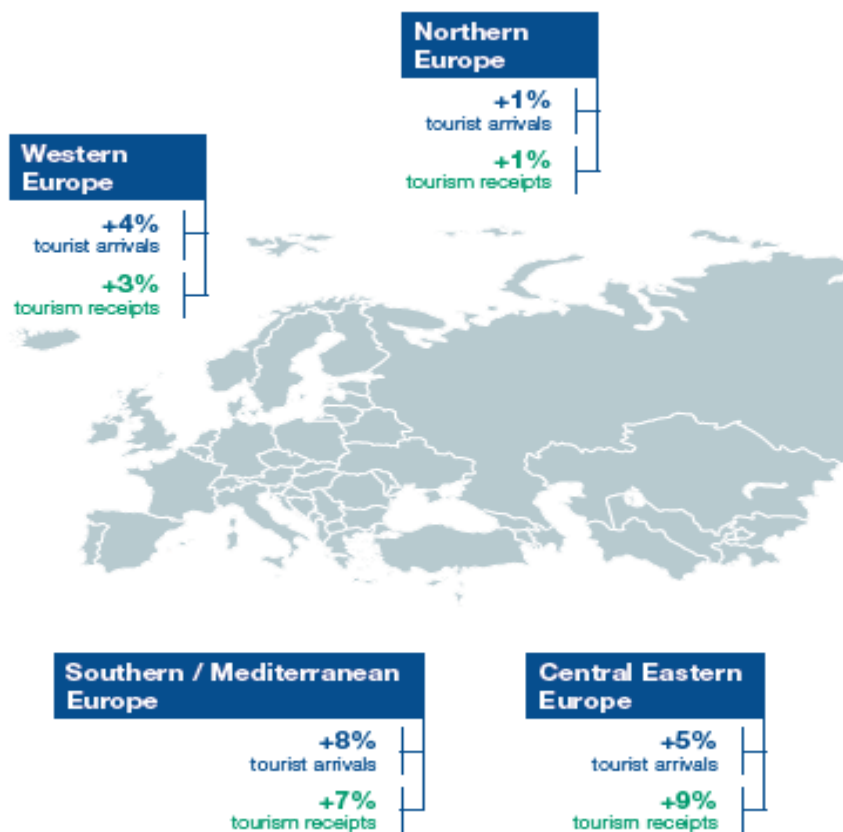
Η Νότια – Μεσογειακή Ευρώπη είχε το μεγαλύτερο αντίκτυπο για την άνοδο όλης της ηπείρου. Οι περισσότεροι προορισμοί είχαν διψήφια τουριστική ανάπτυξη, με την Ιταλία, την Ελλάδα, την Πορτογαλία και την Κροατία να ξεχωρίζουν. Η Τουρκία συνέχισε την επάνοδό της, στο οποίο συντέλεσε και η ευνοϊκή συναλλαγματική ισοτιμία. Η Ισπανία, όντας ο κορυφαίος προορισμός της νότιας Ευρώπης, είδε σταθερή αύξηση των τουριστικών εισπράξεων το 2018.

Οι περιοχές στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, είχαν παρόμοια ανάπτυξη με τους μέσους όρους της ηπείρου. Οι Κινέζοι τουρίστες πολλαπλασιάστηκαν στην περιοχή, λόγω των διευκολύνσεων με την έκδοση της visa. Επίσης, η διοργάνωση του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου 2018 στην Ρωσία, οδήγησε σε διψήφιες αυξήσεις ως προς τις τουριστικές εισπράξεις.

Στην Δυτική Ευρώπη, τη συνολική άνοδο της περιοχής σε τουριστικές αφίξεις κατά 4%, έφεραν πρωτίστως το Βέλγιο και η Ολλανδία.

Η Βόρεια Ευρώπη σημείωσε σταθερή ανάπτυξη 1%, με μικτές αποδόσεις μεταξύ των προορισμών.

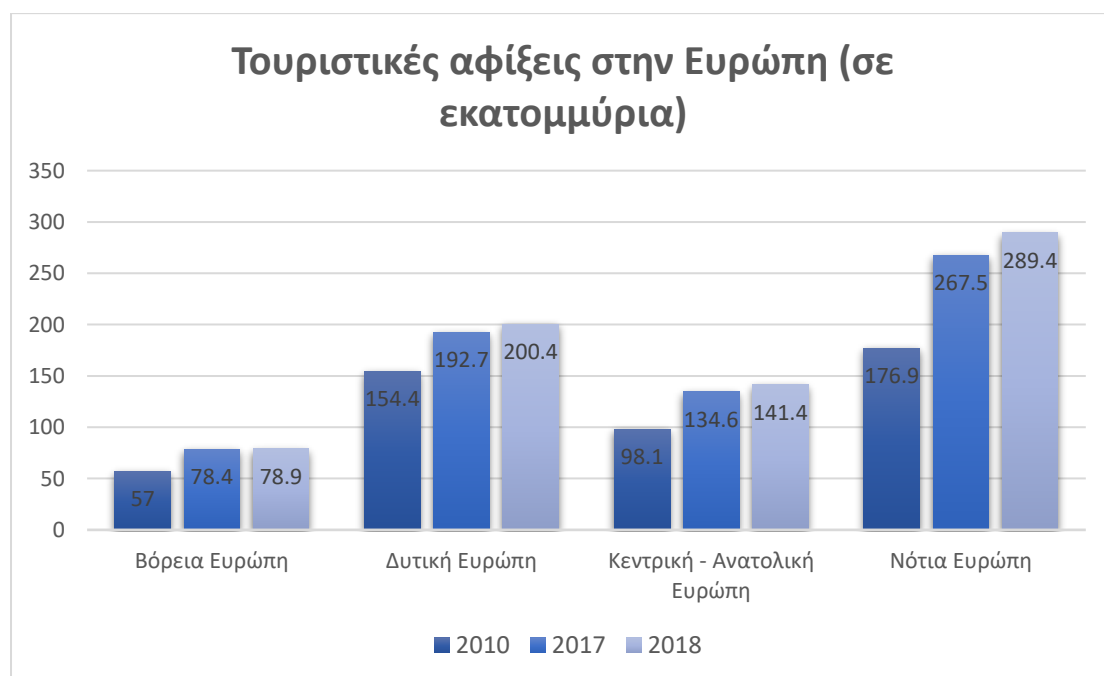
Εικόνα 2: Μεταβολές στις τουριστικές αφίξεις και εισπράξεις στην Ευρώπη (2018)

Πηγή: World Tourism Organization (UNWTO)

Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται η άνοδος που σημειώνει όλη η Ευρώπη σε τουριστικές αφίξεις τις χρονιές 2017 και 2018 σε σχέση με το 2010.

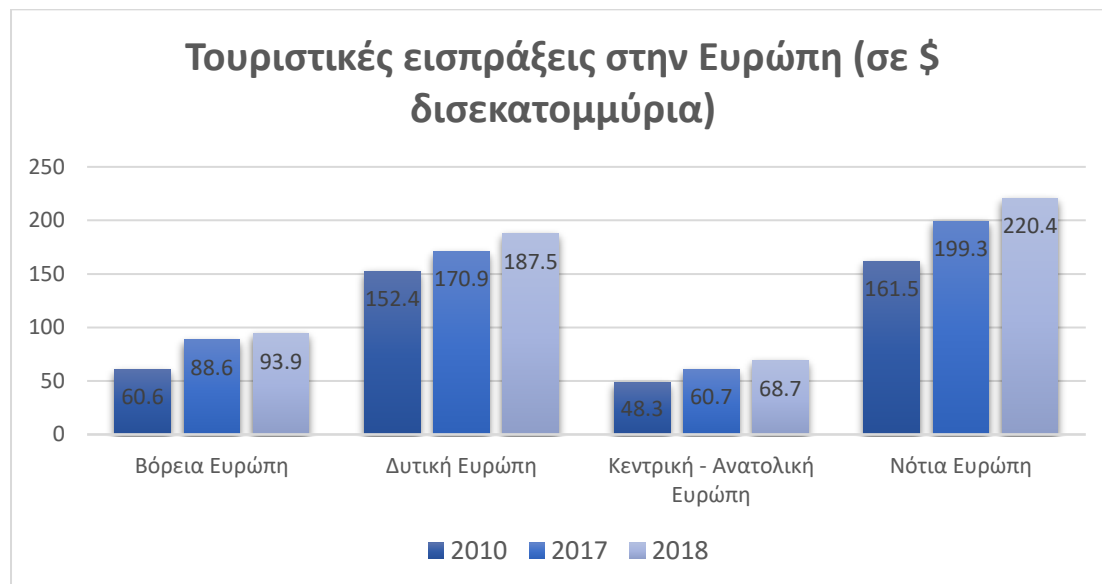
Γράφημα 9: Τουριστικές αφίξεις στην Ευρώπη (σε εκατομμύρια)

Πηγή: World Tourism Organization (UNWTO)

Την ίδια πορεία με τις αφίξεις ακολουθούν και οι τουριστικές εισπράξεις, με συνεχή άνοδο σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Γράφημα 10: Τουριστικές εισπράξεις στην Ευρώπη (σε \$ δισεκατομμύρια)

Πηγή: World Tourism Organization (UNWTO)

1.3 Ο τουρισμός στην Ελλάδα

Για την ελληνική οικονομία ο τουρισμός αποτελεί στήριγμα στην ύφεση και στη μείωση της ανεργίας. Είναι από τους λίγους κλάδους που παρουσιάζουν πραγματικές προοπτικές σε επενδύσεις και λόγω της μεγάλης διασποράς του σε όλη την χώρα, παίζει σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση του εθνικού εισοδήματος. Ειδικότερα (ΣΕΤΕ 2019):

- € 125 δισεκατομμύρια είναι η προσφορά του εισερχόμενου τουρισμού τη δεκαετία 2009 – 2018 στην ελληνική οικονομία.
- 50% περίπου είναι η αύξηση των εσόδων του εισερχόμενου τουρισμού από το 2012 έως το 2018.

- 12,7% άνοδο παρουσίασε η απασχόληση στον τουρισμό μεταξύ 2009 και 2018, όταν το ίδιο χρονικό διάστημα παρουσίασε στους υπόλοιπους κλάδους μείωση κατά 18,2%.

Ο ελληνικός τουρισμός το 2018 ως επακόλουθο (ΣΕΤΕ 2019):

- 11,7% είναι η συμβολή του στο Α.Ε.Π. της χώρας με € 21,6 δισεκατομμύρια και σύμφωνα με εκτιμήσεις, η συνολική (άμεσα και έμμεσα) συμβολή ανήλθε σε € 57,1 δισεκατομμύρια, δηλαδή 30,9% του Α.Ε.Π.
- 16,7% της απασχόλησης στο τρίμηνο Ιούλιος – Αύγουστος – Σεπτέμβριος, προήλθε από τα καταλύματα και την εστίαση (411 χιλιάδες εργαζόμενοι) και συνολικά (άμεσα και έμμεσα) περίπου 40%. Αποτελεί βασικό παράγοντα μείωσης της ανεργίας, κυρίως τον γυναικών και των νέων.
- € 5,0 δισεκατομμύρια επενδύσεις έγιναν στον τομέα του τουρισμού, με τα € 1,9 δισεκατομμύρια να είναι σε εγχώρια προστιθέμενη αξία.
- 90% των συνολικών τουριστικών εισπράξεων πηγάζει από το εξωτερικό. € 18,2 δισεκατομμύρια είναι τα έσοδα, συμπεριλαμβανομένων εσόδων από αερομεταφορές, θαλάσσιες μεταφορές και κρουαζιέρες. Αυξήθηκαν κατά € 1,8 δισεκατομμύρια, 11,3%, σε σύγκριση με το 2017.

1.3.1 Βασικά μεγέθη

Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) για το 2018, στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκαν συνολικά 34.831.061 επισκέψεις στις 13 περιφέρειες που διαθέτει, δηλαδή υπήρξε άνοδος σε σχέση με το 2017 κατά 12,3%. Οι τουριστικές αφίξεις έφτασαν τις περίπου 30,1 εκατομμύρια, αύξηση 10,8%, γεγονός που αποτελεί ρεκόρ για την Ελλάδα. Στις πέντε πρώτες θέσεις χωρών με βάση τις επισκέψεις, βρέθηκαν η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Βουλγαρία, η Ιταλία και οι ΗΠΑ. Τη σημαντικότερη άνοδο σε σχέση με το προηγούμενο έτος από τις πέντε αυτές, την έχουν οι ΗΠΑ (33,3%) και από τις δεκαπέντε πρώτες, ο Καναδάς (80,4%).

Πίνακας 1: Top 15 Επισκέψεων και Επισκεπτών 2017 – 2018

Πίνακας 1. Top-15 Επισκέψεων και Επισκεπτών 2017-2018										
Θέση Κατάταξης 2018	Μεταβολή Θέσης Κατάταξης 2018-2017	Χώρες	Επισκέψεις			Επισκέπτες			Αναλογία Επισκέψεων ανά Επισκέπτη	
			2018	2017	% Διαφορά 2018-2017	2018	2017	% Διαφορά 2018-2017	2018	2017
1	→	Γερμανία	4.827.244	4.090.376	18,0%	4.381.448	3.705.950	18,2%	1,10	1,10
2	→	Ηνωμένο Βασίλειο	3.240.134	3.239.339	0,0%	2.942.783	3.002.042	-2,0%	1,10	1,08
3	→	Βουλγαρία	3.190.293	2.597.896	22,8%	3.135.327	2.540.307	23,1%	1,02	1,02
4	▲	Ιταλία	1.991.850	1.664.727	19,7%	1.667.114	1.441.298	15,7%	1,19	1,16
5	▲	ΗΠΑ	1.894.529	1.421.439	33,3%	1.097.445	864.921	26,9%	1,73	1,64
6	▼	Γαλλία	1.893.308	1.723.775	9,8%	1.524.001	1.419.799	7,3%	1,24	1,21
7	▲	Ρουμανία	1.438.732	1.219.855	17,9%	1.389.398	1.148.944	20,9%	1,04	1,06
8	▼	Βόρεια Μακεδονία	1.188.655	1.575.431	-24,6%	1.187.239	1.571.489	-24,5%	1,00	1,00
9	▲	Ολλανδία	1.127.320	1.026.357	9,8%	1.014.998	947.159	7,2%	1,11	1,08
10	▲	Αλβανία	1.121.472	964.807	16,2%	986.636	828.796	19,0%	1,14	1,16
11	▲	Πολωνία	1.110.732	808.678	37,4%	1.049.555	746.759	40,5%	1,08	1,08
12	▼	Τουρκία	1.085.670	1.107.030	-1,9%	929.730	971.841	-4,3%	1,17	1,14
13	▼	Σερβία	928.615	1.116.721	-18,8%	922.365	1.079.879	-14,8%	1,01	1,03
14	→	Κύπρος	780.588	707.837	7,5%	697.984	631.821	10,5%	1,09	1,12
15	▲	Καναδάς	671.213	372.084	80,4%	345.839	197.957	74,7%	1,94	1,88
Top-15 χωρών			26.470.355	23.636.342	12,0%	23.271.842	21.104.962	10,3%	1,14	1,12
Σύνολο			34.831.061	31.021.327	12,3%	30.122.791	27.194.181	10,8%	1,16	1,14

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία: INSETE Intelligence

Οι διανυκτερεύσεις έφθασαν τις 227.012 χιλιάδες, αύξηση 8,2%. Στις τρεις πρώτες θέσεις χωρών ως προς τις διανυκτερεύσεις βρέθηκαν η Γερμανία , το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιταλία. Η περιφέρεια με τις περισσότερες διανυκτερεύσεις ήταν το Νότιο Αιγαίο και ακολούθησαν η Κεντρική Μακεδονία και η Κρήτη.

Πίνακας 2: Διανυκτερεύσεις 2016 – 2018 (ανά περιφέρεια)

Πίνακας 4. Διανυκτερεύσεις 2016-2018							
Θέση Κατάταξης 2018	Μεταβολή Θέσης Κατάταξης 2018-2017	Περιφέρειες	Διανυκτερεύσεις (σε χιλ.)			% Διαφορά	
			2018	2017	2016	2018-2017	2017-2016
1	→	Νότιο Αιγαίο	51.084	46.210	39.996	10,5%	15,5%
2	→	Κεντρική Μακεδονία	44.690	40.782	36.330	9,6%	12,3%
3	→	Κρήτη	43.819	40.271	39.378	8,8%	2,3%
4	→	Αττική	31.388	29.437	24.769	6,6%	18,8%
5	→	Ιόνια Νησιά	24.762	24.944	21.493	-0,7%	16,1%
6	▲	Πελοπόννησος	6.614	5.214	5.760	26,9%	-9,5%
7	▼	Ανατολική Μακεδονία-Θράκη	6.467	5.421	5.414	19,3%	0,1%
8	→	Θεσσαλία	4.217	5.027	5.121	-18,1%	-1,8%
9	→	Ήπειρος	3.362	3.643	3.622	-7,7%	0,6%
10	▲	Δυτική Ελλάδα	3.184	2.819	2.742	12,9%	2,8%
11	▼	Βόρειο Αιγαίο	3.113	3.217	2.458	-3,2%	30,9%
12	→	Στερεά Ελλάδα	2.998	2.013	1.845	49,0%	9,1%
13	→	Δυτική Μακεδονία	1.318	859	1.475	53,2%	-41,8%
Σύνολο			227.012	209.855	190.402	8,2%	10,2%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία: INSETE Intelligence

Ακόμα, οι τουριστικές εισπράξεις διαμορφώθηκαν σε € 15.653 εκατομμύρια, αύξηση 10,2% και στις τρεις πρώτες θέσεις ήταν η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι ΗΠΑ. Εδώ, οι περιφέρειες με τις περισσότερες εισπράξεις είναι το Νότιο Αιγαίο, η Κρήτη, η Αττική και η Κεντρική Μακεδονία.

Πίνακας 3: Ταξιδιωτικές Εισπράξεις 2016-2018 (ανά περιφέρεια)

Πίνακας 5. Ταξιδιωτικές Εισπράξεις 2016-2018							
Θέση Κατάταξης 2018	Μεταβολή Θέσης Κατάταξης 2018-2017	Περιφέρειες	Ταξιδιωτικές Εισπράξεις (σε εκατ. €)			% Διαφορά	
			2018	2017	2016	2018-2017	2017-2016
1	—	Νότιο Αιγαίο	4.414	3.653	3.136	20,8%	16,5%
2	—	Κρήτη	3.134	3.260	3.095	-3,9%	5,3%
3	—	Αττική	2.279	2.083	1.734	9,4%	20,1%
4	—	Κεντρική Μακεδονία	2.275	1.852	1.688	22,9%	9,7%
5	—	Ιόνια Νησιά	1.691	1.775	1.504	-4,7%	18,0%
6	—	Πελοπόννησος	415	307	324	35,2%	-5,0%
7	▲	Ανατολική Μακεδονία-Θράκη	322	282	288	14,0%	-2,2%
8	▼	Θεσσαλία	270	290	301	-6,6%	-3,9%
9	—	Ήπειρος	222	216	218	2,6%	-0,7%
10	▲	Δυτική Ελλάδα	212	159	146	33,3%	9,1%
11	▼	Στερεά Ελλάδα	194	113	117	71,3%	-3,4%
12	▼	Βόρειο Αιγαίο	164	167	131	-1,6%	27,6%
13	—	Δυτική Μακεδονία	61	45	68	34,8%	-33,7%
Σύνολο			15.653	14.202	12.749	10,2%	11,4%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας - Επεξεργασία: INSETE Intelligence

Οι πέντε πιο σημαντικές αγορές για την Ελλάδα το 2018, με βάση τα τουριστικά έσοδα είναι οι Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Γαλλία και Ιταλία. Σημαντική, επίσης, είναι και η Ρωσία, όπου αν και οι τουριστικές αφίξεις από την χώρα έχουν μειωθεί τα τελευταία χρόνια, εντούτοις είναι πολύ σημαντική αγορά κυρίως λόγω της υψηλής της δαπάνης. Οι έξι αυτές χώρες συμβάλλουν στο 41,5% των συνολικών επισκέψεων, στο 49,7% των διανυκτερεύσεων και στο 52,2% των τουριστικών εισπράξεων. Ως προς τη δαπάνη ανά επίσκεψη, την υψηλότερη εμφάνισαν οι επισκέπτες από την Γερμανία, € 614, ενώ την υψηλότερη δαπάνη ανά διανυκτέρευση παρουσίασαν οι επισκέπτες από τις ΗΠΑ. Την υψηλότερη μέση διάρκεια παραμονής είχαν οι Γερμανοί τουρίστες με 8,8 ημέρες.

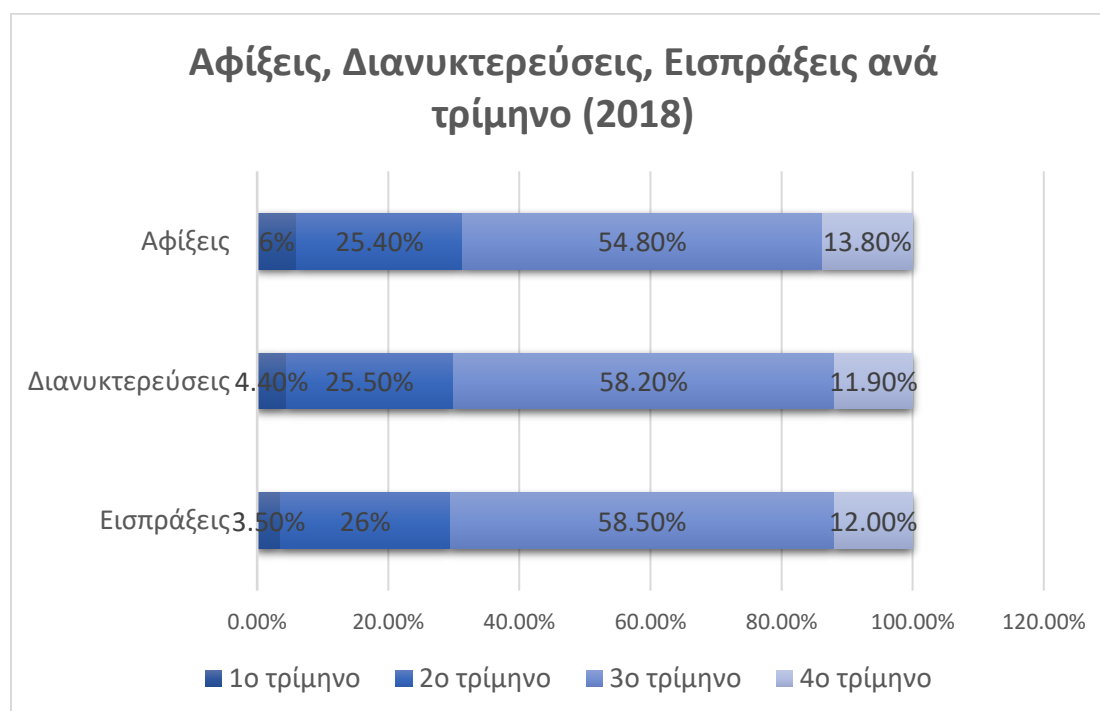
Πίνακας 3: Κύριες αγορές της Ελλάδας (2018)

Πίνακας 6. Κύριες αγορές της Ελλάδας ανά Περιφέρεια - 2018									
Χώρες	Επισκέψεις		Διανυκτερεύσεις		Ταξιδιωτικές Εισπράξεις		Βασικοί Δείκτες Απόδοσης		
	2018	Συνεισφορά επί του συνόλου	2018	Συνεισφορά επί του συνόλου	2018	Συνεισφορά επί του συνόλου	Δαπάνη ανά Επίσκεψη	Δαπάνη ανά Διανυκτέρευση	Μέση Διάρκεια Παραμονής
Γερμανία	4.827.244	13,9%	42.595.879	18,8%	2.961.583.044 €	18,9%	814 €	70 €	8,8
Ηνωμένο Βασίλειο	3.240.134	9,3%	25.718.014	11,3%	1.937.248.250 €	12,4%	598 €	75 €	7,9
ΗΠΑ	1.894.529	5,4%	11.888.518	5,1%	1.040.070.287 €	6,8%	549 €	89 €	6,2
Γαλλία	1.893.308	5,4%	13.747.418	6,1%	954.148.889 €	6,1%	504 €	89 €	7,3
Ιταλία	1.991.850	5,7%	13.943.978	6,1%	938.887.824 €	6,0%	471 €	87 €	7,0
Ρωσία	608.799	1,7%	5.184.389	2,3%	340.606.082 €	2,2%	559 €	88 €	8,5
Σύνολο	34.831.061	-	227.011.986	-	15.653.185.628 €	-	449 €	69 €	6,5

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας - Επεξεργασία: INSETE Intelligence

Η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από έντονη εποχικότητα σε όλους τους τουριστικές δείκτες. Οι αφίξεις των τουριστών το 2018 κατά τους μήνες Απρίλιο – Σεπτέμβριο ανήλθαν σε 80,2% επί του συνόλου. Οι διανυκτερεύσεις που καταγράφηκαν τους ίδιους μήνες αποτελούν το 83,7% των συνολικών και οι τουριστικές εισπράξεις κατέγραψαν ποσοστό 84,5% επί των συνολικών. Η εποχικότητα αυτή είναι στενά συνδεδεμένη με το «ήλιος και θάλασσα», το τουριστικό προϊόν για το οποίο είναι γνωστή η Ελλάδα και ο κυρίαρχος λόγος προτίμησής της από άλλες χώρες – προορισμούς.

Γράφημα 11: Αφίξεις, Διανυκτερεύσεις, Εισπράξεις ανά τρίμηνο (2018)

Κεφάλαιο 2ο: Γνωριμία με την Πολωνία

Η Πολωνία, επισήμως Δημοκρατία της Πολωνίας, είναι χώρα της κεντρικής Ευρώπης. Βρίσκεται σε ένα γεωγραφικό σταυροδρόμι που συνδέει τα γεμάτα από δάση εδάφη της βορειοδυτικής Ευρώπης, με τις θαλάσσιες λωρίδες του Ατλαντικού Ωκεανού και τις εύφορες πεδιάδες των ευρασιατικών συνόρων. Συνορεύει με επτά κράτη, Ρωσία, Λιθουανία, Λευκορωσία, Ουκρανία, Σλοβακία, Τσεχική Δημοκρατία και Γερμανία.

Είναι μια χώρα με εντυπωσιακή ομορφιά, χαρακτηρίζεται από μεγάλες πεδιάδες, ψηλά βουνά και πολλά δάση και ποτάμια. Η Βαρσοβία, η πρωτεύουσα της χώρας, συνδυάζει σύγχρονα κτίρια με ιστορική αρχιτεκτονική, τα περισσότερα από τα οποία υπέστησαν πολύ σοβαρή ζημιά κατά τη διάρκεια του Β΄

Παγκοσμίου Πολέμου, περίπου το 80% με 90% των κτιρίων καταστράφηκε από τους Γερμανούς. Από τότε έχει γίνει προσπάθεια να αποκατασταθούν όσο γίνεται πιο πιστά. Άλλες πόλεις πολιτιστικού και ιστορικού ενδιαφέροντος περιλαμβάνουν το Πόζναν, την έδρα της πρώτης επισκοπής της Πολωνίας, το Γκντανσκ, ένα από τα πιο ενεργά λιμάνια στην πολυσύχναστη Βαλτική Θάλασσα και την Κρακοβία, ένα ιστορικό κέντρο τέχνης και εκπαίδευσης.

Επίσημη γλώσσα είναι η πολωνική και νόμισμα το Ζλότι (PLN). Ένα Ζλότι ισούται με 0,23 ευρώ.

Σύμφωνα με την επίσημη απογραφή του 2011 είχε πληθυσμό 38.511.824 κατοίκους και οι εκτιμήσεις λένε πως έχει παραμείνει στα ίδια επίπεδα. Σύμφωνα με την Στατιστική Υπηρεσία Πολωνίας είναι η 6^η πιο πολυπληθής χώρα της Ευρώπης. Τέλος, διαθέτει πολύ υψηλό δείκτη ανθρωπίνης ανάπτυξης σύμφωνα με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών.

2.1 Ιστορία της Πολωνίας

Οι όροι Πολωνία και Πολωνοί εμφανίζονται για πρώτη φορά τα χρόνια του Μεσαίωνα, στο τέλος του 10ου αιώνα. Το έτος 966, ο Δούκας Μιέσκο (Mieszko I), που κυβερνούσε αρκετές δυτικές σλαβικές φυλές και έγινε ιδρυτής της δυναστείας των Πιάστ, αποφάσισε να εδραιώσει τη δύναμή του, παντρεύτηκε την Πριγκίπισσα Doubravka της Βοημίας, μια ένθερμη Χριστιανή, και βαπτίστηκε στη Λατινική Ιεροσύνη. Αυτό το γεγονός έμεινε γνωστό ως το βάπτισμα της Πολωνίας και θεωρείται, συμβολικά, ως η δημιουργία του κράτους της Πολωνίας. Η Πολωνία έγινε χριστιανική χώρα, προσχώρησε μόνιμα στη Δυτική κουλτούρα και βρέθηκε κάτω από την προστασία του Πάπα. (Davies 2005)

Ο Δούκας Βολέσλαος Α΄ ο Ανδρείος (Bolesław I the Brave), γιος του Μιέσκο, ολοκλήρωσε τη διαδικασία της διαμόρφωσης της χώρας, κατακτώντας νέα εδάφη και εξαπλώνοντας τον Χριστιανισμό ανάμεσα σε εκείνους που παρέμειναν αδιάφοροι από το βάπτισμα του Μιέσκο. Στέφθηκε επίσημα ως ο πρώτος Βασιλιάς της Πολωνίας το 1025. Ωστόσο, κυβέρνησε μόνο λίγα χρόνια μέχρι το θάνατό του. (Davies 2005)

Η βασιλική οικογένεια των Πιάστ κυβερνούσε την Πολωνία μέχρι τα τέλη του 14ου αιώνα, όταν και έχασαν τη ζωή τους. Αυτό υποχρέωσε την Πολωνία να αναζητήσει το νέο Βασιλιά της αλλού, με την Βασίλισσα της Πολωνίας Εδβίγη (Jadwiga) να παντρεύεται τον Μεγάλο Δούκα της Λιθουανίας Γιογκάιλα, δημιουργώντας έτσι μια μακροχρόνια ένωση μεταξύ των δύο εθνών. Η πράξη αυτή, του επέτρεψε να γίνει ο νέος Βασιλιάς της Πολωνίας. Η συμμαχία τελικά είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας χώρας το 1569: της Πολωνικής - Λιθουανικής Κοινοπολιτείας. (Davies 2005)

Τα 150 περίπου χρόνια μεταξύ των αρχών του 16ου αιώνα και των πρώτων δεκαετιών του 17ου αιώνα έμειναν γνωστά στην ιστορία ως Πολωνική Χρυσή Εποχή. Το πολιτικό σύστημα της χώρας εξελίχθηκε σε μια πρώιμη δημοκρατική Μοναρχία και έγινε ένα από τα πρώτα πολυπολιτισμικά κράτη της ιστορίας, με τα δικαιώματα των μειονοτήτων να προστατεύονται από τους νόμους της Ένωσης. Η Κοινοπολιτεία ήταν μία από τις μεγαλύτερες πολιτικές οντότητες στην Ευρώπη, καθώς και μία από τις πιο σημαντικές, πολιτισμικά και πολιτικά. (Davies 2005)

Στα μέσα του 17ου αιώνα, αυτή η τεράστια πολιτική οντότητα άρχισε να εξασθενεί. Η άνοδος του Βασιλείου της Ρωσίας, του Βασιλείου της Πρωσίας και της Σουηδίας, καθώς και η επιδίωξη της ανεξαρτησίας των Ουκρανών Κοζάκων, οδήγησαν στη συρρίκνωση της επικράτειας και της πολιτικής σημασίας της Κοινοπολιτείας. Επίσης, οι συγκρούσεις μεταξύ των ευγενών είχαν ως αποτέλεσμα την αποσταθεροποίηση της εσωτερικής τάξης και την επιδείνωση της δύναμης της χώρας. (Gierowski 1986)

Τα εκατό χρόνια πολέμου εξασθένησαν σημαντικά τον πλούτο της χώρας, μείωσαν αξιόλογα τον πληθυσμό της και σταμάτησαν την εξέλιξη του πολιτισμού και της επιστήμης. Ο δεύτερος Βόρειος Πόλεμος, με τις καταστροφικές σουηδικές εισβολές τα έτη 1655-1660, καθώς και η πολιτική των γειτονικών χωρών να ενθαρρύνουν τις εσωτερικές διαταραχές, είχε ως αποτέλεσμα να απειληθεί σοβαρά η ίδια η ύπαρξη της Πολωνίας. (Davies 2005)

Η μοναδική διέξοδος για το πολωνικό κράτος ήταν να υποβληθεί σε θεμελιώδεις μεταρρυθμίσεις. Το 1764, ο Στάνισουαφ Αύγουστος Πονιατόφσκι (Stanisław August Poniatowski) εξελέγη ο νέος βασιλιάς, με μεγάλη υποστήριξη από την Μεγάλη Αικατερίνη της Ρωσίας. Ο νέος Πολωνός μονάρχης ήταν πολύ μορφωμένος και γνώριζε την αστάθεια του κράτους, γι' αυτό προσπάθησε ευχαριστήσει τόσο τις απαιτήσεις των διαφόρων ομάδων Πολωνο - Λιθουανών ευγενών όσο και του κυρίαρχου ρωσικού συμμάχου του. (Gierowski 1986)

Οι πολιτικές του έφεραν μεγάλες βελτιώσεις στους τομείς της οικονομίας, του πολιτισμού και της επιστήμης, αλλά λόγω της εξέγερσης των ευγενών εναντίον του και της Ρωσίας, γνωστή και ως Συνομοσπονδία του Μπαρ (1768–1772), δεν κατόρθωσε να αποτρέψει τον Πρώτο Διαμελισμό της Πολωνίας. Οι εξωτερικές επαρχίες της χώρας είχαν καταληφθεί από τους τρεις γείτονες της: Την Αυτοκρατορία της Ρωσίας, το Βασίλειο της Πρωσίας και την Αυστριακή Αυτοκρατορία των Αψβούργων. (Davies 2005)

Η τελευταία προσπάθεια για την πραγματοποίηση της αναγκαίας κρατικής μεταρρύθμισης ήταν η υιοθέτηση του Συντάγματος της 3ης Μαΐου το 1791. Θεωρείται το πρώτο σύγχρονο γραπτό εθνικό Σύνταγμα της Ευρώπης και δεύτερο στον κόσμο. Το έγγραφο αποσκοπούσε στην αποκατάσταση της σχέσης μεταξύ του

Βασιλιά και των ευγενών. Πολύ σύντομα όμως, δημιούργησε ισχυρές αντιπάθειες από τους συντηρητικούς κύκλους των ανώτερων ευγενών της Κοινοπολιτείας και της Αικατερίνης της Μεγάλης, η οποία ανησύχησε βαθιά για την κατεύθυνση των μεταρρυθμίσεων. Τον Μάιο του 1792 ο ρωσικός στρατός ξεκίνησε την εισβολή στα εδάφη της χώρας, με αποτέλεσμα το 1793 το Δεύτερο Διαμελισμό της Πολωνίας. (Davies 2005)

Το 1794 οι επιζώντες Πολωνοί μεταρρυθμιστές συγκεντρώθηκαν υπό την καθοδήγηση ενός βετεράνου της Αμερικανικής Επανάστασης, του Ταντέους Κοστσιούσζκο (Tadeusz Kościuszko). Οι συντριπτικά ανώτερες στρατιωτικές δυνάμεις των γειτονικών δυνάμεων κατέστρεψαν βίαια το νέο κίνημα και οδήγησαν στον Τρίτο Διαμελισμό της Πολωνίας. Όλα τα εδάφη της Πολωνικής – Λιθουανικής Κοινοπολιτείας μοιράστηκαν μεταξύ Ρωσίας, Πρωσίας και Αυστρίας. Έτσι το 1795 η Πολωνία έπαψε να υπάρχει. (Davies 2005)

Η ιδέα της Πολωνίας ως ανεξάρτητου κράτους δεν χάθηκε, παρά την απουσία επίσημου πολωνικού κράτους μεταξύ 1795 και 1918. Κατά τη διάρκεια των Ναπολεόντειων πολέμων ο Ζον Χένρικ Νταμπρόφσκι με Πολωνούς στρατιώτες πάλεψαν με σκοπό την ελευθερία της Πολωνίας. Για τη γενναιότητα του Νταμπρόφσκι και τις πράξεις του, γράφτηκε το 1797 ο εθνικός ύμνος της Πολωνίας. (Gierowski 1986)

Μετά την Επανάσταση του Ιανουαρίου (1863 - 1864), Πολωνοί πολιτικοί ακτιβιστές άρχισαν να οργανώνουν ανεπίσημα εκπαιδευτικά κέντρα που δίδασκαν την πολωνική γλώσσα και ιστορία, μιας και η χρήση της γλώσσας είχε απαγορευτεί σε πολλές περιοχές. Τη λειτουργία των σχολείων αυτών βοήθησε και η τοπική Καθολική εκκλησία. (Davies 2005)

Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος με τις σημαντικές επιπτώσεις που έφερε στον πολιτικό χάρτη της Ευρώπης, ήταν η στιγμή που οι πολωνοί ακτιβιστές περίμεναν από καιρό. Περίπου δύο εκατομμύρια Πολωνοί στρατιώτες αγωνίστηκαν στα μέτωπα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, υποστηρίζοντας τη συμμαχία της Τριπλής Συνεννόησης, δηλαδή της Ρωσίας, της Γαλλικής Δημοκρατίας και του Ηνωμένου Βασιλείου. Χάρη σε αυτές τις προσπάθειες καθώς και χάρη στην Γερμανική Επανάσταση του 1918 –

1919 και στην Ρωσική επανάσταση του 1917, η Πολωνία ανέκτησε την ανεξαρτησία της στις 11 Νοεμβρίου 1918. Με τη Συνθήκη των Βερσαλλιών (1919) και αργότερα με τη Συνθήκη της Ρίγα (1921), αποκαταστάθηκαν τα σύνορα του κράτους. (Lukowski & Zawadzki 2006)

Η περίοδος του Μεσοπολέμου (1918-1939) ήταν αφοσιωμένη στην ανοικοδόμηση και επανένωση της καταστραμμένης και διαιρεμένης πολωνικής χώρας. Στις 16 Δεκεμβρίου του 1922, ο μόλις πέντε ημέρες εκλεγμένος Πρόεδρος δολοφονήθηκε και στις 12 Μαΐου του 1926 έγινε πραξικόπημα εναντίον του Προέδρου Βοϊτσεχόφσκι (Wojciechowski). Παρά τις αναταραχές στο πολιτικό κομμάτι, πολιτιστικά η Πολωνία βιώνει μια χρυσή εποχή. Ανθίζει ο πολωνικός κινηματογράφος, η μουσική, το θέατρο. (Davies 2001)

Την 1η Σεπτεμβρίου 1939, ο Χίτλερ διέταξε την εισβολή στην Πολωνία, υποστηριζόμενη από το στρατό του Στάλιν στην Ανατολή που εισέβαλε στις 17 Σεπτεμβρίου. Αυτό σήμανε και το ξεκίνημα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Στις 29 Σεπτεμβρίου 1939 η Πολωνία χωρίστηκε μεταξύ Γερμανών και Σοβιετικών. Η κυβέρνηση διέφυγε στη Μεγάλη Βρετανία, αλλά συνέχισε να εργάζεται από εκεί ως εξόριστη κυβέρνηση. Πολωνικά στρατεύματα εξακολουθούσαν να αγωνίζονται μαζί με τα στρατεύματα των Δυτικών συμμαχικών δυνάμεων και συνέβαλλαν σε σημαντικές νίκες, όπως στη μάχη της Βρετανίας, όμως σύμφωνα με τον ιστορικό Γκέρχαρντ Γουάινμπεργκ, η μεγαλύτερη συμβολή της Πολωνίας ήταν η παραβίαση του κώδικα που αργότερα οδήγησε τους Βρετανούς στην ανάλυση του Enigma. Ακόμα, οι Πολωνοί οργάνωσαν τον μεγαλύτερο υπόγειο στρατό στην ιστορία της Ευρώπης, το Στρατό της Πατρίδας (Home Army). (Czubiński 2009)

Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος είχε καταστροφικές συνέπειες για την Πολωνία. Πέντε εκατομμύρια κάτοικοι της προπολεμικής Πολωνίας σκοτώθηκαν, πολλά από αυτά τα θύματα ήταν αποτέλεσμα της εξόντωσης Πολωνών Εβραίων κατά τη διάρκεια του Ολοκαυτώματος. Η εξέγερση της Βαρσοβίας την 1^η Αυγούστου 1944 καταπνίγηκε και δύο μήνες μετά, καταστράφηκε σχεδόν ολοσχερώς η πόλη. (Kemp-Welch 2008)

Παρόλο που η Πολωνία τερμάτισε τον πόλεμο σα νικήτρια χώρα και αποκαταστάθηκε ως κράτος, έμεινε στην επιρροή της Σοβιετικής Ένωσης κι έτσι υιοθέτησε τον

κομμουνισμό ως πολιτικό σύστημα, με την κυβέρνηση να είναι άμεσα εξαρτώμενη από τη Μόσχα.

Με τη διάσκεψη του Πότσδαμ, η Πολωνία έχασε την πλειοψηφία των ανατολικών εδαφών της, αλλά αποζημιώθηκε με ορισμένες βιομηχανικές περιοχές της προπολεμικής Γερμανίας στη Δύση. Έτσι αναγκάστηκε να μετακινηθεί ένας πληθυσμός περίπου 2 εκατομμυρίων ανθρώπων από τα εδάφη που πλέον ανήκαν στην Σοβιετική Ένωση, σε μια απόσταση περίπου 100 - 150 χιλιόμετρα δυτικά.

Τα χρόνια μετά τη λήξη του πολέμου βρήκαν την Πολωνία σε μια προσπάθεια ανοικοδόμησης, το κομμουνιστικό καθεστώς όμως δυσκόλευε την κατάσταση. Η πολιτική και πολιτιστική απομόνωση, έκανε την ανασυγκρότηση της Πολωνίας πολύ πιο αργή από εκείνη των χωρών της Δυτικής Ευρώπης. Η οικονομική στασιμότητα, η έλλειψη εφοδιασμού σε βασικά αγαθά, η μειωμένη πολιτική ελευθερία και ο έλεγχος των μέσων μαζικής ενημέρωσης από το κράτος, σημάδεψαν την κομμουνιστική περίοδο με μεγάλες κοινωνικές αναταραχές και διαμαρτυρίες. (Kemp-Welch 2008)

Στις αρχές της δεκαετίας του 1980, η επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης και η αδυναμία της Πολωνίας να πληρώσει τα διεθνή της χρέη ανάγκασε τους κομμουνιστές ηγέτες να αυξήσουν τις τιμές στους καταναλωτές. Αυτό είχε αποτέλεσμα ένα κύμα απεργιών, το οποίο άρχισε στο ναυπηγείο Λένιν στο Γκντανσκ, και εξαπλώθηκε σε πολλά άλλα εργοστάσια και ορυχεία. (Kemp-Welch 2008)

Στις 17 Σεπτεμβρίου 1980 στο Γκντανσκ, δημιουργήθηκε το συνδικάτο της Πολωνίας «Αλληλεγγύη» (Solidarity), ένα κοινωνικό κίνημα που έφτασε και πάνω από 9 εκατομμύρια μέλη, περίπου το 25% του πληθυσμού της Πολωνίας. Στις 12 – 13 Δεκεμβρίου 1981 κηρύχθηκε στρατιωτικός νόμος προκειμένου να αντιμετωπιστεί το κίνημα. Το Σεπτέμβριο του 1986 δόθηκε γενική αμνηστία και όλοι οι πολιτικοί κρατούμενοι αφέθηκαν ελεύθεροι. Τον Αύγουστο του 1989 ο Ταντέους Μαζοβιέτσκι (Tadeusz Mazowiecki), ένας από τους αρχηγούς της «Αλληλεγγύης», έγινε πρωθυπουργός της Πολωνίας. Για πρώτη φορά στη μεταπολεμική ιστορία, η Πολωνία είχε μια μη κομμουνιστική κυβέρνηση. (Kemp-Welch 2008)

Το 1989-1991, η Πολωνία ξεκίνησε τη μετάβαση προς τη δημοκρατία, που έθεσε τέλος στη Λαϊκή Δημοκρατία της Πολωνίας και οδήγησε στη δημιουργία της δημοκρατικής κυβέρνησης, γνωστής ως Τρίτη Πολωνική Δημοκρατία. Η Πολωνία ξεκίνησε αμέσως μια πορεία θεμελιωδών μεταρρυθμίσεων, μεταβαίνοντας από ένα μονοκομματικό σύστημα σε πολιτικό πλουραλισμό, από μια κρατικά ελεγχόμενη οικονομία σε μια ελεύθερη αγορά καθώς και μεταβάλλοντας τον διεθνή προσανατολισμό της από το να είναι μέρος του σοβιετικού μπλοκ, στην ένταξη στο NATO το 1999 και στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2004. Έως σήμερα, ωστόσο, δεν έχει υιοθετήσει το νόμισμα του ευρώ. (Davies 2005)

2.2 Ετυμολογία

Η προέλευση του ονόματος "Πολωνία" προέρχεται από τη δυτική Σλαβική φυλή των Πολωνών (Polanie), που από τα μέσα του βου αιώνα κατοικούσε στις όχθες του ποταμού Βάρτα (Warta). Η προέλευση του ονόματος Polanie προέρχεται από την πρωτο-σλαβική λέξη pole (πεδίο).

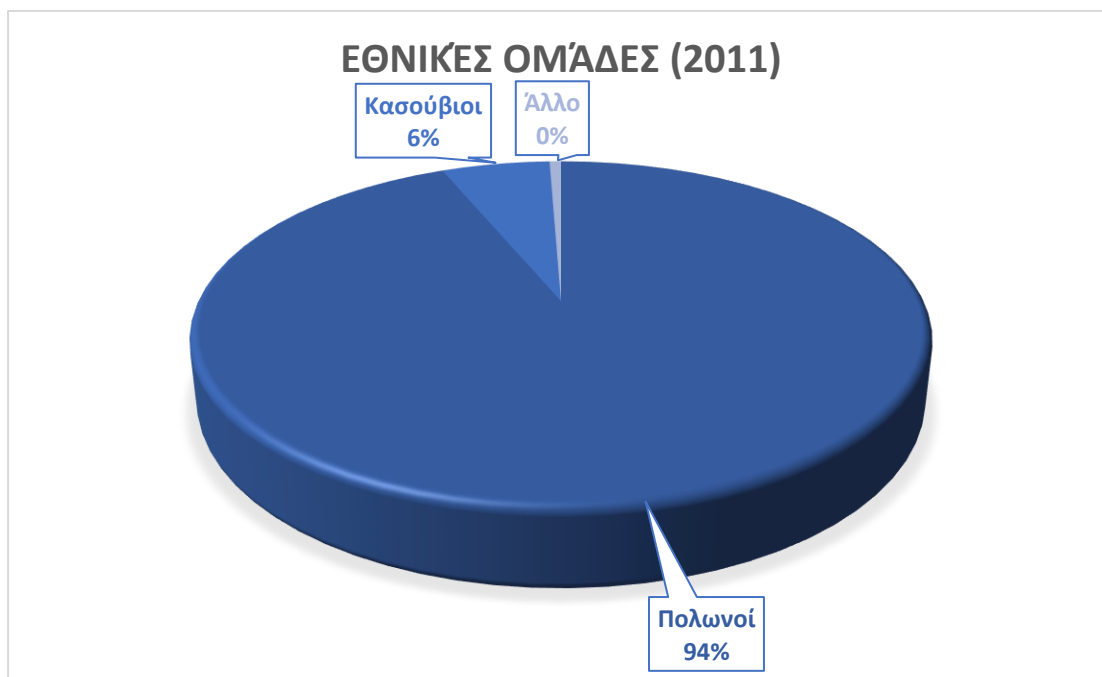
2.3 Οι άνθρωποι

2.3.1 Εθνικές ομάδες

Πριν από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο τα πολωνικά εδάφη ήταν γνωστά για την ποικιλία των εθνικών τους κοινοτήτων. Υπήρχε σημαντική μειοψηφία από Γερμανούς, ουκρανικοί οικισμοί και μεγάλη συγκέντρωση Εβραίων. Ωστόσο με τον πόλεμο σκοτώθηκε ένας τεράστιος αριθμός ανθρώπων και προκάλεσε μαζικές μεταναστεύσεις. Κατά συνέπεια, ο πληθυσμός της Πολωνίας κατέληξε ένας από τους πιο ομοιογενείς στον κόσμο.

Σύμφωνα με την Εγκυκλοπαίδεια Britannica, πάνω από το 90% του πληθυσμού εν έτει 2011 είναι Πολωνοί. Υπάρχει και ένα μικρό σχετικά ποσοστό από Κασούβιους, μια δυτική σλαβική εθνική ομάδα.

Γράφημα 12: Εθνικές ομάδες Πολωνίας (2011)

Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια Britannica

2.3.2 Γλώσσες

Η επίσημη γλώσσα της χώρας, η πολωνική, ανήκει στη δυτικό σλαβική ομάδα των σλαβικών γλωσσών. Έχει αρκετές διαλέκτους που αντιστοιχούν κυρίως στις παλιές φυλές. Οι πιο σημαντικές από τις οποίες είναι:

- Μεγάλη Πολωνική, την οποία μιλάνε στα βορειοδυτικά
- Μικρή Πολωνική, την μιλάνε νοτιοανατολικά
- Ματσοβιέσκι (Mazovian)
- Σιλεσιακή (Silesian)
- Κασουβική

Η πολωνική γλώσσα αναπτύχθηκε από τη μεσαιωνική περίοδο και μετά, με βάση τις διαλέκτους της Μεγάλης Πολωνικής και της Μικρής Πολωνικής. Μέχρι τον 19ο αιώνα η γλώσσα είχε καθιερωθεί τόσο από τους λογοτέχνες όσο και στην κοινή ομιλία στην Πολωνία, παρά τις προσπάθειες των γειτονικών δυνάμεων να στρέψουν τον πληθυσμό στα γερμανικά και τα ρωσικά. Τελικά, το αντίθετο συνέβη και η πολωνική γλώσσα έγινε η κυρίαρχη γλώσσα της εθνικής ταυτότητας.

2.3.2 Θρησκεία

Η συντριπτική πλειοψηφία του πολωνικού πληθυσμού πιστεύει στον Ρωμαιοκαθολικισμό. Αν και η χώρα δεν αναφέρει ότι έχει επίσημη θρησκεία, η Πολωνία είναι από τις πιο καθολικές χώρες στον κόσμο. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στην Πολωνία έχει τεράστιο κοινωνικό κύρος και πολιτική επιρροή.

Ο Πάπας Ιωάννης Παύλος Β΄ γεννήθηκε στη Βαντοβίτσε (Wadowice) της Πολωνίας και διετέλεσε Πάπας από τις 16 Οκτωβρίου 1978 μέχρι τις 2 Απριλίου 2005, που απεβίωσε. Αγιοποιήθηκε το 2014 από τον Πάπα Φραγκίσκο.

Γράφημα 13: Θρησκείες Πολωνία (2012)

2.3.3 Δημογραφικές τάσεις

Ο πληθυσμός της Πολωνίας μεταμορφώθηκε λόγω του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Περίπου 35 εκατομμύρια άνθρωποι ζούσαν στα σύνορα της Πολωνίας το 1939, αλλά μέχρι το 1946 μόνο 24 εκατομμύρια κατοικούσαν στα νέα σύνορα της χώρας. Η μείωση των περίπου 11 εκατομμυρίων, οφείλεται κυρίως σε απώλειες του πολέμου αλλά και εν μέρει λόγω αλλαγών των στα σύνορα.

Στο τέλος του πολέμου, υπήρχαν τεράστιες ελλείψεις σε ορισμένες κατηγορίες, ιδιαίτερα σε άντρες και σε μορφωμένους ανθρώπους. Ωστόσο, υπήρξε ένα πρωτοφανές ποσοστό γεννήσεων και ο πληθυσμός αυξήθηκε και πάλι γρήγορα επιστρέφοντας στο επίπεδο προ πολέμου το 1977.

Γράφημα 14: Ηλικίες Πολωνών κατοίκων (2016)

2.4 Διακυβέρνηση – Σύνταγμα

Η Πολωνία είναι μια Ημιπροεδρική Δημοκρατία, με τον πρόεδρο της Δημοκρατίας να είναι ο αρχηγός του κράτους. Το σύνταγμα του 1997 ενέκρινε τη μικτή προεδρική - κοινοβουλευτική μορφή διακυβέρνησης. Σύμφωνα με τις διατάξεις του, ο πρόεδρος εκλέγεται για μέχρι δύο πενταετείς θητείες, υπηρετεί ως αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων και έχει την εξουσία να κηρύξει στρατιωτικό νόμο ή κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Ο πρόεδρος ορίζει τον πρωθυπουργό και μετά από σύσταση του πρωθυπουργού, το υπουργικό συμβούλιο.

Το νομοθετικό σώμα αποτελείται από 460 μέλη του Sejm και 100 μέλη της Γερουσίας. Οι αντιπρόσωποι του Sejm και οι γερουσιαστές εκλέγονται για τετραετή θητεία. Η Γερουσία έχει το δικαίωμα να τροποποιήσει ή να απορρίψει έναν νόμο που ψηφίστηκε από το Sejm. Το Sejm μπορεί να παρακάμψει μια απόφαση της Γερουσίας με ψήφο πλειοψηφίας και ορίζει τα μέλη του Συνταγματικού Δικαστηρίου, τον Επίτροπο για την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών, τον πρόεδρο του Ανώτατου Ελεγκτικού Επιμελητηρίου και τον πρόεδρο της Τράπεζας της Πολωνίας.

2.4.1 Δικαστική εξουσία

Το σύνταγμα εγγυάται την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας. Ο ανώτατος εκπρόσωπος του δικαστικού σώματος είναι το Εθνικό Συμβούλιο των Δικαστηρίων. Η Πολωνία έχει ένα Ανώτατο Δικαστήριο και άλλα ειδικά δικαστικά όργανα, καθώς και γενικά δικαστήρια, τα οποία περιλαμβάνουν δευτεροβάθμια, επαρχιακά και περιφερειακά δικαστήρια.

2.5 Εκπαίδευση

Τα σχολεία όλων των τύπων και σε όλα τα επίπεδα είναι δωρεάν. Το σύστημα εκπαίδευσης είναι συγκεκριμένο και η παρακολούθηση από την ηλικία 7 έως 18 ετών είναι υποχρεωτική. Το σύστημα προβλέπει νηπιαγωγείο, πρωτοβάθμια (6 τάξεις) και δευτεροβάθμια σχολεία, τα οποία χωρίζονται σε γυμνάσια (3 τάξεις) και λύκεια (2 με 4 τάξεις).

Διακεκριμένα πανεπιστήμια τα οποία ξεχωρίζουν είναι τα:

- Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας, ιδρύθηκε το 1818 στην Βαρσοβία, θεωρείται το καλύτερο πανεπιστήμιο της Πολωνίας σύμφωνα με τα ARWU (Academic Ranking of World Universities) και University Web Ranking.
- Πανεπιστήμιο Jagiellonian, ιδρύθηκε το 1364 στην Κρακοβία και είναι το παλαιότερο πανεπιστήμιο της χώρας και δεύτερο πιο παλιό στην Κεντρική Ευρώπη.
- Πανεπιστήμιο Άνταμ Μισκιέβιτς (Adam Mickiewicz University), ιδρύθηκε το 1919 στο Πόζναν και το όνομά του προέρχεται από τον Πολωνό ποιητή του ρομαντισμού Άνταμ Μισκιέβιτς.
- Καθολικό Πανεπιστήμιο Ιωάννης Παύλος Β΄ του Λούμπλιν, ιδρύθηκε το 1919 στο Λούμπλιν και είναι το μοναδικό ιδιωτικό κολλέγιο στην Πολωνία με την ιδιότητα του πανεπιστημίου.

2.6 Πολιτισμός

Ο πολιτισμός της Πολωνίας έχει επηρεαστεί από μια μεγάλη ποικιλία παραδόσεων, με επιρροές και δανεισμούς από τη Ρωσία, τη Γαλλία και τη Σκανδιναβία. Οι ισχυρές συνδέσεις της Πολωνίας με την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, που χρονολογούνται από τον 10ο αιώνα, την έφεραν σε στενή επαφή με τη Δυτική Ευρώπη και κουλτούρα και συμμετείχε σε όλα καλλιτεχνικά κινήματα, όπως ο Διαφωτισμός, ο Ρομαντισμός, η Αναγέννηση και ο Ανθρωπισμός.

Για αρκετούς Πολωνούς, η λογοτεχνία και η θρησκεία είναι οι δύο πυλώνες της κληρονομιάς τους. Στο πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα γεννήθηκαν οι τρεις πιο γνωστοί

Πολωνοί ποιητές, οι Άνταμ Μιτσκιέβιτς, Γιούλιους Σλοβάτσκι (Juliusz Słowacki) και Ζίγκμουντ Κρασίנסκι (Zygmunt Krasiński).

Η πολωνική μουσική, όπως η πολωνική λογοτεχνία, έχει μια συνεχή παράδοση που φτάνει μέχρι τον Μεσαίωνα. Ο Πολωνός Φρεντερίκ Σοπέν (Frédéric Chopin) ένας από τους μεγαλύτερους πιανίστες της εποχής του και συνθέτης, θεωρείται ως η κορυφαία προσωπικότητα στην πολωνική μουσική. Άλλοι γνωστοί μουσικοί είναι οι Άρθουρ Ρούμπινσταϊν (Arthur Rubinstein), Ιγκνάτσι Γιαν Παντερέφσκι (Ignacy Jan Paderewski) και Κζίστοφ Πεντερέτσκι (Krzysztof Penderecki).

Η τέχνη στην Πολωνία αντανακλά τις ευρωπαϊκές τάσεις, με αρκετά παραδείγματα μεσαιωνικής ρωμαϊκής και γοτθικής αρχιτεκτονικής. Η ξύλινη Αγία Τράπεζα του Φάιτ Στος (Veit Stoss) στο κέντρο του Ναού της Παρθένου Μαρίας στην Κρακοβία είναι το πιο γνωστό έργο τέχνης της χώρας. Το κάστρο του Μάλμπροκ (Marienburg) χτισμένο από κόκκινα τούβλα, που κάποτε ήταν η έδρα των Τευτονικών Ιπποτών, είναι από τα πιο εντυπωσιακά στην Ευρώπη, το ανακαινισμένο κάστρο χαρακτηρίστηκε από την UNESCO ως Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς το 1997.

Το πολωνικό εθνικό θέατρο χρονολογείται από τα τέλη του 18ου αιώνα. Ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους του παγκοσμίως είναι ο σκηνοθέτης Ρόμαν Πολάνσκι (Roman Polanski), βραβευμένος με βραβείο όσκαρ το 2002 για την ταινία Ο πιανίστας (The Pianist).

Ο αθλητισμός είναι πολύ δημοφιλής στην Πολωνία. Το βόλεϊ και το ποδόσφαιρο είναι τα δύο πιο αγαπημένα αθλήματα, τα οποία προσελκύουν πολλούς θεατές και γεμίζουν τα στάδια. Από το 1924 έχει συμμετοχή σε όλους τους θερινούς και χειμερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες, με εξαίρεση τους Αγώνες του 1984 στο Λος Άντζελες. Η Πολωνή αθλήτρια με τις περισσότερες διακρίσεις, η Ιρένα Σεβίνσκα (Irena Kirszenstein-Szewińska), συμμετείχε στους Ολυμπιακούς Αγώνες από το 1964 έως το 1980 και κέρδισε επτά μετάλλια, τα τρία χρυσά στον στίβο. Στα ομαδικά αθλήματα, η εθνική ομάδα ποδοσφαίρου κέρδισε Ολυμπιακό χρυσό μετάλλιο στους αγώνες του 1972 και την τρίτη θέση στο Παγκόσμιο Κύπελλο δύο χρόνια μετά.

2.7 Οικονομία

Πριν από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η Πολωνία βασιζόταν στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς, βασισμένη σε μεγάλο βαθμό στη γεωργία, και με λίγα κέντρα μεταποίησης και εξόρυξης. Από τη δεκαετία του 1940 και μετά, η χώρα ανέπτυξε μια ολοένα και πιο βιομηχανική οικονομία διοίκησης βασισμένη στο σοβιετικό μοντέλο.

Σύμφωνα με τον Jan Cienski, η οικονομία της Πολωνίας είναι από τις πιο ταχύτερα αναπτυσσόμενες στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αψηφά την κρίση των προηγούμενων ετών. Στην Έκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας 2010 – 2011 αναφέρεται πως η Πολωνία ήταν η μοναδική χώρα της Ευρώπης που απέφυγε την ύφεση του 2008. Χαρακτηρίζεται από ισχυρή οικονομία, χαμηλό ιδιωτικό χρέος και χαμηλή ανεργία.

Το χρηματιστήριο στην Πολωνία ιδρύθηκε το 1991 στη Βαρσοβία και μέχρι το τέλος του 2001 ήταν εισηγμένες 230 εταιρείες. Έλαβε τις περισσότερες ξένες επενδύσεις από οποιαδήποτε άλλη πρώην σοσιαλιστική χώρα της Ευρώπης, αυξανόμενες από 89 εκατομμύρια δολάρια το 1990 σε 10,6 δισεκατομμύρια δολάρια το 2000.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αναφέρει πως το 2019 η Πολωνία έχει Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π) σε ονομαστική αξία περίπου 565,8 δισεκατομμύρια δολάρια. Το Κατά Κεφαλήν Α.Ε.Π την ίδια χρονιά εκτιμάται στα περίπου 14 χιλιάδες δολάρια και ο συντελεστής Gini είναι 27,8 και θεωρείται χαμηλός.

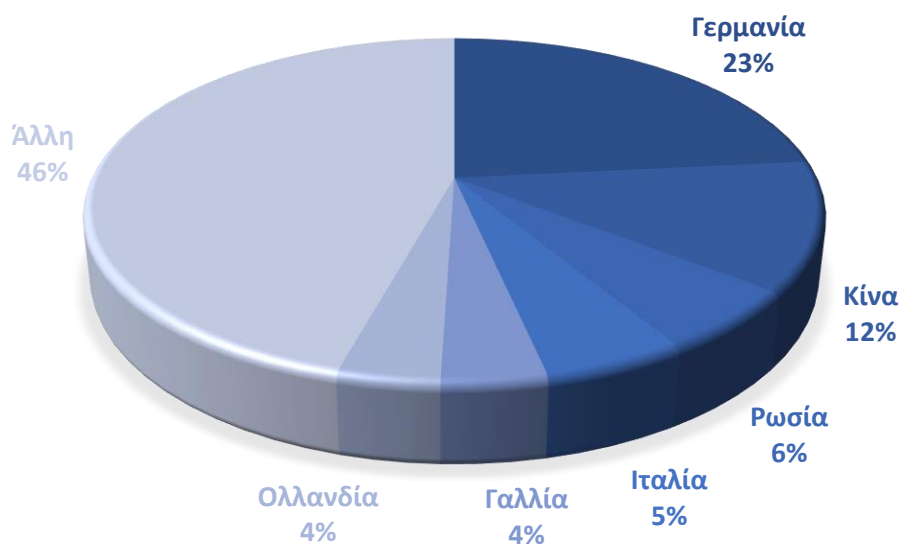
2.7.1 Εμπορικές συναλλαγές

Η Γερμανία είναι ο βασικότερος εμπορικός εταίρος της Πολωνίας τόσο στις εισαγωγές όσο και στις εξαγωγές. Άλλες σημαντικές χώρες στις εισαγωγές είναι η Κίνα, η Ρωσία και η Ιταλία. Μηχανήματα, χημικά και καύσιμα εισάγει περισσότερο η χώρα.

Γράφημα 15: Κυριότερες χώρες για εισαγωγές (2016)

ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΓΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ (2016)

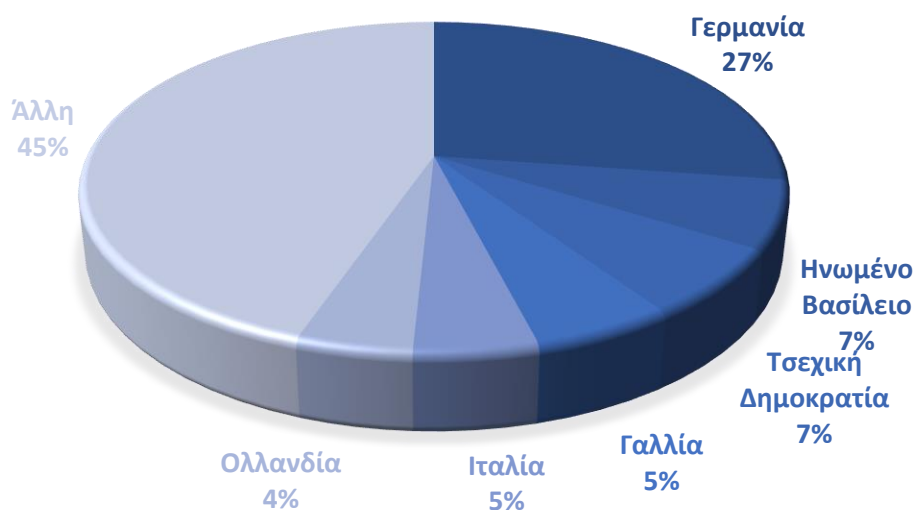

Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια Britannica

Ως προς τις εξαγωγές, πέρα από την Γερμανία, σημαντικοί εταίροι είναι το Ηνωμένο Βασίλειο, η Τσεχική Δημοκρατία και η Γαλλία. Τα Μηχανήματα, μέταλλα, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και είδη ένδυσης, άνθρακας και τα τρόφιμα, αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών.

Γράφημα 16: Κυριότερες χώρες για εξαγωγές (2016)

ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΓΙΑ ΕΞΑΓΩΓΕΣ (2016)

2.7.2 Μεταφορές

Η Πολωνία εξυπηρετεί τις ανάγκες της μέσω σιδηρόδρομων, αυτοκινητόδρομων, αεροπλάνων και πλοίων.

Το σιδηροδρομικό σύστημα αναπτύχθηκε τον 19ο και στις αρχές του 20ου αιώνα. Λόγω της θέσης της χώρας, οι πολωνικές γραμμές ήταν σημαντικές στη μεταφορά εμπορευμάτων των σοσιαλιστικών χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, ιδίως μεταξύ της Σοβιετικής Ένωσης και της Ανατολικής Γερμανίας και μεταξύ της Τσεχοσλοβακίας και της Πολωνίας. Από τα τέλη του 2014 η Πολωνική Αρχή Σιδηροδρόμων ξεκίνησε τις μετακινήσεις με ένα νέου τύπου τρένο το οποίο λειτουργεί σε ταχύτητες 200 χλμ/ώρα.

Οι σύγχρονοι αυτοκινητόδρομοι έχουν σχεδιαστεί για μεγάλους όγκους κυκλοφορίας και είναι κατασκευασμένοι στη Βαρσοβία. Έχουν αναληφθεί έργα για σύνδεση τη Βαρσοβίας με επαρχιακά κέντρα, αλλά το οδικό σύστημα γενικά είναι χαμηλής ποιότητας. Περίπου τα δύο τρίτα από τα συνολικά 424.000 χιλιόμετρα είναι μόνο ασφαλτοστρωμένα.

Η ναυσιπλοΐα στο εσωτερικό της χώρας έχει μικρή σημασία, με λιγότερο από 1% των πολωνικών φορτίων να μεταφέρονται σε ποτάμια και κανάλια. Από την άλλη, η ναυτιλία είναι καλά ανεπτυγμένη και υπάρχουν τρία μεγάλα θαλάσσια λιμάνια, με μεγαλύτερο το Σζκζετσίν (Szczecin), το λιμάνι της Γκντύνιας (Gdynia) και το Γκντανσκ (Gdańsk).

Οι αερογραμμές είναι καλά αναπτυγμένες. Οι εσωτερικές και διεθνείς αεροπορικές μεταφορές παρέχονται από την LOT Polish Airlines. Το μεγαλύτερο αεροδρόμιο της χώρας βρίσκεται στην Βαρσοβία, το λεγόμενο Αεροδρόμιο Φρεντερίκ Σοπέν, με το επόμενο μεγάλο αεροδρόμιο να είναι το Αεροδρόμιο Ιωάννης Παύλος Β΄ στην Κρακοβία.

2.8 Διμερείς σχέσεις Ελλάδας – Πολωνίας

Ανάμεσα στην Ελλάδα και την Πολωνία υπάρχουν μακροχρόνιοι ιστορικοί δεσμοί. Από την αρχαιότητα υπήρχε επαφή μεταξύ των δύο χωρών. Σύμφωνα με τις έρευνες αρχαιολόγων από το Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας, στις στέπες που βρίσκονταν την αρχαιότητα κοντά στον ποταμό Δνείπερο, εκεί που είναι η σημερινή Ουκρανία, βρέθηκαν ελληνικές αποικίες, όπως είναι η Όλμπια, οι οποίες φαίνεται να είχαν επικοινωνία με την Πολωνία εκείνων των χρόνων. Σύμφωνα με τον Blackwell (2007) διάφοροι Πολωνοί πολιτικοί, συγγραφείς και φιλόσοφοι, κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, επηρεάστηκαν από την ελληνική δημοκρατία, τη λογοτεχνία, αλλά και την αίσθηση ελευθερίας.

Το 1946, ο εμφύλιος πόλεμος που ξεκίνησε στην Ελλάδα, ανάγκασε περισσότερους από 14 χιλιάδες Έλληνες να μεταναστεύσουν και να βρουν καταφύγιο στην Πολωνία, οι περισσότεροι εκ των οποίων ήταν αγρότες από την Μακεδονία. Σε 3 χιλιάδες άτομα περίπου ανέρχεται η ελληνική ομογένεια στη χώρα, εκ των οποίων οι περισσότεροι είναι εγκατεστημένοι στην πόλη Βρότσλαβ (Wrocław) της νοτιοδυτικής Πολωνίας. Από το 1950 υπάρχει οργανωμένη κοινότητα των Ελλήνων μεταναστών στην χώρα, έχει αλλάξει διάφορες ονομασίες, με την πιο πρόσφατη το 1989 να είναι Ένωση Μακεδόνων της Πολωνίας. (Simoncini 1998)

Μετά την προσχώρηση της Πολωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2004, πάνω από 20 χιλιάδες Πολωνοί έχουν μεταναστεύσει στην Ελλάδα με κύριο στόχο την απασχόληση, ωστόσο, με το ξεκίνημα της κρίσης λόγω του ελληνικού δημοσίου χρέους το 2009, πολλοί Πολωνοί επέστρεψαν στην πατρίδα τους, ενώ και πολλοί Έλληνες μετανάστευσαν στην Πολωνία για λόγους απασχόλησης.

Ελλάδα και Πολωνία συνήψαν επισήμως διπλωματικές σχέσεις το 1919 και αντάλλαξαν πρεσβευτές το 1922. Για την επέτειο των 100 χρόνων των διπλωματικών σχέσεων, διοργανώθηκε το 22ο διεθνές φεστιβάλ ελληνικών τραγουδιών στη Ζγκοζέλετς (Zgorzelec). Πάνω από 6 χιλιάδες άνθρωποι παραβρέθηκαν για να διασκεδάσουν με τραγούδια και των δύο χωρών.

Υπάρχει στενή συνεργασία των δύο χωρών στον τομέα του πολιτισμού, στο πλαίσιο προγραμμάτων επιστημονικών ανταλλαγών και εκατέρωθεν χορηγουμένων υποτροφιών. Στα Πανεπιστήμιο του Πόζναν και της Βαρσοβίας λειτουργούν έδρες ελληνικών σπουδών. Τόσο αρχαία ελληνική γλώσσα όσο και η νεοελληνική γλώσσα διδάσκονται στα πανεπιστημιακά ιδρύματα της χώρας.

Ως προς τις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των δύο χωρών, σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, για το 2016 το εμπορικό ισοζύγιο είναι ελλειμματικό για την Ελλάδα. Οι ελληνικές εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 8,72% και οι πολωνικές εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 14,43%.

Τα κυριότερα εμπορεύματα που εισήγαγε η Ελλάδα από την Πολωνία είναι:

- Βοοειδή κρέατα
- Χοιροειδή και πουλερικά κρέατα
- Γάλα και κρέμα γάλακτος
- Τυριά
- Λαχανικά
- Πούρα και καπνά
- Φάρμακα

Ενώ, τα κυριότερα εμπορεύματα από πλευράς εξαγωγών στην Πολωνία είναι:

- Εσπεριδοειδή
- Ρύζι
- Πούρα και καπνά
- Φάρμακα
- Ελάσματα και ταινίες από αργίλιο
- Σύρματα και καλώδια

Κεφάλαιο 3ο: Προφίλ Πολωνών τουριστών

Τα στοιχεία που ακολουθούν παρακάτω βασίζονται σε έρευνες της Στατιστικής Υπηρεσίας Πολωνίας (Statistics Poland) και της Polish Tourist and Sightseeing Society για το έτος 2018.

Συνολικά συμμετείχαν 117,2 χιλιάδες άτομα 15 ετών και άνω, από περίπου 52 χιλιάδες νοικοκυριά. Λίγο πάνω το μισό (54,8%) ποσοστό του πληθυσμού που εξετάζεται είναι κάτοικοι πόλης, οι υπόλοιποι χωριού. Ο πίνακας παρακάτω παρουσιάζει περισσότερες πληροφορίες για την εξεταζόμενη ομάδα.

Πίνακας 4: Χαρακτηριστικά εξεταζόμενου δείγματος

Χαρακτηριστικά	Σύνολο (σε χιλιάδες)
Συνολικός πληθυσμός δείγματος	117,2
<u>Ηλικία</u>	
15-19	7,1
20-24	7,4
25-44	37,7
45-64	37,9
65 και άνω	27,1
<u>Φύλο</u>	
Άνδρας	55,6
Γυναίκα	61,5
<u>Επίπεδο Μόρφωσης</u>	
Ανώτερη	25,8
Δευτεροβάθμια	41,4
Βασική	29,9
Κατώτερη Δευτεροβάθμια	5,2

Πρωτοβάθμια ή καθόλου	14,2
-----------------------	------

3.1 Συμμετοχή Πολωνών σε τουριστικά ταξίδια

Ο αριθμός των Πολωνών με ηλικία 15 ετών και άνω που συμμετείχαν το 2018 σε τουλάχιστον ένα ταξίδι ανέρχεται σε 20 εκατομμύρια (4,5% περισσότεροι από το 2017). Η πιο πολυάριθμη ομάδα από αυτούς είναι τα άτομα ηλικίας 25 – 44 ετών, τα οποία αποτελούν ποσοστό 69,5%, δηλαδή 8,2 εκατομμύρια.

Ως προς την εκπαίδευση οι περισσότεροι είχαν δευτεροβάθμια, 36,0% και ανώτερη 30,8%. Βασική εκπαίδευση είχαν σε ποσοστό 19,3% και κατώτερη ή και καθόλου 13,9%.

Το 2018 ο αριθμός των τουριστικών ταξιδιών, με τουλάχιστον μία διανυκτέρευση, από μέλη νοικοκυριού ανήλθε σε 40,1 εκατομμύρια (3,5% πάνω από το 2017). Η πλειοψηφία των ταξιδιών (93,5%) ήταν για προσωπικούς λόγους.

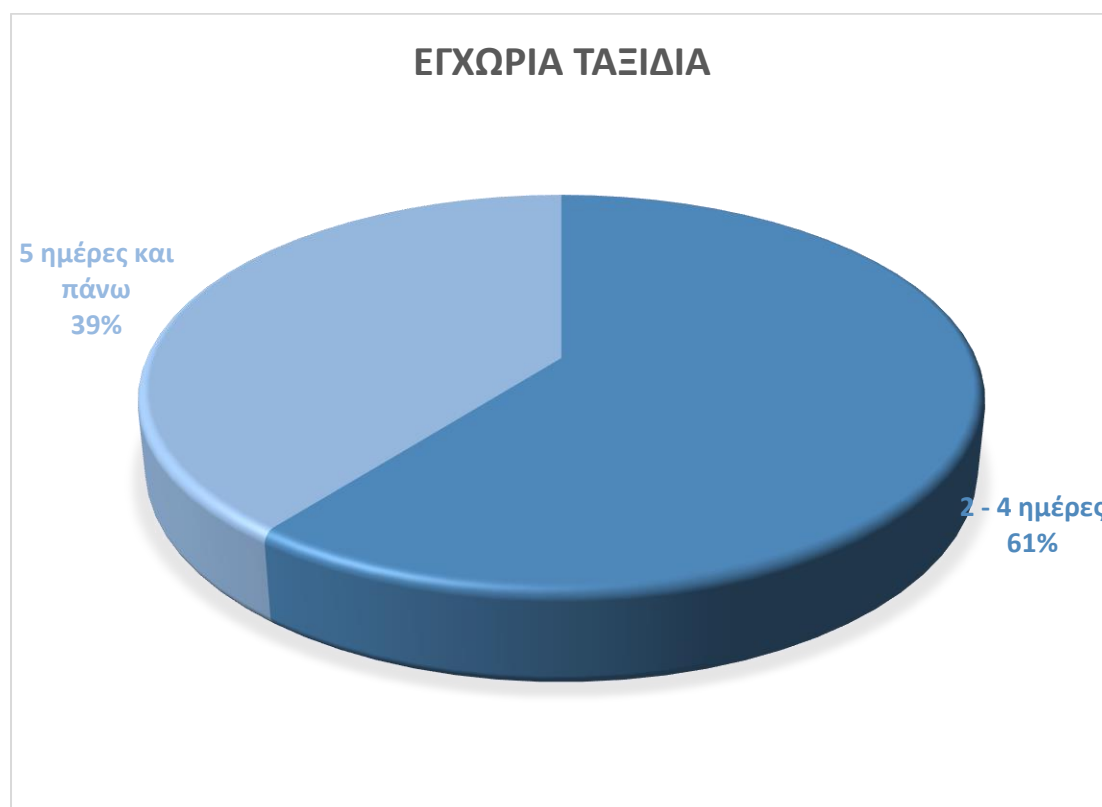
Πίνακας 5: Τουριστικά ταξίδια (2018)

Χαρακτηριστικά	Εγχώριος			Εξερχόμενος	
	Σύνολο	2 – 4 μέρες	5 μέρες και πάνω	2 – 4 μέρες	5 μέρες και πάνω
Σύνολο	72.070,8	33.613,1	24.054,2	2.667,8	11.735,7
<u>Από τους οποίους</u>					
15 ετών και άνω	60.483,3	28.934,1	18.802,3	2.527,6	10.219,3
Για προσωπικούς λόγους	57.605,4	27.682,6	18.342,5	1.993,4	9.586,9

Το ίδιο έτος, οι Πολωνοί κάτοικοι πραγματοποίησαν συνολικά 72,1 εκατομμύρια ταξίδια με τουλάχιστον μία διανυκτέρευση (το ίδιο άτομο θα μπορούσε να έχει πραγματοποιήσει πάνω από ένα ταξίδι), κατά 5,0% περισσότερο από το 2017. Τα εγχώρια ταξίδια κυριάρχησαν, 57,7 εκατομμύρια, έναντι των εξερχομένων. Από τα 14,4 εκατομμύρια εξερχόμενα ταξίδια, τα περισσότερα, 11,7 εκατομμύρια, ήταν για ταξίδια 5 ημερών και άνω.

Με τη σειρά τους, η ηλικιακή ομάδα των 15 ετών και άνω κάτοικοι της Πολωνίας, πραγματοποίησαν 60,5 εκατομμύρια ταξίδια, κατά 4,4% περισσότερα από το 2017. Ο αριθμός των εγχώριων ταξιδιών ανήλθε σε 47,7 εκατομμύρια, ενώ τα ταξίδια στο εξωτερικό σε 12,7 εκατομμύρια. Ως προς τα εγχώρια ταξίδια κυριάρχησαν τα βραχυπρόθεσμα, δηλαδή τα ταξίδια έως 4 ημερών (60,6%), ενώ στα ταξίδια στο εξωτερικό επικράτησαν τα μακροπρόθεσμα, ταξίδια 5 ημερών και πάνω (80,2%).

Γράφημα 17: Τουριστικά ταξίδια Πολωνών ηλικίας 15 ετών και άνω (2018)

3.2 Εποχικότητα των ταξιδιών

Το 2018, οι συνηθισμένοι μήνες διακοπών (Ιούλιος - Αύγουστος) αντιπροσώπευσαν συνολικά το 33,1% όλων των ταξιδιών. Οι κάτοικοι της Πολωνίας, ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά 71,8% πραγματοποίησαν τα ταξίδια τους εντός της Πολωνίας και το 28,2% του συνολικού αριθμού ταξιδιών ήταν σε ξένη χώρα. Στην περίπτωση των εγχώριων ταξιδιών, ένας σχετικά μεγάλος αριθμός σημειώθηκε επίσης τον Ιούνιο (9,5%) και Δεκέμβριο (8,3%). Από την άλλη, δημοφιλείς μήνες για ταξίδια στο εξωτερικό μεταξύ των κατοίκων από την Πολωνία ήταν, εκτός από τον Ιούλιο και τον Αύγουστο, οι Ιούνιος (11,7%) και Σεπτέμβριος (9,4%).

Τα μακροχρόνια ταξίδια χαρακτηρίστηκαν από την υψηλότερη εποχικότητα. Τα εγχώρια ταξίδια για τον Ιούνιο, τον Ιούλιο και τον Αύγουστο αντιπροσώπευσαν το 56,8% του συνολικού αριθμού τέτοιων ταξιδιών, με αποκορύφωμα τον Αύγουστο με ποσοστό 26,1%. Τα ταξίδια στο εξωτερικό για 5 ημέρες ή περισσότερο πραγματοποιήθηκαν κυρίως τον Ιούλιο και τον Αύγουστο. Σε αυτούς τους δύο μήνες πραγματοποιήθηκε το 30,1% των μακροπρόθεσμων ξένων ταξιδιών. Στην περίπτωση των ταξιδιών στο εξωτερικό για λιγότερες από 5 ημέρες, αυτά δεν είχαν τόσο έντονη

εποχικότητα. Περίπου το 1/3 του ταξιδιών έλαβαν χώρα τον Ιούνιο, τον Αύγουστο και τον Δεκέμβριο (12,6% , 11,7% και 10,6% αντίστοιχα).

Πίνακας 6: Εποχικότητα τουριστικών ταξιδιών Πολωνών ηλικίας 15 ετών και άνω (2018)

Μήνες	Εγχώριος			Εξερχόμενος		
	Σύνολο	2 – 4 μέρες	5 μέρες και πάνω	Σύνολο	2 – 4 μέρες	5 μέρες και πάνω
	Σε χιλιάδες					
Σύνολο	47.736,3	28.934,1	18.802,3	12.747,0	2.527,6	10.219,3
Ιανουάριος	2.535,5	1.854,9	680,6	607,5	132,6	474,9
Φεβρουάριος	3.454,8	2.315,6	1.139,1	766,9	152,7	614,2
Μάρτιος	3.558,7	2.884,7	673,9	899,9	217,0	682,8
Απρίλιος	2.013,1	1.472,1	541,0	513,5	107,0	406,5
Μάιος	3.504,5	2.418,5	1.086,0	1.008,7	235,5	773,2
Ιούνιος	4.527,8	2.888,5	1.639,2	1.490,1	318,5	1.171,6
Ιούλιος	7.311,6	3.184,1	4.127,6	1.646,2	224,8	1.421,4
Αύγουστος	8.478,1	3.565,5	4.912,6	1.949,2	294,6	1.654,6
Σεπτέμβριος	3.380,5	2.200,3	1.180,2	1.202,9	198,4	1.004,6
Οκτώβριος	3.052,2	2.079,2	973,0	1.014,5	213,4	801,1
Νοέμβριος	1.951,6	1.495,1	456,5	570,9	164,0	406,9
Δεκέμβριος	3.968,0	2.575,5	1.392,5	1.076,6	269,2	807,4

3.3 Σκοπός των ταξιδιών

Ο σκοπός των εγχώριων ταξιδιών ήταν κυρίως να επισκεφθούν συγγενείς ή φίλους, 23,1 εκατομμύρια (48,4% του συνόλου). Στην περίπτωση των εγχώριων βραχυπρόθεσμων ταξιδιών, τα ταξίδια για επίσκεψη σε συγγενείς ή φίλους επικράτησαν 17,2 εκατομμύρια (59,5%). Με τη σειρά τους, στα μακροπρόθεσμα

εγχώρια ταξίδια, κυριάρχησαν τα ταξίδια για αναψυχή και διακοπές, 10,9 εκατομμύρια, που αντιπροσώπευσαν το 58,2% του πληθυσμού.

Από την άλλη πλευρά, οι κάτοικοι της Πολωνίας ταξίδεψαν στο εξωτερικό κυρίως για να χαλαρώσουν και για αναψυχή, 7,1 εκατομμύρια ταξίδια (56,0% των συνολικών ταξιδιών στο εξωτερικό) και για επισκέψεις σε συγγενείς ή φίλους, 3,9 εκατομμύρια ταξίδια (30,5% των συνολικών ταξιδιών στο εξωτερικό). Τόσο κατά τη διάρκεια ολιγοήμερων διακοπών στο εξωτερικό όσο και για πολλές μέρες, οι Πολωνοί ταξίδευαν κυρίως για ανάπαυση, αναψυχή και διακοπές.

Πίνακας 7: Λόγοι ταξιδιού Πολωνών τουριστών ηλικίας 15 ετών και άνω (2018)

Μήνες	Εγχώριος			Εξερχόμενος		
	Σύνολο	2 – 4 μέρες	5 μέρες και πάνω	Σύνολο	2 – 4 μέρες	5 μέρες και πάνω
Σύνολο	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Αναψυχή, διακοπές, ανάπαυση	41,6	30,8	58,2	56,0	45,2	58,6
Επίσκεψη σε συγγενείς ή φίλους	48,4	59,5	31,5	30,5	26,4	31,5
Για λόγους υγείας	3,0	1,0	6,0	0,5	1,0	0,3
Για θρησκευτικούς	1,2	1,7	0,5	1,7	1,4	1,7
Εκπαίδευση	0,8	0,8	0,7	0,7	0,5	0,7
Αγορές	0,1	0,1	0,0	0,5	2,0	0,1
Για δουλειά	3,6	4,3	2,4	9,2	21,1	6,2

Άλλο	1,3	1,7	0,7	1,1	2,3	0,9
------	-----	-----	-----	-----	-----	-----

3.4 Είδος διαμονής Πολωνών τουριστών

Οι κάτοικοι της Πολωνίας ηλικίας 15 ετών και πάνω χρησιμοποίησαν για τα εγχώρια ταξίδια τους μη ενοικιαζόμενους τόπους διαμονής, δηλαδή φιλοξενία από συγγενείς ή φίλους (56,2%). Τα μη ενοικιαζόμενα καταλύματα επιλέχθηκαν για πάνω από τα 2/3 των ολιγοήμερων εγχώριων ταξιδιών. Η κατάσταση ήταν διαφορετική στην περίπτωση των ταξιδιών στο εξωτερικό, όπου ανεξάρτητα από τη διάρκεια του ταξιδιού, η ενοίκιαση καταλύματος ήταν η δημοφιλέστερη επιλογή (64,8% των μετακινήσεων), με τη διαμονή σε ξενοδοχεία να ξεχωρίζει (49,9%).

Πίνακας 8: Είδη διαμονής Πολωνών τουριστών 15 ετών και άνω (2018)

Είδος Διαμονής	Εγχώριος			
	Σύνολο	2 – 4 μέρες	5 μέρες και πάνω	Εξερχόμενος
Σύνολο	100,0	100,0	100,0	100,0
Ενοικίαση	43,8	32,9	60,6	64,8
Ξενοδοχεία	21,8	19,0	26,0	49,9
Εγκαταστάσεις διακοπών	4,6	3,6	6,3	2,4
Ενοικιαζόμενα δωμάτια	11,2	7,5	17,0	8,5
Άλλο	6,2	2,9	11,3	3,9

Φιλοξενία από συγγενείς ή φίλους	56,2	67,1	39,4	35,2
----------------------------------	------	------	------	------

3.5 Μέσο μεταφοράς Πολωνών τουριστών

Κατά τη διάρκεια των εγχώριων ταξιδιών, οι πολωνοί κάτοικοι χρησιμοποίησαν συχνότερα (76,8%) τη μεταφορά με αυτοκίνητο, τόσο κατά τη διάρκεια βραχυπρόθεσμων όσο και μακροπρόθεσμων ταξιδιών. Για τα ταξίδια στο εξωτερικό προτίμησαν πιο συχνά τις αεροπορικές μεταφορές (53,0%).

Πίνακας 9: Μέσο μεταφοράς Πολωνών τουριστών 15 ετών και άνω (2018)

Είδος Διαμονής	Εγχώριος			Εξερχόμενος
	Σύνολο	2 – 4 μέρες	5 μέρες και πάνω	
Σύνολο	100,0	100,0	100,0	100,0
Αεροπλάνο	0,2	0,3	0,1	53,0
Λεωφορείο	13,1	14,4	11,2	13,1
Αυτοκίνητο	76,8	76,4	77,3	31,1
Ποδήλατο, Σιδηρόδρομος, Καράβι	9,9	8,9	11,4	2,8

3.6 Μονοήμερα ταξίδια Πολωνών τουριστών

Το 2018, οι κάτοικοι της Πολωνίας πραγματοποίησαν 35,9 εκατομμύρια ημερήσιες εκδρομές, κατά 3,3% περισσότερο από το 2017. Σκοπός αυτών των εκδρομών ήταν κυρίως η αναψυχή και η ανάπαυση (48,3%) η πραγματοποίηση αγορών (34,5%) και η επίσκεψη σε συγγενείς ή φίλους (8,1%).

Τα ταξίδια σε άλλα κράτη αποτέλεσαν το 9,0% του συνόλου. Όσοι ταξίδεψαν στο εξωτερικό για 1 ημέρα διέσχισαν τα σύνορα με αυτοκίνητο, 77,1% (σε σύγκριση με 76,1% το 2017), με λεωφορείο, 10,2% (5,7% το 2017) και με πόδια ή ποδήλατο, 7,4% (13,5% το 2017). Οι γειτονικές χώρες ήταν οι κύριες χώρες προορισμού για τις μονοήμερες εκδρομές στο εξωτερικό από την Πολωνία. Οι εκδρομές στη Γερμανία κυριάρχησαν, οι οποίες αποτέλεσαν το 40,5%, στη συνέχεια στην Τσεχική Δημοκρατία, 34,5% και στη Σλοβακία, 16,2%. Τα ταξίδια στη Λιθουανία αντιπροσώπευσαν το 2,9%, στην Ουκρανία και τη Ρωσία, 2,4% και 1,7% αντίστοιχα και 1,0% στη Λευκορωσία.

3.7 Τουριστική δαπάνη Πολωνών τουριστών

Οι δαπάνες των Πολωνών κατοίκων που σχετίζονται με τα ταξίδια για το 2018 ανήλθαν σε 72,5 δισεκατομμύρια PLN, δηλαδή περίπου € 169 εκατομμύρια, (αύξηση κατά 9,7% σε σχέση με το προηγούμενο έτος). Για τα εγχώρια ταξίδια με διανυκτέρευση ξοδεύτηκαν 27,7 δισεκατομμύρια PLN (αύξηση κατά 10,5%), για τα ταξίδια στο εξωτερικό με διανυκτέρευση, 31,4 δισεκατομμύρια PLN (αύξηση 11,4%) και για τα ταξίδια στο εξωτερικό μίας ημέρας, 13,4 δισεκατομμύρια PLN (αύξηση κατά 4,7%). Οι δαπάνες για τα ταξίδια εντός της χώρας αποτέλεσαν το 38,2% των συνολικών δαπανών και για τα ταξίδια στο εξωτερικό το 43,3%. Τα έξοδα για ημερήσια ταξίδια στο εξωτερικό ανήλθαν σε ποσοστό 18,5% του συνόλου.

Η μέση δαπάνη ενός ατόμου για ταξίδι εντός της χώρας διάρκειας 2 έως 4 ημερών ήταν 328 PLN (αύξηση κατά 5,8%), για ταξίδι διάρκειας 5 ημερών ή περισσότερο, 968 PLN (αύξηση κατά 6,2%) και για ταξίδι στο εξωτερικό αντίστοιχα 1,748 PLN (αύξηση

κατά 18,6%) και 2,644 PLN (αύξηση κατά 2,4%). Κατά μέσο όρο ένα άτομο για ταξίδι χωρίς διαμονή σε ξένη χώρα ξόδεψε 374 PLN (αύξηση κατά 1,3%).

Η διάρθρωση των δαπανών ποικίλει ανάλογα με τον τύπο του ταξιδιού και τη διάρκειά του. Κατά τη διάρκεια των ταξιδιών στο εξωτερικό, τα μεγαλύτερα ποσά δαπανήθηκαν για τις μεταφορές, τόσο κατά τη διάρκεια ολιγοήμερων ταξιδιών (31,6%) όσο και μακροπρόθεσμων (33,7%) ταξιδιών. Τα ποσοστά των δαπανών για διαμονή ανήλθαν σε 27,0% και 28,2% αντίστοιχα. Τα έξοδα για το φαγητό αντιπροσώπευσαν και στις δύο περιπτώσεις ένα ποσοστό γύρω στο 20,0% της συνολικής αξίας των εξόδων. Τα ποσά που διατέθηκαν για την αγορά αγαθών ανήλθαν σε ποσοστό 15,7% και 12,6% αντίστοιχα.

Στην περίπτωση μονοήμερων ταξιδιών στο εξωτερικό, οι κάτοικοι της Πολωνίας το 2018 πραγματοποίησαν τη μεγαλύτερη δαπάνη για την αγορά αγαθών (62,9% της αξίας των εξόδων) και έπειτα για τις μεταφορές και τη διατροφή σε εστιατόρια, καφέ και μπαρ (18,4% και 14,0% αντίστοιχα).

Πίνακας 10: Δαπάνες Πολωνών τουριστών για τουριστικά ταξίδια στο εξωτερικό (2018)

Είδος Δαπάνης	Ταξίδια στο εξωτερικό		
	2 – 4 μέρες	5 μέρες και πάνω	Μονοήμερη
	Σε ποσοστό		
Σύνολο	100,0	100,0	100,0
Διαμονή	27,0	28,2	0,0
Διατροφή σε εστιατόρια, καφέ και μπαρ	20,0	21,5	14,0
Μεταφορά	31,6	33,7	18,4
Αγορά αγαθών	15,7	12,6	62,9

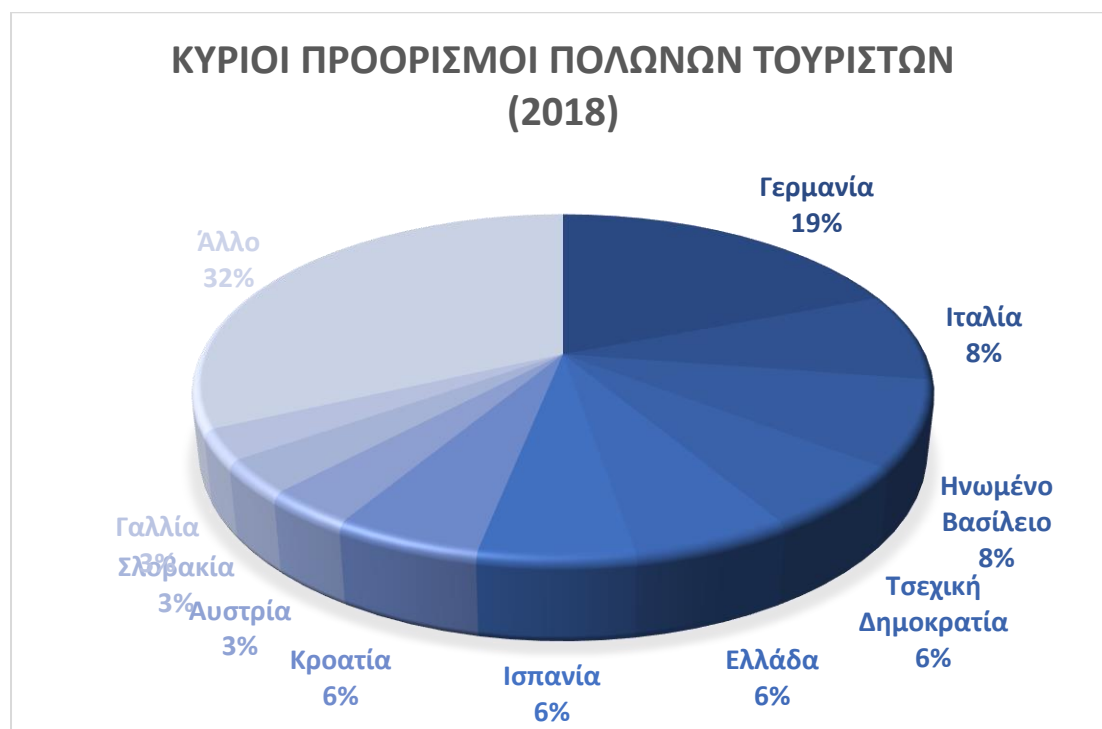
Άλλο (εισιτήρια, μουσεία κ.λπ.)	5,8	4,0	4,7
---------------------------------	-----	-----	-----

Η χρηματοδότηση των ταξιδιών βασίστηκε κυρίως σε πόρους που είχαν ήδη οι ταξιδιώτες στη διάθεσή τους. Στην περίπτωση των εγχώριων ταξιδιών το ποσοστό αυτό ήταν 79,4%, ενώ στην περίπτωση των πολυήμερων διεθνών ταξιδιών και ημερήσιων ήταν 63,0% και 61,9% αντίστοιχα.

3.8 Κύριοι προορισμοί των Πολωνών τουριστών

Οι Πολωνοί 15 ετών και άνω επέλεξαν τους εξής προορισμούς για τις διακοπές τους στο εξωτερικό. Η Ελλάδα βρίσκεται στην έβδομη θέση.

Γράφημα 18: Κύριοι προορισμοί στο εξωτερικό των Πολωνών τουριστών (2018)

Μελετώντας τους Πολωνούς τουρίστες που επισκέπτονται το εξωτερικό για αναψυχή, διακοπές ή ανάπαυση, προκύπτουν οι παρακάτω δημοφιλέστεροι προορισμοί, με την Ελλάδα να είναι στη δεύτερη θέση.

Γράφημα 19: Κύριοι προορισμοί στο εξωτερικό των Πολωνών τουριστών με σκοπό αναψυχή, διακοπές ή ανάπαυση (2018)

Κεφάλαιο 4ο: Οι Πολωνοί Τουρίστες στην Ελλάδα

4.1 Βασικά τουριστικά μεγέθη Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα

Η Ελλάδα παραδοσιακά βρίσκεται στους πρώτους προορισμούς των Πολωνών τουριστών. Συγκεκριμένα, για το 2017, βρίσκεται στην 6^η θέση μετά τη Γερμανία, Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Τσεχία και Κροατία. Το 2018 η Ελλάδα είναι ο 7^{ος} δημοφιλέστερος προορισμός που επιλέγουν οι ταξιδιώτες από την Πολωνία. Διαχρονικά παρατηρείται αύξηση στις αφίξεις των Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα.

Οι αφίξεις Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα σημειώνουν πολύ μεγάλη άνοδο το 2018 σε σχέση με αυτές του 2007. Πιο συγκεκριμένα παρατηρείται πτώση τα έτη 2009, 2012 και πιο πρόσφατα το 2016, αλλά σε γενικές γραμμές από το 2013 και μετά υπάρχει εκθετική άνοδος.

Πίνακας 11: Ετήσιες αφίξεις Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα (2007-2018)

Ετήσιες αφίξεις Πολωνών στην Ελλάδα	
2007	227.363
2008	270.039
2009	203.487
2010	402.170
2011	450.617
2012	254.683
2013	385.475
2014	588.714
2015	754.401
2016	734.000
2017	746.759
2018	1.049.555

Πηγή: ΤτΕ

Το μερίδιο των Πολωνών τουριστών ως προς το σύνολο των τουριστών στην Ελλάδα, έχει μεταβολές την τελευταία τριετία 2016 – 2018. Το 2018 κυμαίνεται γύρω στο 3,5%. Παρατηρούμε πως ενώ το 2018 υπάρχει σημαντική αύξηση του εισερχόμενου τουρισμού από την Πολωνία σε σχέση με τα προηγούμενη έτη, υπάρχει και ταυτόχρονη αύξηση του συνολικού εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα, οπότε η αύξηση του μεριδίου αφίξεων δεν μεταβάλλεται σημαντικά.

Πίνακας 12: Μερίδιο αφίξεων Πολωνών στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα (2016 – 2018)

Χρονιά	Ποσοστό
2016	3,00%
2017	2,74%
2018	3,50%

Πηγή: ΤτΕ

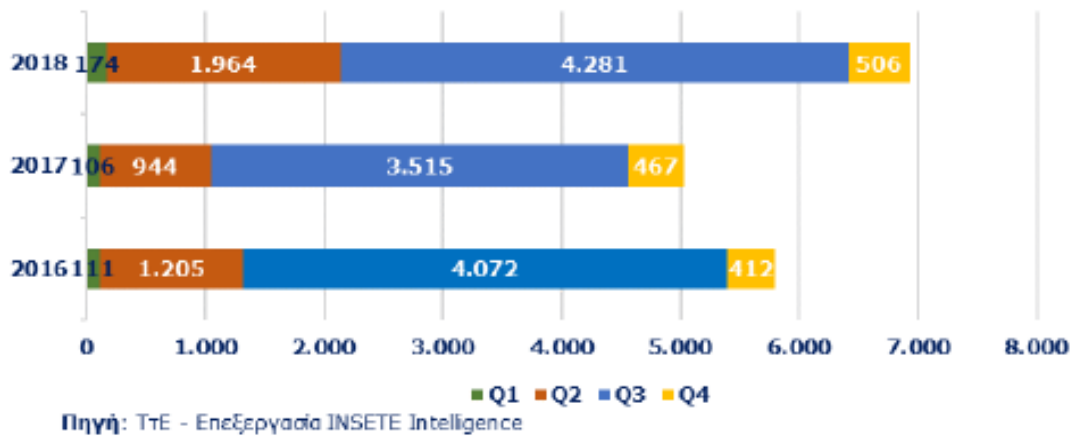
Οι πιο δημοφιλείς ελληνικοί προορισμοί για τους τουρίστες που προέρχονται από την Πολωνία είναι:

- Νότιο Αιγαίο
- Ιόνια Νησιά

Οι διανυκτερεύσεις των Πολωνών τουριστών το 2018 ανήλθαν σε 6.925 χιλιάδες, μια αύξηση 19,4% με μερίδιο αγοράς 2,8%. Και εδώ, παρατηρείται έντονη εποχικότητα, όπως και στις αφίξεις.

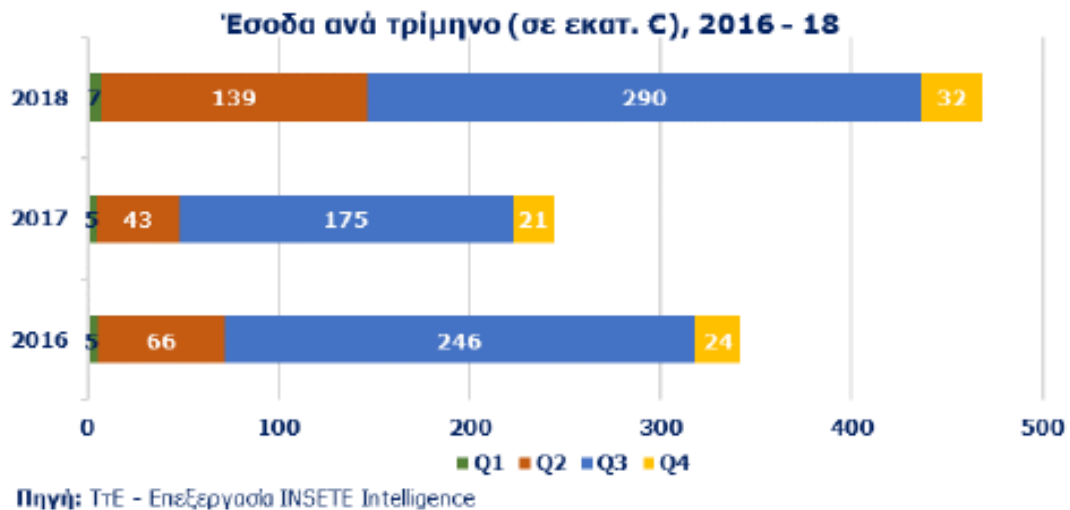
Γράφημα 20: Διανυκτερεύσεις ανά τρίμηνο (σε χιλιάδες) 2016 – 2018

Διανυκτερεύσεις ανά τρίμηνο (σε χιλ.), 2016 - 18

Τα συνολικά έσοδα από την Πολωνία για το 2018 ξεπέρασαν τα € 468 εκατομμύρια, αύξηση 36,9% και το μερίδιο αγοράς ήταν 3,0%. Το 2016 τα έσοδα ήταν € 342 εκατομμύρια με μερίδιο αγοράς 2,7%.

Γράφημα 21: Έσοδα ανά τρίμηνο (σε εκατομμύρια €) 2016 – 2018

Η Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη των τουριστών στην Ελλάδα προερχόμενων από την Πολωνία για το 2018, ανήλθε στα € 446,3, η οποία είναι πιο χαμηλή από τη Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη στο σύνολο της Ελλάδας κατά 14,1% (€ 519,6). Σε σύγκριση με το 2016 υπήρξε μείωση κατά 4,1%, από € 465,5 σε € 446,3.

Γράφημα 22: Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη και % μεταβολή ανά τρίμηνο 2016 – 2018

Η Μέση Ημερήσια Δαπάνη των Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα το 2018 ανήλθε στα € 67,6, η οποία και εδώ είναι πιο χαμηλή από τη Μέση Ημερήσια Δαπάνη στο σύνολο της χώρας κατά 1,9% (€ 69,0). Σε σύγκριση με το 2016 υπήρξε αύξηση κατά 14,7%, από € 59,0 το 2016 σε € 67,6 το 2018.

Γράφημα 23: Μέση Ημερήσια Δαπάνη και % μεταβολή ανά τρίμηνο 2016 - 2018

Ως προς τη Μέση Διάρκεια Παραμονής, οι Πολωνοί τουρίστες το 2018 διέμειναν στην Ελλάδα κατά μέσο όρο 6,6 ημέρες, η οποία είναι χαμηλότερη από τη Μέση Διάρκεια Παραμονής στο σύνολο της χώρας κατά 22,5% (7,5 ημέρες). Σε σύγκριση με το 2016 υπήρξε μείωση κατά 16,4%, από 7,9 ημέρες το 2016 σε 6,6 ημέρες το 2018.

Γράφημα 24: Μέση Διάρκεια Παραμονής και % μεταβολή ανά τρίμηνο 2016 - 2018

4.2 Διαχρονική Εξέλιξη αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα

Γράφημα 25: Εξέλιξη αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα (2007 – 2018)

Πηγή: *statistics.gr*,

Ως προς τη διαχρονική πορεία των αφίξεων, παρατηρείται αυξητική τάση το 2008, πτώση το 2009 και ξανά αυξητική τάση έως το 2011. Από το 2013, με εξαίρεση το

2016, έως το διάστημα μέχρι σήμερα, οι αφίξεις πολωνών τουριστών στην Ελλάδα έχουν αυξητική τάση.

4.3 Εποχικότητα αφίξεων Πολωνών Τουριστών στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τον πίνακα των μηνιαίων αφίξεων, παρατηρείται έντονη εποχικότητα των πολωνών τουριστών στην Ελλάδα τους καλοκαιρινούς μήνες.

Συγκεκριμένα για το 2015 το μεγαλύτερο ποσοστό αφίξεων παρατηρούνται το διάστημα Μάιος-Οκτώβριος με τις περισσότερες τους μήνες Ιούνιος, Ιούλιος, Αύγουστος, Σεπτέμβριος.

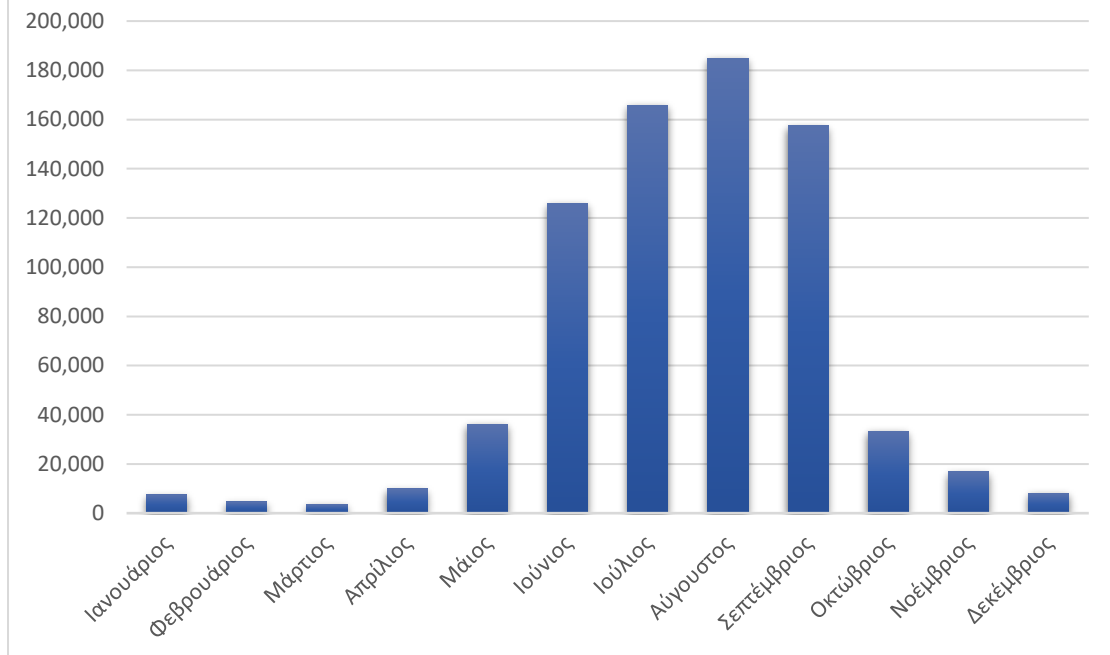
Πίνακας 13: Μηνιαίες αφίξεις Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα (2014 - 2015)

Μήνας	2014	2015	Μεταβολή 2014-2015
Ιανουάριος	1,758	7,541	+328,95
Φεβρουάριος	3,779	4,706	+24,53
Μάρτιος	3,067	3,656	+19,2
Απρίλιος	4,130	9,948	+140,87
Μάιος	49,688	36,218	-27,10
Ιούνιος	70,499	125,917	+78,60
Ιούλιος	149,169	165,758	+11,12
Αύγουστος	158,903	184,920	+16,37
Σεπτέμβριος	106,697	157,570	+47,67
Οκτώβριος	24,263	33,309	+37,28
Νοέμβριος	13,279	16,786	+26,41
Δεκέμβριος	3,482	8,072	+131,82

Πηγή: *statistics.gr*

Γράφημα 26: Αφίξεις Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα (2015)

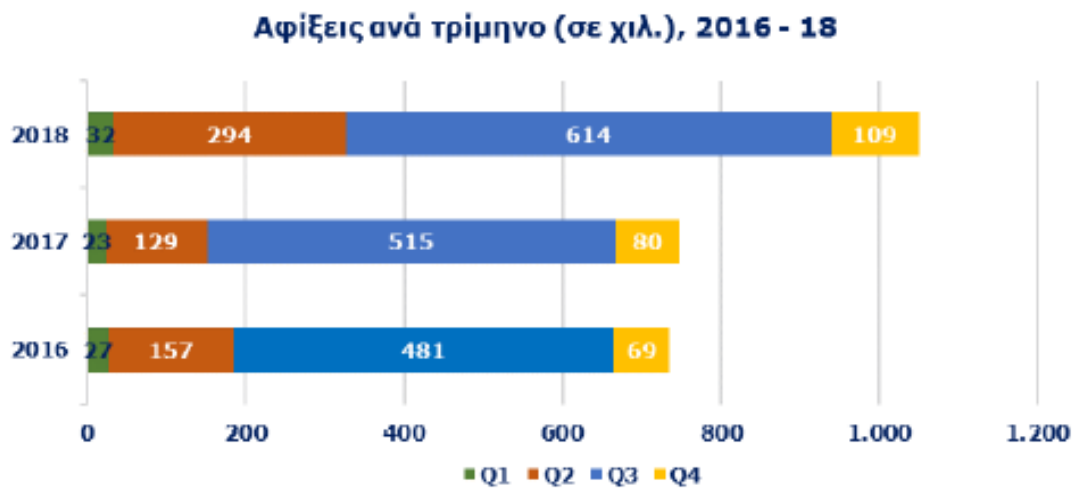
Αφίξεις Πολωνών Τουριστών στην Ελλάδα (2015)

Πηγή: *statistics.gr*

Για το 2018 οι αφίξεις από την Πολωνία καταγράφονται κατά ποσοστό 86,5% το δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του έτους. Το πρώτο τρίμηνο είναι 3,1% και το τέταρτο 10,4%.

Γράφημα 27: Αφίξεις ανά τρίμηνο (σε χιλιάδες), 2016 - 2018

Πηγή: ΤΥΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

4.4 Ταξιδιωτικό προφίλ Πολωνών τουριστών

Οι τουρίστες από την Πολωνία που επισκέφθηκαν την Ελλάδα τη χρονιά 2017 ανήλθαν σε 746.759, μια αύξηση 1,7% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Από αυτούς το ποσοστό των αντρών ήταν ελάχιστα μεγαλύτερο, 53,1%, και η πλειοψηφία του συνόλου, 34%, είχε ηλικία μεταξύ 35-44 ετών. Οι περισσότεροι επέλεξαν την Ελλάδα για διακοπές του τύπου «ήλιος & θάλασσα» και ταξίδευαν με τον/την σύντροφό τους. Προτίμησαν για τη διαμονή τους τα ξενοδοχεία 3*, 33%, είχαν οικογενειακό εισόδημα που χαρακτηρίζεται ως ανώτερο, από τα μεγαλύτερα ποσοστά για το 2017, πίσω μόνο από Ρωσία και Ελβετία, ενώ και η εκπαίδευσή τους εμφάνισε από τα υψηλότερα ποσοστά, 71.9% στο ανώτερο μορφωτικό επίπεδο, πίσω μόνο πάλι από Ρωσία και Ελβετία. Τέλος, ως προς τον τρόπο ενημέρωσης και της πηγές που χρησιμοποίησαν, επικρατέστερη ήταν η ιστοσελίδα του καταλύματος και του προορισμού και το μέσο που χρησιμοποιήθηκε για να γίνει η κράτηση ήταν το Internet.

Πίνακας 14: Ταξιδιωτικό προφίλ Πολωνών τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα το έτος 2017

Ταξιδιωτικό προφίλ Πολωνών τουριστών 2017	
Επισκέπτες	746.759
Τύπος διακοπών	84% Ήλιος & Θάλασσα
Συνταξιδιώτες	67% τον/την σύντροφο
Φύλο επισκεπτών	53,1% άντρες
Ηλικιακή διάρθρωση	34% 35-44 ετών και 28% 25-34 ετών
Οικογενειακό εισόδημα	68% ανώτερο
Επίπεδο εκπαίδευσης	72% ανώτερο
Τύπος καταλύματος	33% σε 3* ξενοδοχείο
Πηγές ενημέρωσης	59.2% Ιστοσελίδα καταλύματος και 53% ιστοσελίδα προορισμού
Μέσο κράτησης	67% Internet

Πηγή: INSETE Intelligence

4.5 Διείσδυση Ελληνικού τουριστικού προϊόντος στον Πολωνικό Πληθυσμό (Penetration)

Ο όρος διείσδυση στον πληθυσμό μια χώρας, αποτυπώνει το μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στον πληθυσμό κάθε χώρας.

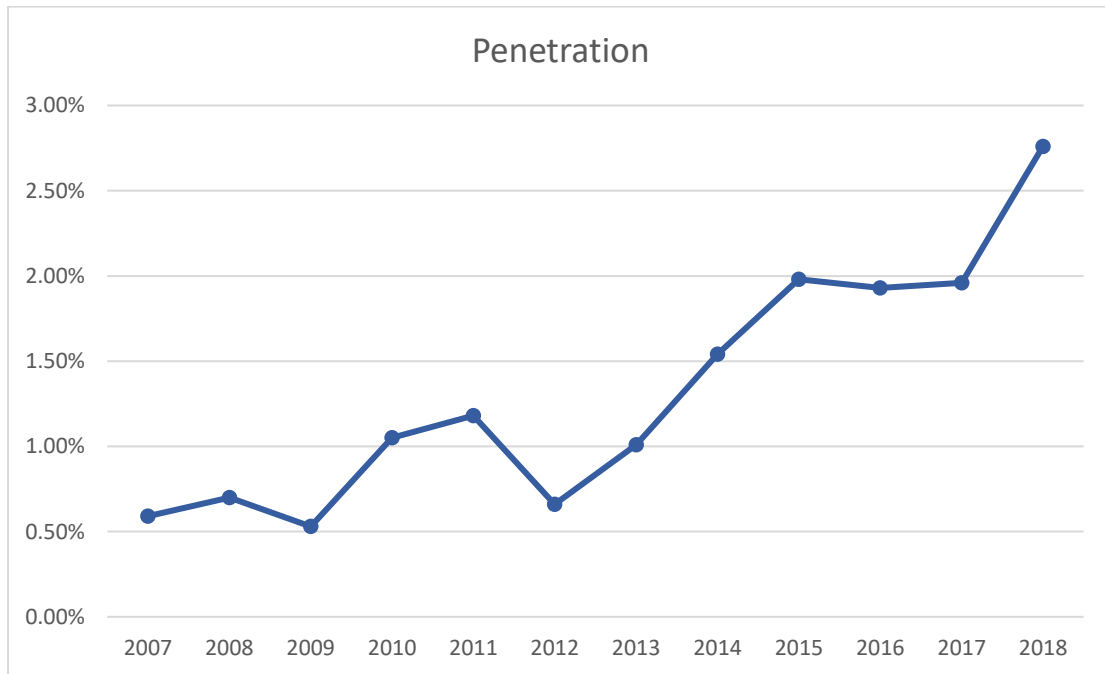
Πίνακας 15: Διείσδυση Ελληνικού τουριστικού προϊόντος στον Πολωνικό Πληθυσμό (2007-2018)

Έτος	Ετήσιες αφίξεις	Πληθυσμός	Penetration
2007	227.363	38.130.000	0,59%
2008	270.039	38.120.000	0,70%
2009	203.487	38.140.000	0,53%
2010	402.170	38.020.000	1,05%
2011	450.617	38.060.000	1,18%
2012	254.683	38.060.000	0,66%
2013	385.475	38.060.000	1,01%
2014	588.714	38.020.000	1,54%
2015	754.401	38.010.000	1,98%
2016	734.000	37.970.000	1,93%
2017	746.759	37.970.000	1,96%
2018	1.049.555	37.980.000	2,76%

Πηγή: ΤτΕ

Η διείσδυση στον πληθυσμό της χώρας προέλευσης, δηλαδή το μερίδιο αγοράς στον πληθυσμό μιας χώρας, στη συγκεκριμένη περίπτωση οι αφίξεις Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα προς τον πληθυσμό της Πολωνίας, φαίνεται να έχει αυξητική τάση. Ανά 1.000 Πολωνούς 6 ήρθαν στην Ελλάδα το 2007, 10 ήταν το 2010 που παρατηρήθηκε αύξηση αφίξεων από την Πολωνία στην Ελλάδα, ενώ σχεδόν 27 στους 1000 Πολωνούς ήρθαν στην Ελλάδα το 2018.

Γράφημα 28: Penetration - Διείσδυση Ελληνικού τουριστικού προϊόντος στον Πολωνικό Πληθυσμό

Πηγή: ΤτΕ

Συγκρίνοντας τις αφίξεις Ολλανδών και Πολωνών, δύο χώρες με παραπλήσιες τουριστικές αφίξεις, παρατηρούμε ότι το 2018 ήρθαν στην Ελλάδα 1.014.998 Ολλανδοί τουρίστες, ενώ οι Πολωνοί επισκέπτες ήταν 1.049.555. Παρόλα αυτά η διείσδυση στον πληθυσμό της Πολωνίας (2,76%) είναι μικρότερη από αυτή της Ολλανδίας (5,9%).

4.6 Μερίδιο Αγοράς της Ελλάδας ως Τουριστικός Προορισμός στον Πολωνικό Εξερχόμενο Τουρισμό

Παρατηρείται ότι οι αφίξεις Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα ο αριθμός των αφίξεων Πολωνών τουριστών το 2008 ήταν 270.039 ενώ το 2015 ανήλθαν σε 754.401.

Πίνακας 16: Μερίδιο Αγοράς Ελλάδας στον Εξερχόμενο Πολωνικό Τουρισμό (2008-2018)

Έτος	Ετήσιος Εξερχόμενος	Ετήσιες Αφίξεις	Μερίδιο Αγοράς Ελλάδας
	Πολωνικός Τουρισμός	Πολωνών στην Ελλάδα	στον Εξερχόμενο Πολωνικό Τουρισμό
2008	7.600.000	270.039	3,55%
2009	6.300.000	203.487	3,22%
2010	7.100.000	402.170	5,66%
2011	6.300.000	450.617	7,15%
2012	9.269.583	254.683	2,74%
2013	9.971.871	385.475	3,86%
2014	10.242.800	588.714	5,74%
2015	10.906.400	754.401	6,91%
2016	11.286.503	734.000	6,50%
2017	11.958.100	746.759	6,24%
2018	12.746.828	1.049.555	8,23%

Πηγή: *stats.oecd.org*

Το μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στον εξερχόμενο τουρισμό της Πολωνίας ισούται με το ποσοστό των εξερχόμενων τουριστών από την Πολωνία, που επιλέγουν την Ελλάδα ως προορισμό τους. Το μερίδιο αυτό αυξάνεται τα τελευταία χρόνια, εκτός από δύο χρονιές που υπήρξε μείωση. Συγκεκριμένα για το 2008 ήταν περίπου 3,55%, δηλαδή ανά 1000 Πολωνούς τουρίστες οι 35 διάλεξαν την Ελλάδα ως προορισμό τους. Το 2018 έχουμε το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς με το ποσοστό να φτάνει περίπου στο 8,23%, γεγονός που οφείλεται στην πολύ μεγάλη αύξηση των Πολωνών τουριστών που επιλέγουν την Ελλάδα ως τουριστικό προορισμό. Το 2012 υπήρξε σημαντική μείωση, ποσοστό 2,74%, με ταυτόχρονη αύξηση εξερχόμενου τουρισμού και μείωση ετήσιων αφίξεων στην Ελλάδα, μέχρι να φτάσουμε το 2018, με το μεγαλύτερο ποσοστό. Συνεπώς φαίνεται μια αλλαγή στις ταξιδιωτικές προτιμήσεις των Πολωνών τουριστών για χώρες του εξωτερικού, οι οποίοι από το 2012 και μετά αυξήθηκαν κατά πολύ, κάτι που είχε ως συνέπεια να αυξηθεί και η ετήσια προσέλευσή τους στην Ελλάδα.

Συγκεντρωτικά, για το διάστημα 2008-2018, τα ταξίδια των Πολωνών σε χώρες του εξωτερικού αυξήθηκαν κατά 67,7% και η προτίμηση της Ελλάδας από αυτούς σε αυτό το διάστημα αυξήθηκε κατά 131,8%.

Κεφάλαιο 5ο: Προβλέψεις με τη χρήση χρονολογικών σειρών

5.1 Χρονολογικές Σειρές

Μια χρονολογική σειρά ή χρονοσειρά είναι ένα σύνολο παρατηρήσεων X_t , καθεμία από τις οποίες καταγράφεται σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή t . Μια διακριτή χρονοσειρά είναι αυτή στην οποία το σύνολο T_0 των στιγμών κατά τις οποίες γίνονται οι παρατηρήσεις, είναι ένα διακριτό σύνολο, όπως στην περίπτωση, για παράδειγμα, όταν γίνονται παρατηρήσεις σε καθορισμένα χρονικά διαστήματα. Οι συνεχείς χρονοσειρές λαμβάνονται όταν οι παρατηρήσεις καταγράφονται συνεχώς σε κάποιο χρονικό διάστημα, π.χ. όταν $T_0 = [0, 1]$. (Brockwell & Davis 2002)

Συνεπώς χρονοσειρά είναι μια ακολουθία που λαμβάνεται σε διαδοχικά ισαπέχουσες χρονικές στιγμές. Παραδείγματα χρονοσειρών είναι οι αφίξεις τουριστών σε μια οποιαδήποτε χώρα, οι πωλήσεις κόκκινων κρασιών και γενικά αρκετά οικονομικά μεγέθη, όπως το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), ο δείκτης τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) και το ποσοστό ανεργίας. (Downing & Clark 2010)

Η χρήση μοντέλων χρονοσειρών είναι διπλή:

- Κατανόηση των δυνάμεων και δομών που παρήγαγαν τα παρατηρούμενα δεδομένα.
- Χρήση κατάλληλου μοντέλου για πρόβλεψη, παρακολούθηση και ανατροφοδότηση.

Η πρόβλεψη της μελλοντικής συμπεριφοράς θα είναι κατά προσέγγιση. Οι μέθοδοι πρόβλεψης που βασίζονται στις χρονοσειρές, αποσκοπούν στην προβολή των μελλοντικών τιμών μιας μεταβλητής στηριζόμενες σε τιμές που έχουν συμβεί στο παρελθόν ή συμβαίνουν τώρα. Τα μοντέλα αυτά υποθέτουν δηλαδή, πως το σχήμα της χρονολογικής εμφάνισης των τιμών μιας μεταβλητής που παρατηρήθηκαν στο παρελθόν, θα συνεχίσει να υφίσταται και στο μέλλον. Επομένως, η μέθοδος αυτή

είναι περισσότερο αποτελεσματική όταν το περιβάλλον δε μεταβάλλεται και μένει σταθερό.

5.2 Συνιστώσες Χρονολογικών Σειρών

Σύμφωνα με Downing & Clark (2010), τα δεδομένα των χρονοσειρών αποτελούνται από τέσσερις συνιστώσες. Αυτές είναι:

- Η τάση της χρονοσειράς, δηλαδή η μακροχρόνια ομαλή κεντρική κίνηση που ακολουθεί η χρονοσειρά τη χρονική περίοδο που εκτείνεται. Υπάρχει τάση όταν παρατηρείται μακροπρόθεσμη αύξηση ή μείωση των δεδομένων. Μπορεί να είναι ανοδική, καθοδική ή σύνθετη. Θεωρείται ανύπαρκτη όταν η κίνηση της χρονοσειράς είναι παράλληλη προς τον άξονα του χρόνου. Η τάση είναι συνιστώσα ιδιαίτερης σημασίας και είναι αδύνατο να διακριθεί σαφώς αν τα διαθέσιμα δεδομένα δεν αφορούν σχετικά μακροχρόνιο διάστημα. (Hyndman & Athanasopoulos 2018)
- Η κυκλικότητα, δηλαδή η συστηματική κύμανση που δημιουργείται γύρω από την τάση και επαναλαμβάνεται με μεγάλη, μικρή ή πλήρη ομοιομορφία κατά περιόδους μεγαλύτερες από ένα έτος. Ένας κύκλος εμφανίζεται όταν τα δεδομένα παρουσιάζουν αυξήσεις και πτώσεις που δεν έχουν σταθερή συχνότητα. Αυτές οι διακυμάνσεις οφείλονται συνήθως σε οικονομικές συνθήκες και η διάρκεια τους είναι συνήθως τουλάχιστον 2 έτη. (Hyndman & Athanasopoulos 2018)
- Η εποχική κύμανση ή εποχικότητα είναι η περιοδική βραχυχρόνια κίνηση που εκδηλώνεται και επαναλαμβάνεται σε όλες τις χρονικές περιόδους, κατά τις οποίες η χρονοσειρά λαμβάνει τιμές. Ένα εποχικό μοτίβο εμφανίζεται όταν μια χρονοσειρά επηρεάζεται από εποχιακούς παράγοντες, όπως ο χρόνος του έτους ή η ημέρα της εβδομάδας. Η εποχικότητα είναι πάντα σταθερής και γνωστής συχνότητας. (Hyndman & Athanasopoulos 2018)
- Η τυχαία κύμανση ή άρρυθμος παράγοντας παρουσιάζεται σε όλες τις χρονοσειρές και έχει τυχαία συμπεριφορά.

5.3 Επιδράσεις άλλων παραγόντων στη συμπεριφορά των χρονοσειρών

Υπάρχουν κι άλλοι παράγοντες, εκτός από τις τέσσερις συνιστώσες, που επιδρούν στη συμπεριφορά μιας χρονοσειράς.

- Ασυνήθιστα και σημαντικά γεγονότα

Είναι γεγονότα τα οποία επηρεάζουν τις τιμές των χρονοσειρών, αλλά δεν επαναλαμβάνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Παραδείγματα τέτοιων γεγονότων αποτελούν φυσικές καταστροφές, δημοσιονομικές μεταβολές και χρηματοοικονομικές απάτες.

- Μετακινήσεις ημερομηνιών μεγάλων εορτών

Κινητές γιορτές που αλλάζουν ημερομηνία ανάλογα το έτος έχουν επιρροή στις παρατηρήσεις των αντίστοιχων ημερομηνιών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η γιορτή του Πάσχα, που αλλάζει ημερομηνία κάθε χρόνο και μπορεί να είναι είτε Απρίλιο είτε Μάιο. Αυτό επηρεάζει τον αριθμό των πωλήσεων για συγκεκριμένα αγαθά, αλλά και την τουριστική κίνηση, που μπορεί τη μία χρονιά να είναι ανεβασμένη τον Μάιο, επειδή τότε είναι η Κυριακή του Πάσχα, και την επόμενη χρονιά να είναι ανεβασμένη τον Απρίλιο, πάλι λόγω του εορτασμού του Πάσχα.

- Αριθμός ημερών αργίας κατά μήνα

Ο αριθμός των ημερών αργίας δεν είναι σταθερός μεταξύ των μηνών του έτους. Για παράδειγμα, τον Ιανουάριο υπάρχουν δύο επίσημες αργίες, εκτός από τις Κυριακές, γεγονός που επηρεάζει μεγέθη, όπως ο αριθμός των μετακινήσεων.

- Αριθμός ημερών κάθε μήνα

Ο αριθμός ημερών του Μαρτίου είναι περίπου κατά 10% μεγαλύτερος σε σχέση με αυτόν του Φεβρουαρίου για τα μη δίσεκτα έτη. Ο Ιούλιος με τον Αύγουστο έχουν μια διαφορά της τάξεως του 3%, αφού ο Ιούλιος έχει 30 ημέρες και ο Αύγουστος 31. Οι διαφορές αυτές έχουν συνέπεια την αντίστοιχη αύξηση ή μείωση της τουριστικής κίνησης.

5.4 Χρονικό πλαίσιο πρόβλεψης

Ο χρόνος αποτελεί καθοριστικό και άμεσο παράγοντα για μια πρόβλεψη, αφού αναφέρεται σε μελλοντικές καταστάσεις. Το μήκος του διαστήματος μεταξύ της χρονικής στιγμής κατά την οποία γίνεται η πρόβλεψη και της χρονικής στιγμής στην οποία αναφέρεται η πρόβλεψη ονομάζεται χρονικό πλαίσιο της πρόβλεψης. Όσο μεγαλώνει το χρονικό πλαίσιο τόσο δυσκολότερη γίνεται η λήψη μιας πρόβλεψης ως προς την ακρίβεια της προβλεπτικής ικανότητας.

Τα χρονικά πλαίσια μπορούν να χωριστούν ως προς το μήκος τους:

- a) Άμεσα χρονικά πλαίσια, με μήκος μικρότερο από ένα μήνα.
- b) Βραχυπρόθεσμα χρονικά πλαίσια, με μήκος μεταξύ ενός και τριών μηνών.
- c) Μεσοπρόθεσμα χρονικά πλαίσια, με μήκος μεταξύ τριών μηνών και δύο ετών.
- d) Μακροπρόθεσμα χρονικά πλαίσια, με μήκος μεγαλύτερο από δύο έτη.

Οι μέθοδοι προβολής χρονοσειρών είναι περισσότερο αποτελεσματικές για βραχυπρόθεσμες προβλέψεις.

5.5 Ανάλυση Χρονολογικών Σειρών

Ο διαχωρισμός των συνιστωσών είναι σημαντικός, γιατί είναι απαραίτητο κάποιες να μελετηθούν μεμονωμένα. Τα βήματα που ακολουθούνται είναι:

- Προσδιορισμός μακροχρόνιας τάσης
- Προσδιορισμός εποχικότητας
- Απαλοιφή εποχικών κυμάνσεων
- Απαλοιφή τάσης
- Προσδιορισμός κυκλικών κυμάνσεων
- Απαλοιφή κυκλικών κυμάνσεων

Η διαδικασία που ακολουθείται για την ανάλυση μιας χρονοσειράς και τη λήψη πρόβλεψης συνίσταται από τα εξής βήματα:

- Εξασφάλιση σταθερής συμπεριφοράς χρονοσειράς
- Εξασφάλιση απουσίας περιοδικότητας
- Εύρεση κατάλληλου μοντέλου ανάλογα με τα δεδομένα
- Εκτίμηση άγνωστων παραμέτρων
- Πρόβλεψη με το επιλεγμένο μοντέλο

5.6 Συναρτήσεις αυτοσυσχέτισης και μερικών αυτοσυσχετίσεων

Η αυτοσυσχέτιση και η μερική αυτοσυσχέτιση είναι μέτρα συσχέτισης μεταξύ των τιμών της τρέχουσας και της προηγούμενης σειράς και υποδεικνύουν ποιες προηγούμενες τιμές των σειρών είναι πιο χρήσιμες στην πρόβλεψη μελλοντικών τιμών.

Ο συντελεστής αυτοσυσχέτισης δείχνει τη συσχέτιση της χρονοσειράς με τον εαυτό της και χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό της ύπαρξης ή όχι τυχαιότητας.

Οι συντελεστές μερικής αυτοσυσχέτισης μετρούν τη συσχέτιση μεταξύ δύο μεταβλητών υπό την προϋπόθεση ότι γνωρίζουμε και λαμβάνουμε υπόψη τις τιμές κάποιου άλλου συνόλου μεταβλητών.

5.7 Η προσέγγιση Box – Jenkins

Η μέθοδος Box–Jenkins προτάθηκε από τους George Box και Gwilym Jenkins στο αρχικό τους βιβλίο «Time Series Analysis: Forecasting and Control», που δημοσιεύτηκε το 1970.

Η προσέγγιση αρχίζει με την παραδοχή ότι η διαδικασία που δημιούργησε τη χρονοσειρά μπορεί να αναλυθεί χρησιμοποιώντας ένα μοντέλο ARMA αν είναι στάσιμη ή ένα μοντέλο ARIMA αν είναι μη στάσιμη.

Η διαμόρφωση τριών στάσιμων διαδικασιών για την αναγνώριση διαγραμμάτων αυτοσυσχέτισης οδήγησε στην ανάπτυξη της αυτοπαλινδρομικής (AR), της τεχνικής του κινητού μέσου (MA) και της μικτής διαδικασίας (ARMA).

Η Box–Jenkins ARIMA (Auto-Regressive Integrated Moving Average) τεχνική δίνει μορφή υποδείγματος στην πιο γενική μορφή σε μια διακριτή χρονοσειρά, ως συνάρτηση αυτοπαλινδρομούμενων όρων, κινούμενου μέσου και μιας σταθεράς. Περιέχει ταυτόχρονα στο εκτιμώμενο μοντέλο ένα τύπο εποχικού και ένα μη εποχικού παράγοντα.

Η γενική του μορφή συμβολίζεται ως:

ARIMA (p, d, q) (P, D, Q)^s

Όπου:

p: η τάξη αυτοπαλινδρόμησης του μη εποχικού παράγοντα

d: η τάξη των προς τα πίσω διαφορών του μη εποχικού παράγοντα

q: η τάξη κινούμενου μέσου του μη εποχικού παράγοντα

P: η τάξη αυτοπαλινδρόμησης του εποχικού παράγοντα

D: η τάξη των προς τα πίσω διαφορών του εποχικού παράγοντα

Q: η τάξη κινούμενου μέσου του εποχικού παράγοντα

s: η εποχικότητα της χρονοσειράς

5.7.1 Το Υπόδειγμα ARIMA(p,d,q)

Το ARIMA(p,d,q) ονομάζεται αυτοπαλίνδρομο ολοκληρωμένο υπόδειγμα κινητού μέσου τάξεως και είναι ένα υπόδειγμα ARMA(p,q) στο οποίο εφαρμόζεται μια ολοκληρωμένη σειρά τάξεως. Οι τρεις μορφές παραμέτρων του υποδείγματος είναι:

- p : οι παράμετροι του αυτοπαλίνδρομου υποδείγματος
- d : ο αριθμός των διαφορών που απαιτούνται για να γίνει η σειρά στάσιμη
- q : οι παράμετροι του υποδείγματος κινητού μέσου

Το ακρωνύμιο των μοντέλων ARIMA είναι περιγραφικό, αφού καταγράφει τις βασικές πτυχές του ίδιου του μοντέλου:

- AR: Αυτοπαλινδρόμηση (Autoregression)
- I: Ολοκλήρωση (Integration)
- MA: Εξομάλυνση με μετακινούμενο μέσο (Moving Average)

5.7.2 Εποχικό υπόδειγμα ARIMA (SARIMA)

Μια άλλη κατηγορία των υποδειγμάτων ARIMA είναι τα εποχικά υποδείγματα ARIMA (seasonal ARIMA models ή SARIMA models). Το εποχικό μέρος ενός υποδείγματος ARIMA είναι δομημένο με τον ίδιο τρόπο όπως το μη-εποχικό υπόδειγμα, δηλαδή μπορεί να έχει έναν παράγοντα AR, έναν MA και μια τάξη διαφορών.

Ένα εποχικό υπόδειγμα ARIMA ορίζεται ως ένα υπόδειγμα ARIMA($p.d.q$) $\times$ (P,D,Q), όπου:

- P : Ο αριθμός των εποχικών αυτοπαλινδρομων όρων (SAR)
- D : Ο αριθμός των εποχικών διαφορών
- Q : Ο αριθμός των εποχικών όρων κινητού μέσου (SMA)

5.8 Τα στάδια της μεθόδου Box-Jenkins

Στην 5^η ανανεωμένη έκδοση που δημοσίευσαν οι Box-Jenkins το 2016 για τα μοντέλα ARIMA, αναφέρουν τη διαδικασία ως ένα στοχαστικό μοντέλο με μια επαναληπτική προσέγγιση που αποτελείται από τα ακόλουθα 3 βήματα:

1. Ταυτοποίηση (Identification)

Σύμφωνα με Brockwell & Davis (1991), το πρώτο βήμα στην ανάλυση μια χρονοσειράς είναι η επιλογή ενός κατάλληλου μαθηματικού μοντέλου που μπορεί να συνοψίζει καλύτερα τα δεδομένα. Το μοντέλο είναι απαραίτητο να δείχνει αν υπάρχουν βασικά χαρακτηριστικά στη χρονοσειρά, όπως είναι η τάση και η εποχικότητα, μέσω γραφικής απεικόνισης της μεταβλητής της χρονοσειράς και των συναρτήσεων συσχέτισης, Αυτοσυσχέτισης (Autocorrelation, ACF) και μερικής αυτοσυσχέτισης (Partial Autocorrelation, PACF). Με βάση τις πληροφορίες που λαμβάνουμε από το δείγμα, γίνεται η εξειδίκευση ενός υποδείγματος ARIMA και προσδιορίζονται οι τιμές των p, d, q , δηλαδή καθορίζεται ο αριθμός d των διαφορών που χρειάζονται για να μετατραπεί σε στάσιμη η σειρά, εφόσον δεν είναι, η τάξη p της αυτοπαλίνδρομης διαδικασίας και η τάξη q της διαδικασίας κινητού μέσου. Η εξέταση της συμπεριφοράς της δειγματικής συνάρτησης αυτοσυσχέτισης, θα καθορίσει αν η σειρά είναι στάσιμη ή όχι. Η σειρά είναι στάσιμη αν οι αυτοσυσχετίσεις συγκλίνουν προς το μηδέν και μη στάσιμη, αν οι αυτοσυσχετίσεις μειώνονται με αργό ρυθμό. Άμα ο μέσος και πιθανότατα και η διακύμανση μιας μεταβλητής μεταβάλλονται με το χρόνο, είναι ένδειξη πως η μεταβλητή χαρακτηρίζεται από τάση και η σειρά δεν είναι στάσιμη. Για να μετατραπεί σε στάσιμη γίνεται χρήση πρώτων, δεύτερων κ.τ.λ. διαφορών και έτσι δημιουργείται μια νέα χρονοσειρά από τις διαφορές μεταξύ διαδοχικών όρων. Η χρονοσειρά που προκύπτει έχει μηδενική τάση όταν είναι γραμμική η τάση και όταν είναι πολυωνυμική, η διαδικασία των διαφορών μεταξύ διαδοχικών όρων επαναλαμβάνεται έως ότου εξαλειφθεί πλήρως η τάση.

2. Εκτίμηση (Estimation)

Στο στάδιο αυτό γίνεται χρήση των δεδομένων για να εκτιμηθούν οι παράμετροι του μοντέλου, μετά την προσαρμογή του. Γίνεται έλεγχος της σημαντικότητας των παραμέτρων, πρόβλεψη του μέρους της χρονοσειράς που χρησιμοποιείται για το σκοπό αυτό και αποδοχή ή απόρριψη του μοντέλου.

3. Διαγνωστικός έλεγχος (Diagnostic Checking)

Σκοπός του τελικού σταδίου είναι η αναζήτηση στοιχείων για την τελική αποδοχή ή απόρριψη του μοντέλου. Γίνεται εκτίμηση της ποιότητας του μοντέλου και διασταύρωση του με νέα δεδομένα. Ο έλεγχος καλής προσαρμογής του υποδείγματος θα δείξει εάν υπάρχει άλλο υπόδειγμα ARIMA που να προσαρμόζεται καλύτερα. Η σημαντικότητα των παραμέτρων, η συμπεριφορά των καταλοίπων και η τάξη του υποδείγματος επαληθεύονται μέσω στατιστικών ελέγχων. Στο στάδιο αυτό περιλαμβάνονται οι διαδικασίες υπολογισμού διαστημάτων εμπιστοσύνης στις διαδικασίες πρόβλεψης, ο υπολογισμός του τυπικού σφάλματος και άλλων στατιστικών μεγεθών και ο έλεγχος κανονικότητας των υπολοίπων (residuals).

5.8.1 Μειονεκτήματα της μεθόδου

Η προσέγγιση Box-Jenkins είναι μια πολύ ισχυρή μέθοδος στην επίλυση πολλών προβλεπτικών προβλημάτων. Παρόλα αυτά παρουσιάζει κάποια μειονεκτήματα:

1. Ανάγκη για δεδομένα

Για να είναι αξιόπιστη η πρόβλεψη απαιτείται μεγάλος αριθμός παρατηρήσεων

2. Απουσία αυτόματης ενημέρωσης

Δεν υπάρχουν συστηματικές μέθοδοι για την αυτόματη ρύθμιση των τιμών των παραμέτρων στις μεταβολές της βασικής διαδικασίας

3. Υψηλό κόστος

Λόγω του μεγάλου όγκου των δεδομένων, της απαίτησης σε χρόνο και του έμπειρο προσωπικού για την κατασκευή ενός ικανοποιητικού υποδείγματος, τα μοντέλα Box-Jenkins τείνουν να έχουν υψηλό κόστος

4. Αστάθεια

Η υπόθεση ότι το μέλλον θα βασίζεται σε δεδομένα του παρελθόντος, χωρίς αλλαγές στο περιβάλλον, δηλαδή χωρίς ασυμμετρίες και ξαφνικά ξεσπάσματα σε ακανόνιστα χρονικά διαστήματα, κρύβει ένα επίπεδο αστάθειας. Για το λόγο αυτό αποφεύγονται οι μακροπρόθεσμες προβλέψεις και χρησιμοποιείται η μέθοδος για βραχυπρόθεσμες. (Petrică & Stancu & Tindeche 2016)

5.8.2 Αξιολόγηση υποδείγματος

Η προβλεπτική ικανότητα του υποδείγματος μπορεί να αξιολογηθεί από διάφορα κριτήρια. Τα σημαντικότερα είναι:

- Ρίζα του μέσου τετραγώνου του σφάλματος (Root Mean Square Error)
- Μέσο απόλυτο σφάλμα (Mean Absolute Error)
- Μέσο απόλυτο ποσοστιαίο σφάλμα (Mean Absolute Percentage Error)

Οι δείκτες αυτοί είναι αποτέλεσμα της σύγκρισης αρχικών και προβλεπόμενων τιμών της χρονοσειράς και η χρήση τους είναι στην εξέταση της αξιοπιστίας της περιγραφής εξέλιξης της χρονοσειράς από τις διάφορες τεχνικές πρόβλεψης. Η πρόβλεψη θεωρείται πιο καλή, όσο πιο μικρές είναι οι τιμές των δεικτών αυτών.

5.8.3 Επιλογή κατάλληλου υποδείγματος

Η ύπαρξη κριτηρίων καθορίζουν την επιλογή του κατάλληλου υποδείγματος. Μια αύξηση της τάξης του υποδείγματος, προσθέτοντας υστερήσεις είτε για το αυτοπαλίνδρομο τμήμα είτε για το τμήμα κινητού μέσου, θα μείωνε το άθροισμα των τετραγώνων των καταλοίπων, αλλά ταυτόχρονα θα μειώνονταν και οι βαθμοί ελευθέριας, αφού εκτιμώνται περισσότερες παράμετροι.

Ένα από τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται είναι το κριτήριο πληροφοριών Akaike (Akaike Information Criterion) ή αλλιώς AIC.

5.8.4 Διάστημα εμπιστοσύνης της πρόβλεψης

Για την ακρίβεια της πρόβλεψης ένα καλό κριτήριο είναι το διάστημα εμπιστοσύνης, δηλαδή το πόσο κοντά βρίσκονται οι προβλεπόμενες τιμές από τις πραγματικές τιμές. Η σύγκριση προβλεπόμενων και πραγματικών τιμών για μια περίοδο την οποία έχουμε στοιχεία, είναι ένας ακόμα τρόπος.

5.8.5 Έλεγχος καταλοίπων

Αν τα κατάλοιπα δεν αυτοσυσχετίζονται, τότε το εκτιμώμενο υπόδειγμα είναι το καταλληλότερο για τα συγκεκριμένα δεδομένα. Η ανεπαρκής προσαρμογή του υποδείγματος και η μορφή των απαραίτητων τροποποιήσεων που θα πρέπει να πραγματοποιηθούν, ώστε το υπόδειγμα να είναι το κατάλληλο, προκύπτουν από τη μελέτη των αυτοσυσχετίσεων των καταλοίπων.

5.8.6 Έλεγχος τάξης του υποδείγματος

Με βάση τη διαδικασία της υπερπροσαρμογής (overfitting), η καταλληλότητα του εκτιμημένου υποδείγματος ελέγχεται με τη σύγκρισή του με ένα υπόδειγμα μεγαλύτερης τάξης. Εφόσον είναι το πιο κατάλληλο για τα δεδομένα το εκτιμημένο υπόδειγμα, θα πρέπει να μην είναι στατιστικά διαφορετικοί από το μηδέν οι επιπλέον συντελεστές των μεγαλύτερων υποδειγμάτων. Αν οι συντελεστές είναι διαφορετικοί του μηδενός, σημαίνει πως υπάρχει κάποιο άλλο υπόδειγμα καταλληλότερο για τα δεδομένα.

5.8.7 Εγκυρότητα πρόβλεψης

Προκειμένου να είναι έγκυρη η πρόβλεψη θα πρέπει να πληρούνται οι συγκεκριμένοι όροι:

- Το διάστημα πρόβλεψης των δεδομένων θα πρέπει να είναι παρόμοιο με το διάστημα λήψης δεδομένων.
- Η πρόβλεψη πρέπει να είναι πεπερασμένη σε πλήθος στοιχείων, αφού με την απομάκρυνση από την τελευταία παρατήρηση, αυξάνεται η αβεβαιότητα και το προβλεπόμενο διάστημα εμπιστοσύνης μεγαλώνει. Μια έγκυρη πρόβλεψη αντιστοιχεί, κατά κανόνα, σε μέγεθος στο 10% του μεγέθους του δείγματος δεδομένων.
- Το πλήθος των δεδομένων πρέπει να είναι επαρκές. Αν το δείγμα είναι μικρό, η εγκυρότητα της πρόβλεψης αμφισβητείται.
- Πρέπει να υπάρχει συμβατότητα μεταξύ των δεδομένων.
- Καταλληλότητα του μοντέλου με τα δεδομένα και προβλέψεις κοντινές με πραγματικές τιμές. Η εξασφάλιση της εγκυρότητας πραγματοποιείται με την ελαχιστοποίηση του σφάλματος και με έλεγχο των αποκλίσεων των προβλέψεων με πραγματικές τιμές για τα διαστήματα που υπάρχουν γνωστά δεδομένα.

Κεφάλαιο 6ο: Πρόβλεψη αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα

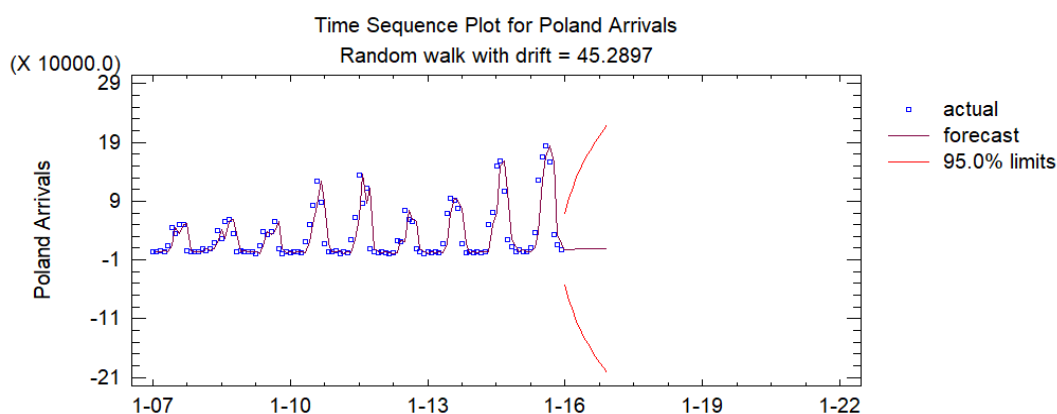
6.1 Εισαγωγή

Θα πάρουμε μηνιαίες προβλέψεις Πολωνών τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα. Το διάστημα πρόβλεψης είναι από τον Ιανουάριο του 2016 έως τον Δεκέμβριο του 2016. Τα στοιχεία που θα χρησιμοποιηθούν είναι μηνιαίες αναχωρήσεις από την Πολωνία με προορισμό την Ελλάδα για το διάστημα Ιανουάριος 2007 – Δεκέμβριος 2015, από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.). Ο αριθμός των παρατηρήσεων είναι 108, είναι μηνιαίες και ξεκινούν από τον Ιανουάριο του 2007. Θα χρησιμοποιηθεί το στατιστικό πρόγραμμα Statgraphics για την εύρεση κατάλληλου μοντέλου.

6.2 Διαγνωστικά και Επιλογή μοντέλου πρόβλεψης

Έχουμε 108 παρατηρήσεις, τις μηνιαίες αφίξεις Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα. Η εύρεση κατάλληλου μοντέλου είναι ο σκοπός, έτσι ώστε να γίνει πρόβλεψη αφίξεων 12 μηνών για το έτος 2016.

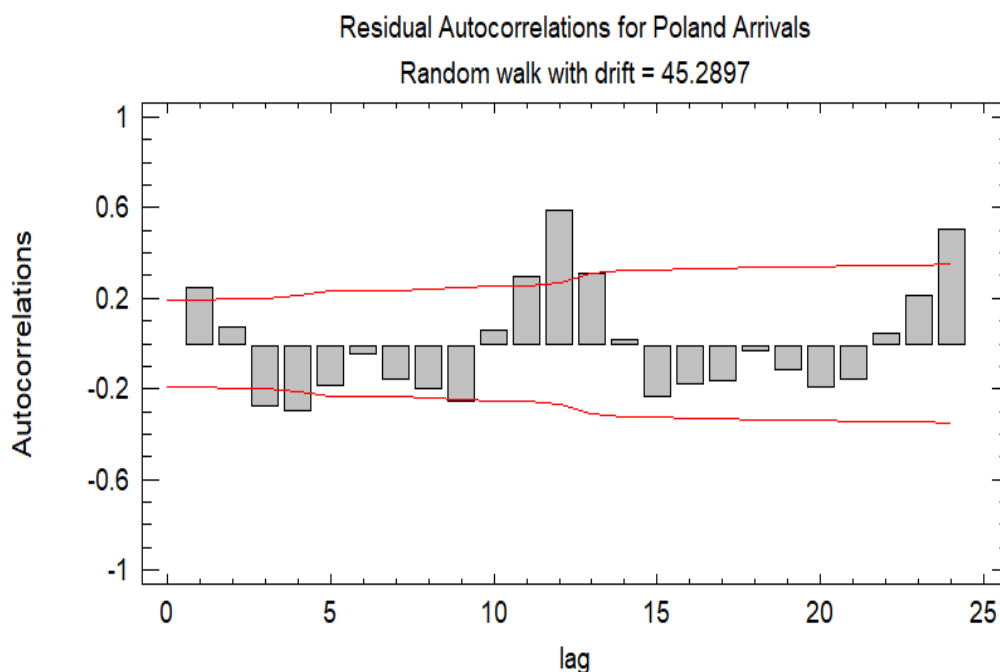
Γράφημα 29: Γράφημα Χρονοσειράς αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα

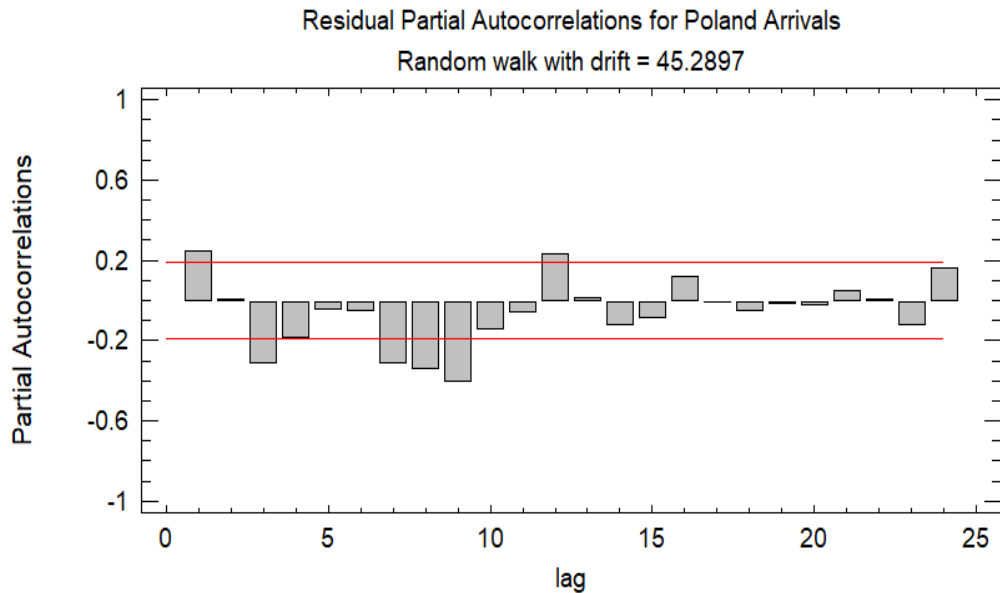
Όπως φαίνεται στο διάγραμμα της χρονοσειράς, οι αφίξεις των Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα, παρουσιάζουν διαχρονικά αύξουσα τάση, εκτός της χρονιάς 2012 που σημειώθηκε καθοδική τάση. Το σύνολο των ταξιδιών προς την Ελλάδα πολλαπλασιάζεται. Επίσης, παρατηρείται η ύπαρξη εποχικότητας, δηλαδή επαναληψιμότητας των διακυμάνσεων.

Στα γραφήματα Αυτοσυσχετίσεων της χρονοσειράς αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα και Μερικών Αυτοσυσχετίσεων της χρονοσειράς αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα, υπάρχουν αρκετές μπάρες εκτός χοάνης, πριν τη δήλωση της εποχικότητας, αυτό ενισχύει την ύπαρξη εποχικότητας.

Γράφημα 30: Αυτοσυσχετίσεις της χρονοσειράς αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα

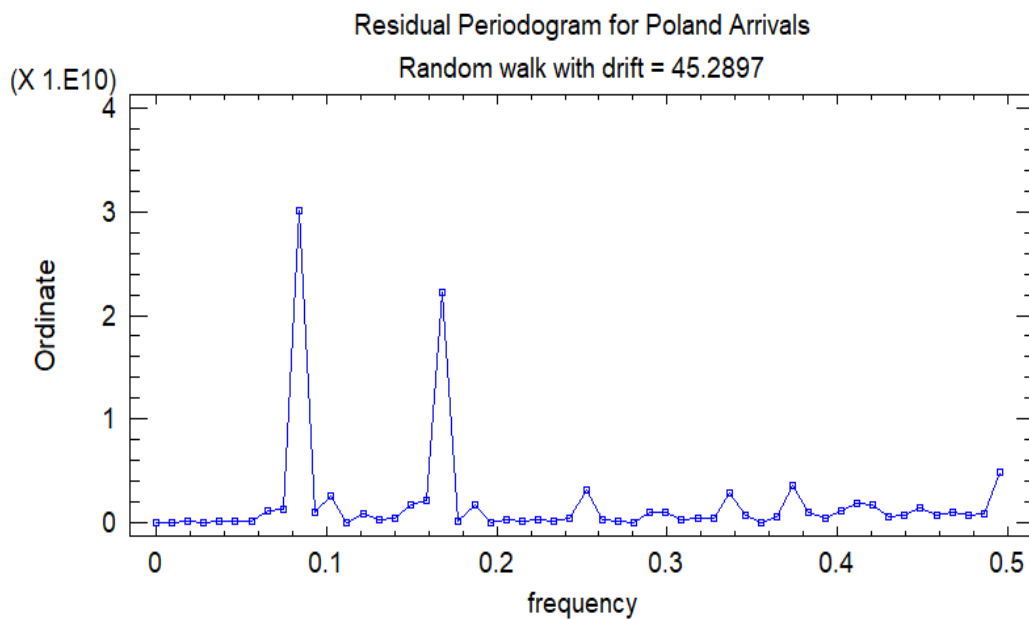

Γράφημα 31: Μερικές Αυτοσυσχετίσεις της χρονοσειράς αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα

Οι μπάρες που προεξέχουν στο γράφημα ACF είναι 6 όπως και στο PACF προεξέχουν επίσης 6. Το γεγονός αυτό καθορίζει το μέγιστο βαθμό των τάξεων των συντελεστών MA, SMA και AR, SAR αντίστοιχα στο μοντέλο ARIMA που θα χρησιμοποιηθεί για την πρόβλεψη.

Γράφημα 32: Περιοδόγραμμα της χρονοσειράς αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα

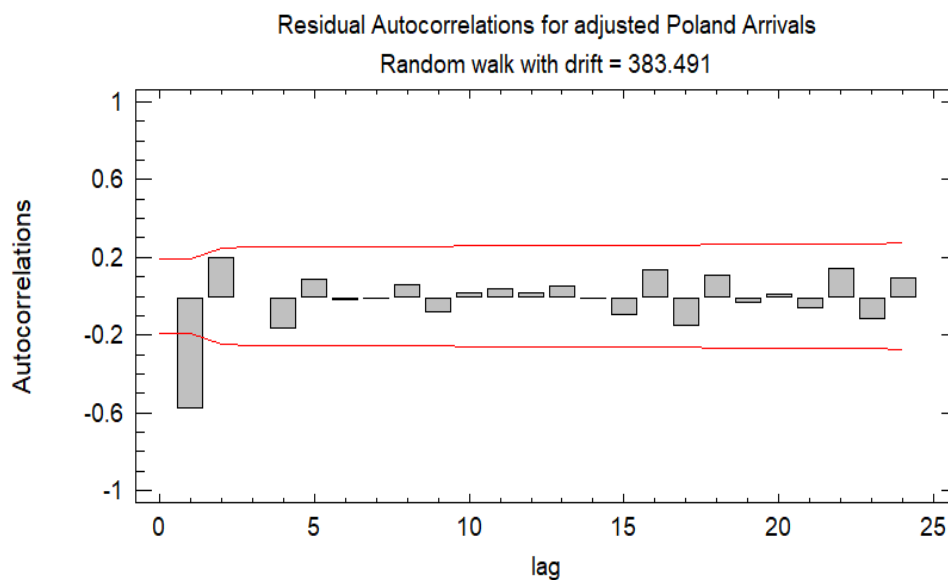

Σύμφωνα με το γράφημα Residual Periodogram for Poland Arrivals και τον τύπο $\chi=1/S$, προκύπτει ότι η χρονοσειρά έχει εποχικότητα 12 μήνες, η οποία

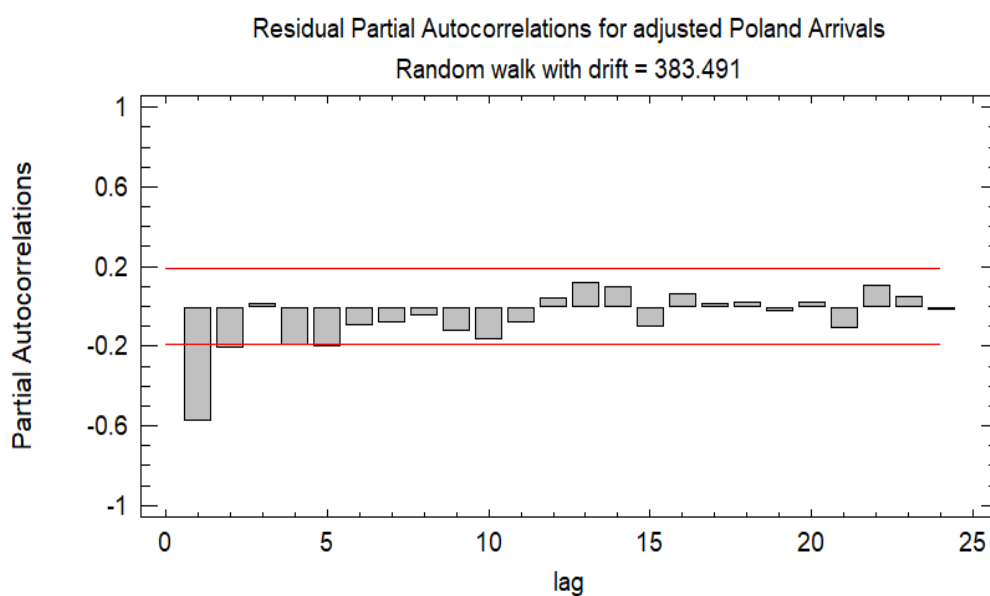
προσδιορίζεται από το περιοδόγραμμα ως εξής: $s = 1 / 0,08347$. Όπου 0,08347 η τετμημένη της πρώτης μεγάλης κορυφής κοντά στην πρώτη περίοδο.

Μετά τη δήλωση εποχικότητας τα γραφήματα έχουν την εξής μορφή:

Γράφημα 33: Αυτοσυσχετίσεις της χρονοσειράς αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα μετά τη δήλωση εποχικότητας

Γράφημα 34: Μερικές Αυτοσυσχετίσεις της χρονοσειράς αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα μετά τη δήλωση εποχικότητας

Με τη δήλωση της εποχικότητας, παρατηρούμε από τα δύο διαγνωστικά γραφήματα πως μόνο μία μπάρα προεξέχει πλέον.

Αφού έχουμε πάρει πρώτης τάξεως εποχικές διαφορές για την εξάλειψη της εποχικότητας, τα μοντέλα που θα εξεταστούν είναι τα παρακάτω:

(A) ARIMA(3,1,1)x(1,1,3)₁₂ with constant

Math adjustment: Square root

(B) Brown's quadratic exp. smoothing with alpha = 0.0655

Seasonal adjustment: Multiplicative

(C) Holt's linear exp. smoothing with alpha = 0.2384 and beta = 0.0381

Seasonal adjustment: Multiplicative

(D) Brown's linear exp. smoothing with alpha = 0.1048

Seasonal adjustment: Multiplicative

(E) Simple exponential smoothing with alpha = 0.9999

Πίνακας 17: Σύγκριση προτεινόμενων μοντέλων

Μοντέλα	RMSE	MAE	MAPE	ME	MPE
(A)	11981.8	6752.03	37.2177	888.708	-11.6832
(B)	18599.5	10131.8	47.2579	1178.39	-20.9399
(C)	17127.4	9155.48	44.3164	1831.45	-16.957
(D)	18069.6	9807.93	46.3139	1379.61	-20.0065
(E)	30656.5	18470.3	115.016	44.8815	-69.0755

Το μοντέλο που προκρίνεται είναι το (A) ARIMA(3,1,1)x(1,1,3)₁₂ με σταθερά και προσαρμογή μαθηματικών σε τετραγωνική ρίζα, έχοντας τη μικρότερη τιμή RMSE (ρίζα του μέσου τετραγωνικού σφάλματος), MAE (μέσο απόλυτο σφάλμα), όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα.

Στη συνέχεια θα εξεταστούν τα μοντέλα ως προς 5 ελέγχους καταλοίπων. Το αποτέλεσμα τους καθορίζει κατά πόσο είναι κατάλληλο ένα μοντέλο για τα δεδομένα.

Οι έλεγχοι που γίνονται είναι οι εξής:

- RUNS = Έλεγχος ροών πάνω και κάτω
- RUNM = Έλεγχος ροών πάνω και κάτω από τη διάμεσο
- AUTO = Box-Pierce έλεγχος για αυτοσυσχέτιση
- MEAN = Έλεγχος διαφοράς μέσου στο 1ο και 2ο μισό
- VAR = Έλεγχος διαφοράς διασποράς στο 1ο και 2ο μισό

Πίνακας 18: Έλεγχοι καταλοίπων

Μοντέλα	RMSE	RUNS	RUNM	AUTO	MEAN	VAR
(A)	11981.8	OK	OK	OK	OK	OK
(B)	18599.5	OK	OK	OK	OK	OK
(C)	17127.4	OK	OK	*	OK	OK
(D)	18069.6	OK	OK	OK	OK	OK
(E)	30656.5	*	OK	***	OK	***

Εξετάζοντας τη συμπεριφορά των καταλοίπων παρατηρούμε ότι το μοντέλο (A) ARIMA(3,1,1)χ(1,1,3)₁₂ με σταθερά και προσαρμογή μαθηματικών σε τετραγωνική ρίζα, που προκρίθηκε έχει 5 OK στους πέντε ελέγχους καταλοίπων. Επομένως το μοντέλο αυτό είναι κατάλληλο για να χρησιμοποιηθεί για πρόβλεψη.

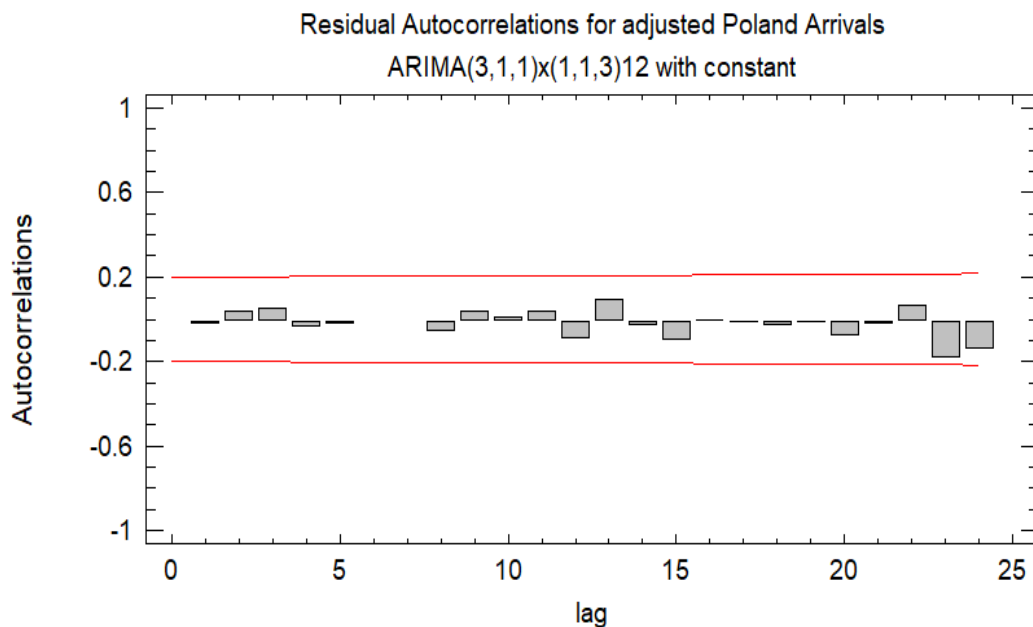
Στη συνέχεια θα ελεγχθεί η σημαντικότητα των συντελεστών του προκρινόμενου μοντέλου πρόβλεψης. Οι συντελεστές με P-value μικρότερο από 0,10 είναι στατιστικά σημαντικοί, διάφοροι του μηδενός, σε βαθμό εμπιστοσύνης 90%.

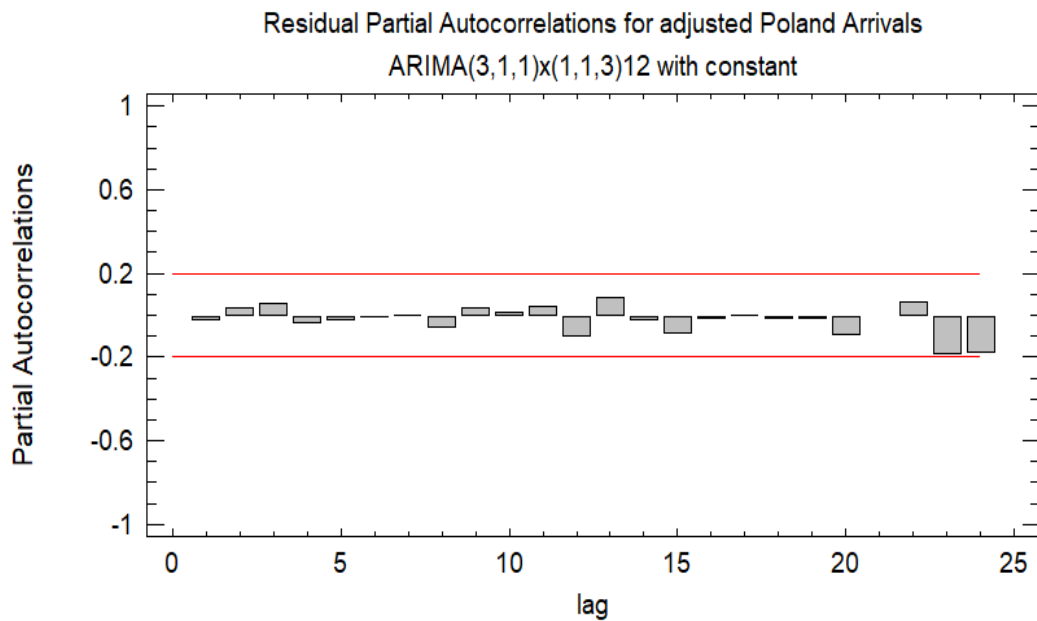
Πίνακας 19: Έλεγχος παραμέτρων του μοντέλου ARIMA(3,1,1)χ(1,1,3)₁₂ με σταθερά και προσαρμογή μαθηματικών σε τετραγωνική ρίζα

Parameter	Estimate	Std. Error	t	P-value
AR(1)	0.47642	0.105655	4.50921	0.000020
AR(2)	0.43053	0.106412	4.04588	0.000113
AR(3)	-0.263953	0.104494	-2.52601	0.013369
MA(1)	0.999947	0.00517959	193.055	0.000000
SAR(1)	-0.862316	0.0416429	-20.7074	0.000000
SMA(1)	-0.44084	0.057679	-7.64299	0.000000
SMA(2)	0.408852	0.0646639	6.32273	0.000000
SMA(3)	0.703067	0.0508126	13.8365	0.000000
Mean	0.45835	0.0977737	4.68786	0.000010
Constant	0.304734			

Παρατηρείται ότι όλες οι παράμετροι στο P-value είναι μικρότερες του 0,10 άρα οι συντελεστές SMA και SAR είναι στατιστικά σημαντικοί. Επίσης στα διαγράμματα αυτοσυσχέτισης και μερικής αυτοσυσχέτισης καμία μπάρα δεν προεξέχει πλέον.

Γράφημα 35: Διάγραμμα αυτοσυσχέτισης και μερικής αυτοσυσχέτισης χρονοσειράς αφίξεων Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα μέσω του μοντέλου $ARIMA(3,1,1) \times (1,1,3)_{12}$ με σταθερά και προσαρμογή μαθηματικών σε τετραγωνική ρίζα

6.3 Πρόβλεψη αφίξεων Πολωνών και Ούγγρων τουριστών στην Ελλάδα

Το μοντέλο ARIMA(3,1,1)x(1,1,3)12 με σταθερά και προσαρμογή μαθηματικών σε τετραγωνική ρίζα είναι κατάλληλο για να πάρουμε τις προβλέψεις για το διάστημα Ιανουάριος 2016 – Δεκέμβριος 2016.

Οι προβλέψεις που δίνει το μοντέλο ARIMA(3,1,1)x(1,1,3)12 με σταθερά και προσαρμογή μαθηματικών σε τετραγωνική ρίζα και το αντίστοιχο διάστημα εμπιστοσύνης παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 20: Πρόβλεψη αφίξεων Πολωνών εξερχόμενων τουριστών με τη χρήση του ARIMA(3,1,1)x(1,1,3)12 με σταθερά και προσαρμογή μαθηματικών σε τετραγωνική ρίζα

Μήνας	Πρόβλεψη	Διάστημα Εμπιστοσύνης 95%	
	Κεντρική τιμή	Κάτω όριο	Άνω όριο
1/16	12.121	2.693	28.327
2/16	10.754	1.538	28.284
3/16	7.769	173	26.610

4/16	14.162	1.812	38.196
5/16	55.514	24.800	98.439
6/16	84.352	45.027	135.918
7/16	141.980	89.046	207.205
8/16	163.330	106.110	232.841
9/16	136.368	84.610	200.420
10/16	34.797	11.693	70.197
11/16	29.836	8.897	63.070
12/16	16.033	2.324	42.037

Παρατηρείται μείωση των αφίξεων των Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα για το διάστημα Ιανουάριος 2016 - Δεκέμβριος 2016 σε σχέση με το διάστημα Ιανουάριος 2015 - Δεκέμβριος 2015. Συνολικά οι αφίξεις για το διάστημα πρόβλεψης είναι 707.016 ενώ για το ίδιο διάστημα την προηγούμενη χρονιά ήταν συνολικά 754.401. Συνεπώς για το διάστημα Ιανουάριος 2016 - Δεκέμβριος 2016 προβλέπεται μείωση των αφίξεων των Πολωνών τουριστών κατά 6,28% σε σχέση με το ίδιο διάστημα του προηγούμενου έτους.

Πίνακας 21: Συγκριτικός πίνακας προβλέψεων με τις αφίξεις της προηγούμενης χρονιάς

Μήνες	Πρόβλεψη 1/16-12/16	Αφίξεις 1/15 – 12/15	Μεταβολή %
Ιανουάριος	12.121	7.541	60,73
Φεβρουάριος	10.754	4.706	128,52
Μάρτιος	7.769	3.656	112,5
Απρίλιος	14.162	9.948	42,36
Μάιος	55.514	36.218	53,28
Ιούνιος	84.352	125.917	-33
Ιούλιος	141.980	165.758	-14,3
Αύγουστος	163.330	184.920	-11,67
Σεπτέμβριος	136.368	157.570	-13,45

Οκτώβριος	34.797	33.309	4,48
Νοέμβριος	29.836	16.786	77,74
Δεκέμβριος	16.033	8.072	98,62

Συγκρίνοντας τις μηνιαίες προβλέψεις που έδωσε το προτεινόμενο μοντέλο με τις αφίξεις που πραγματοποιήθηκαν το ίδιο διάστημα της προηγούμενης χρονιάς, παρατηρούμε αύξηση των αφίξεων τους μήνες εκτός καλοκαιριού. Για τους καλοκαιρινούς μήνες, δηλαδή Ιούνιο – Σεπτέμβριο, τους οποίους το μεγαλύτερο ποσοστό Πολωνών ταξιδεύει στην Ελλάδα, παρατηρείται μείωση των αφίξεων. Συνολικά για το προβλεπόμενο διάστημα σημειώνεται μείωση των αφίξεων των Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα της τάξεως του 6,28%.

Κεφάλαιο 7ο: Συμπεράσματα

7.1 Ελληνικός τουρισμός

Ο τουρισμός είναι από τους λίγους κλάδους που παρουσιάζουν πραγματικές προοπτικές σε επενδύσεις και παίζει σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση του εθνικού εισοδήματος. Πιο συγκεκριμένα:

- 30,1 εκατομμύρια επισκέψεις για το 2018, ο μεγαλύτερος αριθμός αφίξεων που έχει σημειωθεί ποτέ στην Ελλάδα.
- € 15,6 δισεκατομμύρια έσοδα παρουσίασε για το 2018, άνοδος 10,2%.
- € 18,2 δισεκατομμύρια συνολικά έσοδα εκτιμώνται, συμπεριλαμβανομένων εσόδων από αερομεταφορές, θαλάσσιες μεταφορές και κρουαζιέρες. Αυξήθηκαν κατά € 1,8 δισεκατομμύρια, δηλαδή 11,3%, σε σύγκριση με το 2017.
- 11,7% είναι η συμβολή του τουρισμού στο Α.Ε.Π. της χώρας με € 21,6 δισεκατομμύρια. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, η συνολική (άμεσα και έμμεσα) συμβολή ανήλθε σε € 57,1 δισεκατομμύρια, δηλαδή 30,9% του Α.Ε.Π.
- 16,7% της απασχόλησης στο τρίμηνο Ιούλιος – Αύγουστος – Σεπτέμβριος, προήλθε από τα καταλύματα και την εστίαση (411 χιλιάδες εργαζόμενοι) και συνολικά (άμεσα και έμμεσα) περίπου 40%. Αποτελεί βασικό παράγοντα μείωσης της ανεργίας, κυρίως τον γυναικών και των νέων.
- € 5,0 δισεκατομμύρια επενδύσεις έγιναν στον τομέα του τουρισμού, με τα € 1,9 δισεκατομμύρια να είναι σε εγχώρια προστιθέμενη αξία.

7.2 Οι Πολωνοί Τουρίστες στην Ελλάδα

Μακροχρόνιοι ιστορικοί δεσμοί ενώνουν την Ελλάδα με την Πολωνία. Από την αρχαιότητα υπήρχε επαφή μεταξύ των δύο χωρών, η οποία διατηρείται έως σήμερα, με συνεργασία στον τομέα του πολιτισμού, στο πλαίσιο προγραμμάτων επιστημονικών ανταλλαγών και εκατέρωθεν χορηγουμένων υποτροφιών και σε

εμπορικές συναλλαγές. Σε 3000 άτομα περίπου ανέρχεται η ελληνική ομογένεια στην Πολωνία.

Μελετώντας το ταξιδιωτικό προφίλ των Πολωνών τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα, διαπιστώνουμε ότι:

- Οι άντρες είναι ελάχιστα περισσότεροι από τις γυναίκες ταξιδιώτες.
- Έχουν ηλικία μεταξύ 35 και 44 ετών.
- Επιλέγουν την Ελλάδα για διακοπές τύπου «ήλιος & θάλασσα».
- Προτιμούν για τη διαμονή τους τα ξενοδοχεία 3*.
- Είναι τουρίστες ανώτερου εισοδήματος και ανώτερου επιπέδου εκπαίδευσης.
- Ταξιδεύουν με τον/την σύντροφό τους.
- Χρησιμοποιούν το Internet ως μέσο κράτησης
- Κάνουν χρήση της ιστοσελίδας του καταλύματος ή του προορισμού ως επικρατέστερες πηγές ενημέρωσης

Η επιρροή της τουριστικής αγοράς της Πολωνίας στον ελληνικό τουρισμό είναι μεγάλη αφού:

- Βρίσκεται στην πρώτη δεκάδα των χωρών με τις περισσότερες αφίξεις για το 2018.
- Διαχρονικά παρατηρείται αύξηση των Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα.
- Παρουσιάζει αυξητική τάση στις τουριστικές εισπράξεις και τις διανυκτερεύσεις
- Η διείδυση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στον πληθυσμό της Πολωνίας έχει αυξομειώσεις, με το 2018 να παρουσιάζει το μεγαλύτερο ποσοστό.
- Το μερίδιο αγοράς της Ελλάδας ως τουριστικός προορισμός στον πολωνικό εξερχόμενο τουρισμό αυξάνεται τα τελευταία χρόνια, με αποκορύφωμα το 2018 που σημείωσε τη μεγαλύτερη αύξηση.

Για το διάστημα πρόβλεψης (Ιανουάριος 2016 - Δεκέμβριος 2016), οι αφίξεις των Πολωνών τουριστών στην Ελλάδα αναμένεται να εμφανίσουν πολύ μικρή μείωση σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Συνολικά οι αφίξεις για το διάστημα πρόβλεψης είναι 707.016 ενώ για το ίδιο διάστημα την προηγούμενη χρονιά ήταν συνολικά 754.401.

Συνεπώς για το διάστημα Ιανουάριος 2016 - Δεκέμβριος 2016 προβλέπεται μείωση των αφίξεων των Πολωνών τουριστών κατά 6,28% σε σχέση με το ίδιο διάστημα του προηγούμενου έτους.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Ανδριώτης, Κ. (2005). Τουριστική ανάπτυξη και σχεδιασμός. Πειραιάς: Σταμούλης
- Βαρβαρέσος, Σ. (2000). Τουρισμός – Οικονομικές προσεγγίσεις. Αθήνα: Προπομπός
- Γεωργόπουλος, Ν. (2013). Στρατηγικό Μάνατζμεντ. Αθήνα: Μπένου
- Γρηγοριάδη, Δ. (2018). Χρηματοοικονομική φιλοσοφία: Πρακτική εφαρμογή στη ναυτιλία. Αθήνα: Andy's Publishers
- Ευθυμιάτου-Πουλάκου, Α. (2009). Τουριστικό Δίκαιο. Δ' έκδοση. Αθήνα: Σάκκουλα
- Ηγουμενάκης, Ν. & Κραβαρίτης, Κ. & Λύτρας, Π. (1999). Εισαγωγή στον τουρισμό. Αθήνα: INTERBOOKS
- Θαλασσινός, Ε. (1991). Ανάλυση χρονολογικών σειρών: Μεθοδολογία Box-Jenkins. Πειραιάς: Σταμούλης
- Κομπορόζου Ε. (2017). Η Αυστρία ως χώρα προέλευσης τουριστών. Μελέτη περίπτωσης: Οι Αυστριακοί τουρίστες στην Ελλάδα, αφίξεις-προβλέψεις
- Λαγός, Δ. (2005). Τουριστική Οικονομική. Αθήνα: Κριτική
- Σαρρής, Δ. (2018). Πολωνία. Όραμα
- Σφακιανάκης, Μ. Σημειώσεις μαθήματος: Νέες τεχνολογίες στον τουρισμό, «Χρονολογικές σειρές – Προβλέψεις», 2019
- Τσάρτας, Π. (2010). Ελληνική τουριστική ανάπτυξη: Χαρακτηριστικά, Διερευνήσεις, Προτάσεις. Κριτική
- Χατζηβασιλείου, Ε. (2004). Εισαγωγή στην ιστορία του μεταπολεμικού κόσμου. Αθήνα: Πατάκης
- Χυτήρης, Λ. & Άννινος, Λ. (2015). Διοίκηση και Ποιότητα Υπηρεσιών

Ξενόγλωσση

- Blackwell, W. (2017). A Handbook to Classical Reception in Eastern and Central Europe. Chichester: Wiley Blackwell
- Box G. & Jenkins G. (1970). Time Series Analysis: Forecasting and Control. San Francisco: Holden-Day
- Box G. & Jenkins G. & Reinsel G. & Ljung G. (2016). Time Series Analysis: Forecasting and Control (5th Edition). New Jersey: John Wiley & Sons
- Brockwell, P. J., & Davis, R. A. (1991). Time Series: Theory and Methods (2nd ed.). New York: Springer-Verlag
- Brockwell, P. J., & Davis, R. A. (2002). Introduction to Time Series and Forecasting, Second Edition. New York: Springer-Verlag
- Czubiński, A. (2009). Historia drugiej wojny światowej 1939–1945. Poznań: Dom Wydawniczy REBIS.
- Davies, N. (2001). Heart of Europe: A Short History of Poland (New ed.). Oxford: Oxford University Press
- Davies, N. (2005). God's Playground: A History of Poland, Volume I (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press
- Downing D. & Clark J. (2010). Στατιστική των Επιχειρήσεων. Αθήνα : Εκδόσεις Κλειδάριθμος
- Gierowski, J. (1986). Historia Polski 1764–1864. Warsaw: PWN
- Hyndman R. & Athanasopoulos G. (2018) Forecasting: principles and practice, 2nd edition, Melbourne: OTexts
- Kaspar, C. (1995). Management im Tourismus. Bern: Verlag Paul Haupt
- Kemp-Welch, A. (2008). Poland under Communism: A Cold War History. Cambridge: Cambridge University Press
- Kozaczuk, W & Straszak, J. (2004). Enigma: How the Poles Broke the Nazi Code. New York: Hippocrene Books
- Lukowski, J. & Zawadzki, H. (2006). A Concise History of Poland (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press
- Marouf, M. (2009). Polish immigrants in Greece. Athens: IDEA Project

- Petrică A. & Stancu S. & Tindeche A. (2016). Limitation of ARIMA models in financial and monetary economics
- Simoncini, G. (1998). National Minorities of Poland at the end of the Twentieth Century
- Smith, S. L.J. (1988). Defining Tourism: A Supply-Side View. Annals of Tourism Research
- Theobald, W. (2005). Global Tourism. Third Edition. Maryland Height: Elsevier Butterworth-Heinemann
- Wyrozumski, J. (1986). Historia Polski do roku 1505. Warsaw: PWN
- Zubrzycki, G. (2006). The Crosses of Auschwitz: Nationalism and Religion in Post-communist Poland. Chicago: University of Chicago Press

Ηλεκτρονικές Πηγές

- Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, "World Economic Outlook Database, October 2019": <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2019/02/weodata/weorept.aspx?pr.x=44&pr.y=11&sy=2017&ey=2021&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=964&s=NGDPD%2CPPPGDP%2CNGDPDPC%2CPPPPC&grp=0&a=>
- Εγκυκλοπαίδεια Britannica: www.britannica.com/place/Poland/History
- Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εξωτερικών: www.mfa.gr
- Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία: www.statistics.gr
- Ελληνικό – Πολωνικό Επιμελητήριο Εμπορίου και Επενδύσεων: <https://www.greekpolish.org/%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%AD%CF%82-%CE%B5%CE%BE%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%AD%CF%82>
- Ινστιτούτο Adam Mickiewicz: www.culture.pl/en/article/learn-the-history-of-poland-in-10-minutes
- Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ): www.sete.gr

- Τράπεζα της Ελλάδος: www.bankofgreece.gr/statistika/ekswterikos-tomeas/isozygio-plhrwmwn/taksidiwtikes-yphresies
- Academic Ranking of World Universities: <http://www.shanghairanking.com/>
- Jan Cienski, Poland's growth defies eurozone crisis Financial Times: <https://web.archive.org/web/20120817112701/http://www.ft.com/cms/s/0/99b5b68-c13d-11e1-8eca-00144feabdc0.html#axzz68Bp9DWkZ>
- NIST/SEMATECH e-Handbook of Statistical Methods, (2012): <http://www.itl.nist.gov/div898/handbook/>
- Polish tourists – market trends: www.all4comms.com/polish-tourists-market-trends/
- Statistics Poland, Tourism in 2018, www.stat.gov.pl/en/topics/culture-tourism-sport/tourism/tourism-in-2018,1,16.html
- University Web Ranking: <http://www.webometrics.info/en>
- World Economic Forum, Έκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας 2010 – 2011: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf
- www.ekathimerini.com/219428/article/ekathimerini/comment/light-shed-on-greece-and-polands-entwined-past
- www.krakowpost.com/9767/2015/08/but-why-poland-the-greek-cracovians-part-13
- <http://meetinpoland.pl/en/>
- <https://news.gtp.gr/2019/07/30/greece-poland-celebrate-100-years-diplomatic-relations/>
- www.stats.oecd.org